

# **The All American Hero**

***Medieikoniseringen og utnyttningen av Pat Tillman***

**Elisabeth Lind Krog  
Masteroppgave i Journalistikk  
Universitetet i Oslo/Høyskolen i Oslo  
Institutt for Medier og Kommunikasjon/Avdeling for Journalistikk, Bibliotek- og  
Informasjonsstudier  
Høst 2006**

## Sammendrag

Med utgangspunkt i diskurs- og retorisk analyse undersøker denne masteroppgaven i hvilken grad det foregikk en *ikonisering* av tidligere NFL-spiller og US Army Ranger Pat Tillman i et utvalg amerikanske aviser, og hvorvidt ikoniseringen kan knyttes til det amerikanske forsvarets fabrikkering av Tillmans egentlige dødsårsak i Afghanistan 2004, i den nye krigen mot terror. Tillman ble først erklært drept av såkalt '*enemy fire*', mens sannheten som nådde publikum fem uker etterpå avslørte at Tillman tvert om var drept av '*friendly fire*', og at Pentagon hadde løyet. Oppgavens analyse indikerer at representasjonene av Tillman i mediene i utvalget mitt til dels tok form av en ikonisering – fra 'sportshelt' til 'krigshelt' og 'nasjonal helt' – og at det på bakgrunn av hva som gikk for seg på den øvrige politiske krigsarena faktisk finnes belegg for å hevde at Tillmans død ble utnyttet for dens retoriske appell, av en hardt presset Bush-regjering i motvind.

## Abstract

With basis in discourse and rhetoric analysis, this Master thesis examines to what extent the former NFL-player and US Army Ranger Pat Tillman was *iconized* in a sample of American newspapers, and to what degree this iconization can be attached to the Military's lie regarding Tillman's real death cause in Afghanistan 2004, in the ongoing war on terror. Tillman was first declared killed by 'enemy fire', while the truth that hit public 5 weeks later revealed that Tillman instead had been killed by '*friendly fire*', and that Pentagon had lied. This paper's analysis indicates that the representations of Tillman in the media did take shape of an iconization – from 'sports hero' to 'war hero' and 'National hero' – and that it due to circumstances that simultaneously occurred on the political War arena, in fact can be claimed that Tillman's death was exploited for its rhetoric appeal, by a troubled Bush-administration in a tensed war time.

## Forord

Først og fremst vil jeg si tusen takk til Elisabeth Eide, veileder under skrivinga av denne oppgaven (våren og høsten 06), for gode råd og ideér! Det var Elisabeth som satte meg på sporet av mannen Pat Tillman, og med dét var en lang og grundig, men interessant prosess i gang.

Videre vil jeg rette en takk til Rune Ottosen, da emnet War & Peace Journalism skal ha mye av æren for interessen min på nettopp dette feltet, og til Tanja Storsul, for det uunværlige masteroppgaveseminaret høsten 2005.

Mamma får også en takk for hennes alltid støttende og kjærlige vesen.

Oslo, 9. oktober 2006.

Elisabeth Lind Krog

# Innhold

Innhold.....	4
1. Det var en gang.....	6
Problemstilling.....	7
Noen definisjoner.....	7
Strukturen .....	9
2. Tillman og maskuliniteten.....	10
The All-American Hero.....	10
Icon Nation.....	13
Maskulinitet i krig.....	16
3. Politikk og retorikk – en kjærlighetshistorie.....	18
3. A. Hva er retorikk?.....	18
Propaganda .....	18
Channels of Love.....	20
Retorikk og propaganda i moderne krigshistorie.....	22
3. B. Retorikk i den nye krigen mot terror.....	25
Irak invaderes.....	25
Krigens retorikk.....	26
Hypocrisy Democracy?.....	26
Den visuelle retorikken.....	27
Retorikken om ondskap.....	28
Propaganda og sensur post-11. september.....	30
3. C. Retorisk analyse.....	34
Den retoriske situasjon.....	34
Overbevisende faktorer.....	37
Strategi og appellform.....	38
Latent og manifest retorikk.....	38
Vurdering av den retoriske ytring som helhet .....	38
4. Metode.....	40
And the winner is.....	40
Hvor og når?.....	41
Sjanger.....	42
Avisene og kommentarartiklene.....	43
USA Today.....	43
New York Times.....	45
The Nation .....	47
Metodisk tilnærming.....	50
Viderebehandlingen.....	52
5. Analyse .....	54
Tekstanalysen av utvalget.....	54
After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism.....	54
Tillman's gone but his legacy must endure.....	58
Tillman embraced higher calling.....	61
A war for Us, Fought by Them.....	65
A Cover-Up as Shameful as Tillman's Death.....	69
Truth and Deceit.....	74
Pattern of Deception Persists in Tillman's Death.....	77
Pat Tillman, Our Hero.....	79
The Mysterious death of Pat Tillman.....	82

Den retoriske analysen.....	88
Representasjonen av Pat Tillman.....	88
Skurken i historien.....	89
Medskyldige?.....	90
Cover-up?.....	91
5. Konklusjon.....	96
Tid for sannhet.....	96
Retorikk eller propaganda?.....	96
Veien videre.....	97
Videre forskning.....	98
Ettertanke.....	100
Referanser.....	101
Artikler og bøker.....	101
Analyserte tekster.....	102
Refererte tekster.....	103
Vedlegg 1: Tekstene fra USA Today.....	107
After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism .....	108
Tillman's gone but his legacy must endure.....	111
Tillman embraced higher calling.....	113
Vedlegg 2: Tekstene fra New York Times.....	116
A War for Us, Fought by Them.....	117
Truth and Deceit .....	120
The Mysterious Death of Pat Tillman .....	122
Vedlegg 3: Tekstene fra The Nation.....	125
A Cover-Up as Shameful as Tillman's Death .....	126
Pattern of Deception Persists in Tillman's Death .....	128
Pat Tillman, Our Hero .....	130

# 1. Det var en gang..

Tema for denne oppgaven er knyttet til det som best kan karakteriseres som en *medieikonisering* av amerikanske soldater og helter. For å belyse dette, vil jeg i denne oppgaven ta utgangspunkt i avdøde Pat Tillman; National Football League<sup>1</sup>-spilleren og sportshelten som i 2002, et knapt år etter terrorangrepene mot USA 11. september 2001, takket nei til en kontraktforlengelse verdt 3, 6 millioner dollar, for i stedet å verve seg i US Army Rangers sammen med broren Kevin og delta i den nye krigen mot terror. I april 2004 omkom Pat Tillman i Afghanistan, i det man av det amerikanske forsvaret ble fortalt var en tapper død for fedrelandet. Imidlertid skulle det fem uker etter Tillmans død vise seg at Pentagons pressemelding var falsk, og at Tillman tragisk hadde blitt beskutt og drept av sine egne menn.

Pat Tillman ble skrytt opp i skyene, både før og etter sin død, av dels pressen, men også av representanter for den nåværende Bush-regjeringen. Undertegnede ble selv oppmerksom på saken via nettforumene FAIR og Znet<sup>2</sup>. Bidragsyttere her har flittig diskutert motivene regjeringen deres kan ha hatt med hensyn til hvorfor Tillmans egentlige dødsårsak lenge ble løyet om. Mistankene dreier seg hovedsakelig om at sportshelt og soldat Pat Tillmans karakter og 'heroiske' død skulle fungere som distraksjon og rekrutteringslokkefugl for et amerikansk forsvar i en trengt krigssituasjon. Med andre ord; propaganda.

Med utgangspunkt i et utvalg amerikanske avisers dekning av Tillman-saken er formålet med denne oppgaven først å danne et bilde av hvordan Pat Tillman ble fremstilt i mediene, for deretter – med henvisning til de nevnte nettfora – å diskutere hvorvidt det faktisk finnes belegg for å hevde at Pat Tillman og hans død ble utnyttet i kjølvannet av Irak-invasjonen i 2003, som et retorisk grep fra Bush-regjeringens side. Dette kan ikke fastslås entydig via mediene, og jeg vil derfor benytte meg av *retorisk analyse* for å besvare problemstillingen min. Tema for denne oppgaven er med andre ord knyttet til forholdet mellom representasjon og sannhet.

Pat Tillman anses som den første NFL-spilleren siden 2. verdenskrig som har forlatt karrieren frivillig for å verve seg<sup>3</sup>, og snart skulle han bli nasjonens første 'krigshelt' siden Jessica Lynch<sup>4</sup>. Få andre historier illustrerer bedre militære feil og Bush-regjeringens forsøk på løgner og manipulering enn Pat Tillman-saken.

---

<sup>1</sup> Heretter referert til som NFL.

<sup>2</sup> <http://www.zmag.org/weluser.htm>, <http://www.fair.org/index.php>

<sup>3</sup> <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9B02E1DB153AF932A35755C0A9649C8B63>

<sup>4</sup> Se nedenfor

## Problemstilling

Hypotesen min er at hardt pressede representanter for Bush-regjeringen hadde vanskeligheter med å motstå mediernes ikonisering av Pat Tillman, da de skjønnte hva denne kunne brukes til. Tillman ble konstruert som en krigshelt og et symbol på tapperhet og patriotisme, og ble med dette den perfekte 'plakatgutt' for det amerikanske forsvaret, noe vi skal se at spesielt Tillmans egen mor gjennomgående vært skeptisk til i pressen. Krigen i Irak var kontroversiell, regjeringen i motvind, og hvor betimelig var ikke sportsheltens 'heroiske' død i lys av denne konteksten? Det er på bakgrunn av dette jeg spør;

- ***I hvilken grad ble Pat Tillman gjenstand for medieikonisering i den nye krigen mot terror, og på hvilket grunnlag kan det hevdes at den retoriske appellen ved soldatens liv ble understreket av mediene, og dermed bygde opp under en regjering i motvind?***

Problemstillingen min fordrer en todelt analyse: For å ha mulighet til å gjøre antagelser om hvorvidt Pat Tillmans død kan ha blitt utnyttet for dens retoriske appell, er kjennskap til hvordan han faktisk ble fremstilt i mediene en forutsetning. Foregikk det virkelig en ikonisering av Tillman? Med bakgrunn i sentrale elementer fra diskursanalyse skal jeg derfor først undersøke hvordan et utvalg representanter for medie-Amerika fremstilte mannen og saken i perioden fra det ble kjent at Tillman hadde vervet seg, og frem til sannheten om omstendighetene rundt hans død ble kjent. Med representasjonen(e) av Pat Tillman som bakteppe kan jeg ved hjelp av retorisk analyse drøfte hvorvidt Tillman kan ha blitt utnyttet av den amerikanske regjeringen. Diskursanalysen ses med andre ord i lys av den *retoriske situasjon*, som jeg kommer tilbake til.

## Noen definisjoner

Min referanse til «Pat Tillman-saken» vil i denne oppgaven inkludere både sportshelten og soldaten Pat Tillman; hvordan han som person ble fremstilt før og etter sin død, men også hvordan *saken* hans ble fremstilt (eller ikke fremstilt).

Da dette ikke er en oppgave innenfor statsvitenskap har jeg ikke anledning til (eller som formål) å se saken og medietekstene i lys av hele den vide og globale konteksten de inngår i. Mange potensielle forklaringsmodeller på hvorfor det ble løyet om Tillmans død kan av andre fagdisipliner enn journalistikken trekke andre paralleller, for eksempel gjennom historiske studier, eller som del

av USAs øvrige økonomiske eller sosiale kontekst. Derfor vil begrepet *diskurs*, i den grad det i denne oppgaven blir brukt, anvendes som betegnelse på det 'rommet' som oppsto etter terrorangrepene i USA 11. september 2001; den «retoriske situasjon», som Jens Kjeldsen kaller det, eller «post-11. september-diskursen», som jeg refererer til den som, og som her altså tar utgangspunkt i det offisielle USA som retor.

Tema for analysen av mediene er *representasjonen* av Pat Tillman, også kalt *fremstillingen*.

Imidlertid er det nettopp termen representasjon som hovedsakelig vil bli brukt i denne oppgaven – i tråd med Norman Fairclough og det videre metodiske rammeverket jeg vil hente fra ham.

Myten om at mediene gjenspeiler virkeligheten er avlivet, ifølge Fairclough; (...) they (media texts) constitute versions of reality in ways which depend on the social positions and interests and objectives of those who produce them» (Fairclough 1995:103). Det dreier seg om hvilke *valg* som er tatt i skriveprosessen; hovedsakelig knyttet til hva (eller hvem) som er tilstede i en gitt tekst, men hva som er ekskludert fra teksten er like viktig hos Fairclough, uten at dette betyr at det eksisterer en absolutt kontrast mellom hva som er tilstede og ikke (Fairclough 1995:106). Fairclough gir et rammeverk for forskjellige *grader* av tilstedeværelse, og dette vil bli nærmere forklart i kapittelet om metode. De sosiale motivasjonene og/eller ideologiene som ligger bak er imidlertid også interessante i analyser av representasjon, og dette blir det i denne oppgaven tatt høyde for med inkorporeringen av den retoriske analyse.

En bestemt diskurs vil alltid romme flere alternative versjoner av virkeligheten. Vi kan derfor snakke om en *maktkamp* om representasjoner; ulike representasjoner av virkeligheten konkurrerer, og ofte ligger institusjonelle konvensjoner til grunn. «The battle for representation» har i tråd med dette blitt et kjent begrep innenfor journalistikken.

Mye tyder på at allerede velkjente format preget dekningen av Pat Tillman. Denne oppgaven tar som skissert innledningsvis utgangspunkt i medienes *ikonisering* av ham. Ikon kan defineres som å

(...) dekker over genstande, det være sig ting, bilder, ord eller symboler, som samler betydning og har en medierende funksjon, forstået på den måte at de fremkalder



genkendelse og resonans i det enkelte menneske (Toft 1999:57).

Ikonet kommuniserer med oss, og med bevisste eller ubevisste *allerede* etablerte forståelsesrammer i vår indre erfaringsverden. Ikonet kan med andre ord ses på som et verktøy i kommunikasjonsprosessen. Forskjellige diskurser benytter seg av forskjellige sett av uttrykk, og uttrykkene innehar alle bestemte symbol og bilder vi som lesere trekker ut av deres sammenheng. Disse trenger ikke nødvendigvis ha noe slektskap med budskapet en gitt tekst intenderte, men dreier seg heller om stabile forestillinger vi allerede har internalisert (Toft 1999:60).

Tekstens intention er derfor ikke garanteret nogen overlevelse, når den passerer gjennom den enkelte læsers bevidshed, fordi fortolkningen af teksten betinges af de enkeltheder, læseren griber fat i på baggrund af allerede eksisterende kulturelle forståelser (Ibid).

Imidlertid er på ingen måte alle kulturelle uttrykk ikon; det vi her snakker om er de sosialt konstruerte betydninger eller verdier uttrykkene tillegges, og som er felles for mange. Disse visualiserer vi under lesingen, og blir historienes betydningsbærere (Toft 1999:71).

Hyotesen min er i tråd med dette at medieikoniseringen av Pat Tillman skal ha fungert som et bindeledd mellom den dominerende diskursen etter 11. september og allerede eksisterende forståelser, noe oppgaven vil gjøre sitt beste for å eksplorere. Men la oss først se litt på hvordan oppgaven er lagt opp.

### **Strukturen**

Hvem var Pat Tillman? Fortellingen om mannen er oppgavens første anliggende. Videre bunner hypotesen om at Tillman ble et medieikon i andre eksempler på lignende mediekonstruksjoner eller 'iscenesettelser' av menn spesielt, og enkelte av eksemplene vil hjelpe oss å sette Tillman-ikoniseringen i perspektiv. Pat Tillman og saken kontekstualiseres i kapittel 2, ved å redegjøre for andre studier på fenomenet medieikonisering.

Før jeg gir meg ut på metodikk knyttet til retorisk analyse og diskursanalyse, er det nødvendig med teoretiske betraktninger rundt de mest sentrale begrepene jeg skal benytte meg av i denne oppgaven, og som analysen baserer seg mye på. I kapittel 3 vil jeg derfor presentere teori på disse områdene: grunnprinsippene i retorikk og propaganda (som Pat Tillman-saken antas nært koblet med), og mer spesifikt; retorikk og propaganda i post-11. september-diskursen.

Når man skal studere retorikk eller propaganda, er kunnskap om den historiske bakgrunnen til en gitt situasjon en forutsetning: Hva ledet frem til den (potensielle) retoriske ytring det er snakk om? Kjennskap til opptakten til krigen i Irak, og argumentasjonen for den, er derfor viktig for å forstå hvorfor det eventuelt kan hevdes at Pat Tillman og hans død ble brukt som redskap i regjeringens post-11. september-retorikk. Dette knyttes avslutningsvis i analysen opp mot funnene

fra utvalget mitt.

Formålet med undersøkelsen er ikke en etterforskning av hva som fant sted rundt Tillmans død, selv om dette vil bli diskutert avslutningsvis, men målet er å se saken i lys av hvordan den ble formidlet via mediene. Nyhetsformatene former den offentlige diskurs, og uten mediene har retorikk og propaganda små sjanser til å nå ut til publikum. Med fokus på avisene The New York Times, USA Today, samt magasinet The Nation, vil jeg i metodekapittelet (kapittel nr. 4) i detalj forklare hvordan jeg skal tilnærme meg tekstene i utvalget mitt, for å artikulere et rimelig svar på den overordnede problemstillingen min, som analysen besvarer i kapittel 5. Funnene blir oppsummert avslutningsvis opp mot konklusjonen i kapittel 6.

## 2. Tillman og maskuliniteten

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for hva som ligger til grunn for denne oppgavens problemstilling, ved å gi en kontekstuell ramme for studien av Pat Tillman som ikon. Men først av alt; hvem var Pat Tillman?

### **The All-American Hero**

Patrick Daniel Tillman, født 6. november 1976 i San Jose, California, begynte sin profesjonelle sportskarriere på The Arizona Cardinals i 1998, og skulle senere bli en kjent og populær spiller i NFL. Inspirert av terrorangrepene mot USA 2001 annonserte Tillman våren 2002 at han hadde bestemt seg for å verve seg til Hæren, og sammen med broren Kevin bandt han seg i juli 2002 til en 3-årskontrakt med US Army<sup>5</sup>.

Pat Tillman var først stasjonert i Afghanistan, før han i 2003 ble sendt til Irak under Operation Iraqi Freedom, og året etter tilbake til Afghanistan igjen, under Operation Enduring Freedom. Her omkom Tillman 22. april 2004. Pressemeldingen fra US Army den påfølgende dagen lød slik:

Spc. Patrick D. Tillman, 27, an infantryman assigned to Company A, 2nd Battalion, 75th Ranger Regiment at Fort Lewis, Wash., was fatally wounded after his unit received hostile fire while participating in a combat patrol in southeastern Afghanistan<sup>6</sup>.

Enken etter Tillman, hans foreldre og familie, mediene og en hel nasjon ble med andre ord fortalt at Tillman hadde havnet under fiendens ild og omkommet. 29. mai 2004 – hele fem uker etter Tillmans død – skulle imidlertid sannheten om hans død endelig komme for en dag (i hvert fall deler av den):

---

<sup>5</sup> <http://www.pattillmanfoundation.net/pat/>

<sup>6</sup> U.S. Army Special Operations Command Public Affairs Office 23.04.2004.  
Tilgjengelig på <http://news.soc.mil/releases/04APR/040423-01.htm>

While there was no one specific finding of fault, the investigation results indicate that Corporal Tillman probably died as a result of friendly fire while his unit was engaged in combat with enemy forces <sup>7</sup>.

Det ble med andre ord først tiet om den reelle dødsårsaken. Vitneserklæringer fra Tillmans medsoldater viste at det fra første stund var klart at Tillman var drept av såkalt '*friendly fire*'; det vil si; av ild fra sine egne. Allikevel ble alle bevis brent allerede samme kveld som Tillman falt, og før etterforskningen i det hele tatt hadde startet<sup>8</sup>.

Et voldsomt engasjement vokste rundt denne tapre heltens liv og lære, og den triste, patriotiske fortellingen om en ung mann som ofret rikdom og kjendistilværelse for å gjøre det ultimate offeret i krigen mot terror<sup>9</sup>. Tillmans begravelse ble kringkastet til hele landet, og han ble i tillegg tildelt både tapperhetsmedaljen Purple Heart og Silver Star fra Hæren<sup>10</sup>, samt en hel rekke andre priser og æresutmerkelser<sup>11</sup>. Tillmans trøyenummer (nr. 42) på Az. Cardinals ble etter hans død 'pensjonert', eller fredet, som det kalles, og samtlige av Arizona State University's fotballspillere bærer idag påskriften «PT 42» på trøyene sine, mens «the Tillman Tunnel» leder spillerne ut til banen<sup>12</sup>. Årlig arrangeres også en maraton i Pat Tillmans navn.

Tillmans foreldre, Mary og Patrick Tillman Sr., har i flere intervjuer gitt uttrykk for at de mistenker militæret og myndighetene for å ha 'skapt' og utnyttet denne heroiske 'suksess' historien for å nøre oppunder patriotismen landet rundt:

They purposely interfered with the investigation, they covered it up. I think they thought they could control it, and they realized that their recruiting efforts were going to go to hell in a handbasket if the truth about his death got out. They blew up their poster boy (Patrick Tillman, Washington Post 23.05.05).

Ifølge Mary Tillman mottok Pat allerede under vervingen i 2002 et gratulasjonsbrev fra forsvarsminister Donald Rumsfeld, noe Mary mener tyder på at sønnen fra da av var på Hærens 'radar'<sup>13</sup>.

Det har blitt gitt ut flere bøker som eksplisitt omhandler Pat Tillman:

- *I've Got Things To Do With My Life: Pat Tillman And The Making Of An American Hero* av Mike Towle (september 2004). I omtalen av boken heter det at dette er den inspirerende historien om Tillmans utrolige og heroiske reise. Under følger et utdrag fra boken, samt fra

<sup>7</sup> Lt. Gen. Philip Kensinger Jr. (<http://news.soc.mil/releases/04MAY/040529-01.htm>)

<sup>8</sup> San Fransisco Chronicle, 25.09.2005.

<sup>9</sup> San Fransisco Chronicle, 25.09.2005.

<sup>10</sup> Se f.eks. <http://news.soc.mil/releases/04APR/040430-01.htm>

<sup>11</sup> Se f.eks. [http://www.patillmanfoundation.org/pat\\_posthumously.php](http://www.patillmanfoundation.org/pat_posthumously.php)

<sup>12</sup> <http://www.patillmanfoundation.org/media/030706.php>

<sup>13</sup> San Fransisco Chronicle, 25.09.2005.

de to andre bøkene som konkret tar ham for seg.<sup>14</sup>

Real heroes never think of themselves as heroes. They see themselves as ordinary people performing acts any other right-minded person would do if in their shoes. Save the baby from the burning house. Jump into the foxhole and sprawl across the bodies of your buddies, shielding them from the grenade's flying shrapnel. Bust down the cockpit door of your hijacked jetliner and dive the plane into the ground before it can crash into the U.S. Capitol. True heroes are ordinary people caught up in extraordinary circumstances. Pat Tillman was just such an American hero (Ibid).

- *Fields of Honor: The Pat Tillman Story* av Jonathan Rand (mai 2004):

Pat Tillman's loyalty, bravery, and sense of sacrifice for his country and his fellow man, along with his relentless drive to achieve-make that overachieve-found him on the night of April 22, 2004, in one of the most dangerous places on the face of the earth-Afghanistan-and it was there that he died at the age of twenty-seven<sup>15</sup>.

- *Pat Tillman (He Graduated Life With Honors and No Regrets)* av Rich Wolfe (2004. Utgivelsesmåned ukjent):

As long as you live you will never see another Pat Tillman. This book will make you laugh, make you cry and make you re-examine your priorities in life as you read about the most amazing athlete, soldier, hero and role model in our life time. Full page color photos and many smaller photos<sup>16</sup>.

Disse bøkene later med andre ord ikke til å eksplorere årsaken til løgnen rundt Tillmans død, slik denne oppgaven tar sikte på, men ser nærmest ut til å være hagiografier<sup>17</sup>. Imidlertid kan det tenkes at samtlige av disse gikk i trykken *før* sannheten ble kjent, men interessant er det likevel at det heller ikke finnes tegn til at bøker om Pentagons løgn har utkommet i ettertid.

Pr. dags dato er enda ingen holdt ansvarlige for Pat Tillman-løgnen. Pentagon avsluttet en etterforskning av saken i januar 2005, etter press fra Tillmans familie og senator John McCain, men

<sup>14</sup> Jfr. [www.amazon.com](http://www.amazon.com/Got-Things-Do-Life-American/dp/1572437081/sr=8-1/qid=1158326733/ref=sr_1_1/104-2549897-5384751?ie=UTF8&s=books), ([http://www.amazon.com/Got-Things-Do-Life-American/dp/1572437081/sr=8-1/qid=1158326733/ref=sr\\_1\\_1/104-2549897-5384751?ie=UTF8&s=books](http://www.amazon.com/Got-Things-Do-Life-American/dp/1572437081/sr=8-1/qid=1158326733/ref=sr_1_1/104-2549897-5384751?ie=UTF8&s=books))

<sup>15</sup> [http://www.amazon.com/Fields-Honor-Pat-Tillman-Story/dp/1596090391/sr=8-2/qid=1158327233/ref=sr\\_1\\_2/104-2549897-5384751?ie=UTF8&s=books](http://www.amazon.com/Fields-Honor-Pat-Tillman-Story/dp/1596090391/sr=8-2/qid=1158327233/ref=sr_1_2/104-2549897-5384751?ie=UTF8&s=books)

<sup>16</sup> [http://www.amazon.com/Tillman-Graduated-Life-Honors-Regrets/dp/0972924973/sr=8-3/qid=1158327322/ref=sr\\_1\\_3/104-2549897-5384751?ie=UTF8&s=books](http://www.amazon.com/Tillman-Graduated-Life-Honors-Regrets/dp/0972924973/sr=8-3/qid=1158327322/ref=sr_1_3/104-2549897-5384751?ie=UTF8&s=books)

<sup>17</sup> *Hagiografi*; en skildring av en helgens liv, helgenbiografi ([www.caplex.no](http://www.caplex.no)).

konkluderte med at ingen såkalt '*cover-up*' hadde skjedd. Likevel viser offisielle vitnesbyrd noe annet. Vinteren 2006 holdt Pentagon på med sin fjerde etterforskning av saken. Washington Post (og senere San Fransisco Chronicle) har i tillegg gjort grundige gjennomganger av over 2000 sider med dokumenter, vitnemål, høringsnotater, e-poster, loggbøker, kart og fotografier, og konkluderer med at saken er en skandale<sup>18</sup>.

Pat Tillman-saken er særlig interessant fordi Tillman selv skulle vise seg å ha vært svært kritisk til Bush-regjeringens metoder, spesielt når det gjaldt krigen i Irak. Tillman vervet seg for å jakte på mennene bak angrepet på landet hans året før, og visste lite om Irak-planene – i likhet med medsoldater verden rundt, hemmeligholdt som planene var for dem (og resten av verden) inntil invasjonen i 2003 var et faktum. Men inne i Irak hadde Tillman til medsoldatene sine eksplisitt uttrykt sin skepsis omkring den 'ulovlige' krigen de befant seg i. Tillman hadde med andre ord flere dimensjoner enn den ene, heroiske og oppofrende: han utviklet seg til å bli en selvstendig tenker, interessert i bøker og historie, og kom til og med i dialog med sin favorittforfatter; venstreorienterte Noam Chomsky. Tillman og Chomsky hadde faktisk avtalt et møte så snart Tillman var tilbake fra Afghanistan<sup>19</sup>.

## Icon Nation

Vi har flere eksempler på medieikonisering i det amerikanske medielandskapet, også – og kanskje *spesielt* – når det gjelder soldater som Pat Tillman. Pulitzerprisvinner, journalist og bestselger Susan Faludi har skrevet en bok hvor hun drøfter nettopp ikoniseringen av mannen gjennom tidene. Spesielt «The American manhood», som Faludi mener føderale myndigheter påkaller ved nasjonale krisetilfeller, er interessant i min sammenheng (Faludi 1999:12). Den andre verdenskrig var et slikt krisetilfelle. General Dwight D. Eisenhower hadde ved krigens slutt erklært;

All in that gigantic fighting machine agree in that selection of the one truly heroic figure in that war, He is GI Joe..(Faludi 1999:17).

Marinesoldatene i Iwo Jima, Japan, seiersdagen 1945, var hva Faludi kaller «the supreme expression of the nation's virtue»:

A team of anonymous, duty-bound young men successfully completing their fathers and their fathers' fathers had laid out for them, defeating a vile enemy and laying claim to a contested frontier – this would be a template for postwar manhood (Faludi 1999:16).

Soldatene som vendte hjem ble hyllet som konger i konfetti og champagne, og med det ble fotsoldaten et maskulint *emblem* (Faludi 1999:17).

Krigen sønnene deres skulle kjempe var derimot ikke like 'maskulin': «Vietnam would

---

<sup>18</sup> San Fransisco Chronicle, 25.09.2005.

<sup>19</sup> San Fransisco Chronicle, 25.09.2005.

become a defining event of American masculinity, the bridge that collapsed just as the nation's sons thought they were crossing to manhood» (Faludi 1999:298). Vietnam ble en krig mot dets innbyggere – familier; deres barn og deres hytter, og det var hverken modige eller stolte soldatene returnerte (Faludi 1999:29). Hjemme ventet et likegyldig USA, og deres hustruer – begge uten bruk for mannen. Mannen var i krise, sier Faludi:

The frontier, the enemy, the institutions of brotherhood, the women in need of protection – all the elements of the old formula for attaining manhood had vanished in short order. The boy who had been told he was going to be master of universe and all that was in it found himself master of nothing (Faludi 1999:30).

Et annet eksempel på et såkalt emblem i den kalde krigen, jfr. Susan Faludis begrep, er *astronauten*. Neil Armstrong, Buzz Aldrin og Michael Collins ble datidens symboler på «den amerikanske maskulinitet», og superstjerner over natten – til tross for deres marginale rolle ombord på Apollo 2<sup>20</sup>. Fremme på månen var TV-kameraet det første som ble rigget opp, ikke flagget. «(...)one of the cameras strapped to the dash was always tuned in, fixed on the only 'stars' that televisionland wanted to see, the spacemen»;

They had put up with it all because they had been led to believe that in the end, they would still be pioneers in one important regard – bearing witness. But instead, they were witnessed. The astronauts had gone off to be new frontiersmen, but they had come back as space-age equivalents of pinup girls (Faludi 1999:459).

I løpet av de to neste årene hadde alle tre levert inn oppsigelse til NASA. I 1979 hadde ti av de tolv første på månen gjort det samme. Påkjenningen ble for hard. Spesielt Buzz Aldrin led av tunge depresjoner i ettertid, og var nær kollaps. Tjuetre land på førtifem dager, hysteriske tilhengere, og halvannet år i kameraenes søkelys, som simpelthen rekvisitter, var livet, ifølge Aldrin selv:

a blur of airports, antiseptic hotel rooms, hands to shake, autographs to sign, speeches, banquets – none of them especially different from any other.... It had no beginning, no middle, or end.... At no time did I feel I had any control over what I was doing or being asked to do, and this made me very uneasy (Aldrin jfr. Faludi 1999:460).

Dette var imidlertid ingen førstegangsforeteelse. Allerede i 1959 ble testpilotene på Mercury Seven «heltene nasjonen hadde ventet på» (Faludi 1999:454), før disse mennene engang hadde fått utrettet noe. Noen stor bragd kom heller aldri til å skje; Faludi forteller at NASA's utvelgelseskomité opprinnelig ønsket seg tolv menn, og ikke syv, fordi «the panel was sure a good number would drop out when they discovered how passive their role would be» (Faludi 1999:456). Faludi konkluderer:

NASA needed the pleasing faces, the frenzy of celebrity, to seduce the government, the

---

<sup>20</sup> I realiteten var de bare passasjerer ombord, ikke piloter (Faludi 1999:445).

media, and the public into accepting the huge expense of the aerospace program (Faludi 1999:461).

Faludi har i sin bok også undersøkt ikoniseringen av *football*<sup>21</sup>*helten* gjennom historien, et fenomen hvis røtter hun trekker helt tilbake til slutten av 1800-tallet. Sportsgrenen, opprinnelig en forlengelse av *rugby*, symboliserte fra starten av både kontroll og dominans (Faludi 1999:156). I mellomkrigstiden skulle profesjonell fotball – i motsetning til den såkalte elitens collegefotball – bli tungindustriarbeidernes sport:

(...) the sport of the steelworker, the ironworker, and the miner, whose faces, long before they were helmeted and smeared with antireflective face paint, had been covered with the soot and sweat of manual labor (Faludi 1999:157).

Profesjonell fotball med andre ord den *ordentlige* mannens sport. I kjølvannet av 2. verdenskrig ble sportsarenaen mytifisert som en «heroic wilderness», ifølge Faludi beskrivelse (Faludi 1999:157); en arena hvor den amerikanske mannen kunne holde maskulinitet sin intakt:

The assumption was that spectators flocked to football stadiums precisely *because* the drama therein celebrated an ascendant American power and authority that they identified with. They were reveling in their nation's empire building, and the more they saw, the more it whet their appetites (Faludi 1999:158).

Spillerne tok på seg roller deretter, og følte de var på et oppdrag. Faludi skriver:

If the players were the GIs, then the fans were their support troops, part of the on-field battle as much as hospital and supply units had been part of the war. They braved the same elements in the unprotected arena. The protective cover of their cheers let the fighting men know that they had backup; they offered the tenderness of a mutual love that went by the name of 'loyalty' (Faludi 1999:175).

Ikoniseringen av sportsatletene kan med andre ord ses på som en forlengelse av soldatikoniseringen.

Ikon har retorisk appell. Ikke alle medieikon og medieikonisering er imidlertid av den 'gode' sorten, og *fiendebilder* har lenge vært et begrep innen spesielt krigsretorikk, noe jeg kommer tilbake til under kapittelet om nettopp retorikk. Saddam Hussein ble allerede i forbindelse med Gulf-krigen i 1990-91 fremstilt som Ondskapen selv («icon of evil<sup>22</sup>»), og handlingene hans som ren og skjær voldtekt av Kuwaits folk, mens USA var folkets maskuline farsfigur, som skulle komme innbyggerne til unnsetning (von der Lippe 2006:12). Saddam ble et ikon på barbarisk arabisk maskulinitet, i motsetning til den «siviliserte vestlige maskulinitet» (von der Lippe 2006:13). Den samme ikoniseringen fant sted også under argumentasjonen forut for og under den seneste

---

<sup>21</sup> Her: Am. fotball

<sup>22</sup> (von der Lippe 2006:12).

invasjonen i Irak, og ikke minst i jakten på Osama Bin Laden,

## Maskulinitet i krig

Ikonene i Faludis bok var alle mannlige. Berit von der Lippe sier i *Kjønnnet blikk mot terror- og krigsdrama* at det ofte er nettopp *menns* kroppslige og fysiske styrke man egentlig snakker om når man omtaler krig og militær:

Krig utføres (...) hovedsakelig av menn, og med få unntak er militære og politiske makteliter menn. Kvinner fremstilles sjelden som aktører; i massemedier konstrueres de oftest som totalt hjelpeløse ofre – sammen med barn og eldre. Dette er den manifeste kjønnsdimensjonen. Det kjønnete tas for gitt, men blir ikke mindre kjønnnet av den grunn (von der Lippe 2002:168).

Krig er med andre ord et kjønnnet fenomen.

Selv om kvinnelige soldater de siste tiårene ha begynt å delta mer aktivt i krigssonene – kanskje mest p.g.a. etterspørselen etter menn og '*manpower*' – har kvinners deltakelse i militæret alltid i stor grad vært knyttet til prostitusjon eller vært redusert til et ansvar for 'moderlige' oppgaver; som å sørge for mat, drikke, klær og førstehjelpsutstyr. Kvinnelige soldater er fremdeles sjelden i forgrunnen i krigsfortellinger. Det er derfor i stor grad *mannskjønnnet* vi diskuterer når vi diskuterer terror og krig:

Krig (...) har hovedsakelig sitt utspring i menns fortellinger eller menns historier om historien, i menns opplevelser av bravarder og heltemot eller ydmykelse og i menns ønsker og håp om å gjenerobre, gjenopprette og gjenvinne tapte skanser. Konstruksjoner av det nasjonale handler oftest om konstruksjoner av spesifikke og kulturbestemte forestillinger om maskulinitet og dermed implisitt om femininitet (von der Lippe 2004:118).

Det retoriske blikk er tilsynelatende ikke-kjønnnet, sier von der Lippe, men retorikken i kjølvannet av 11. september bidro til å *remaskulinisere* den amerikanske mannen (von der Lippe 2004:116), etter at Vietnam-krigen under Bush Sr. hadde demaskulinisert ham.

von der Lippe mener vi må snakke om *kjønnede* opplevelser av terrorhandlingene 11. september, og av det som fulgte i ettertid. Hun ser også det kjønnede i selve *argumentasjonen* for invasjonen av Irak, og i handlingene i ettertid. «Å mangle disiplin – å ikke vise muskler – er simpelthen umoralsk. Man framviser potens – av ulik art» (von der Lippe 2004:122). Dette legger derfor også føringer på hvordan en president besvarer en retorisk situasjon som den det er snakk om her.

Akkurat her ligger det latente kjønnede fundament for tenkning om sikkerhet, krig og fred åpenlyst i dagen, sier von der Lippe. Terror, vold og krig er blitt arena for sosialisering til en spesifikk form for maskulinitet, og denne skjulte, patriarkalske kjønnsdimensjonen ligger



vevd inn i måter å tenke og tolke sikkerhet på (von der Lippe 2002:180). Maskuliniteten knyttet til krig er så internalisert hos publikum at bilder av eksempelvis mannlige helter og ikon sjelden oppfattes som kjønnede. Hun omtaler ikoniseringen knyttet til krig som «symptomer på en foretrukket lesning»<sup>23</sup> (von der Lippe 2006:4):

Images often become an important tool both for interpreting wars and security issues and in constructing public identities and national identities. Ideas about nation-state, glory, honor, security, protection and humanity come probably more than ever in human history from what we see, thus from what images tell us in framing parts of warfare realities (von der Lippe 2006:2).

Jeg vil i denne sammenheng minne på om at det ikke er utelukkende i Bush-land vi finner kjønnet retorikk: I en analyse av post-11.september-diskursen i *norske* medier fant Berit von der Lippe lignende eksempler på medieikonisering av mannlige soldater som de Faludi har skissert. Da Norge ble «anropet av USA til krigsinnsats», som von der Lippe sier det, kom bildene av norske Pat Tillman'er på rekke og rad i norske aviser:

(...) rene reklameplakater av norske unggutter fotografert i full mundur til lands mellom is og ildskyer og til vanns i stormende høy sjø fordi de er «i særklasse», «kan brukes til hva som helst», er «blant verdens tøffeste elitesoldater» og deltar «i frontlinja» i «knallharde nærkamper», mens «terrenget i kampområdet er vanskelig, kaldt og tøft» (von der Lippe 2002:188).

Også Osama Bin Ladens retorikk spiller ifølge Thomas Hylland Eriksen helt og holdent på maskulinitet. Hylland Eriksen har gjennomgått en rekke kjente sitater fra henholdsvis president Bush og Bin Laden fra tiden etter 11. september, og identifiserer et slektskap mellom disses respektive verdensbilder (Hylland Eriksen 2002:227).

Imidlertid er ikke alle medieikon heroiske; Både Saddam Hussein og Osama Bin Ladens mediakonstruerte *image*, og ikoniseringen derav, henviser i vestlige medier til Ondskap, og tillegger dem på ingen måte heltestatus, selv om mye tyder på at begge i andre deler av verden fortsatt anses som helter.

Forskning rundt nettopp maskulinitet og medieikonisering er interessant som en del av bakgrunnen for Pat Tillman-saken, da ikoniseringen av Tillman ikke kan skilles fra det 'mannlige' ved ham. Tillman var både sportshelt og krigshelt, og hvor mye mer amerikansk maskulinitet kan man egentlig få?

---

<sup>23</sup> Min oversettelse

### 3. Politikk og retorikk – en kjærlighetshistorie

Det er idag stor offentlighet knyttet til krigføring. Dette har ført til økt oppmerksomhet rundt de *retoriske* sidene ved krig. En av de få tingene det ikke hersker tvil om ved president G. W. Bush's nye krig mot terror er at retorikk har spilt en avgjørende rolle. I karakter av å være 'forebyggende' handler krigen i Irak mer om verdier og retorikk enn om masseødelegglesesvåpen og de faktiske trusler (Simonsen 2004:91).

I dette kapittelet skal jeg starte med å vise til teoretiske perspektiv på feltet retorikk, og gjøre rede for hvordan forskjellige forgreninger av fenomenet fungerer. Jeg vil deretter gå videre til å vise eksempler på hvordan retorikk har manifestert seg i praksis i vårt globale samfunn etter terrorhandlingene 11. september 2001, før jeg 'lander' på metodikk knyttet til denne oppgavens mest sentrale anliggende, nemlig den retoriske analyse.

#### 3. A. Hva er retorikk?

En retoriker er en som bruker overtalelsesknep – fortelser, småløgn, smiger og medfølelse. Retorikeren emballerer budskapet sitt i velvalgte ord, og kan gjøre vrangt til rett og svart til hvitt med sin formuleringskunst. En retoriker manipulerer ved hjelp av språk (Roksvold 1989:11).

I utgangspunktet var retorikk en nøytral betegnelse for læren om effektiv kommunikasjon. Effektiv kommunikasjon forutsetter at viten blir formidlet slik avsenderen ønsker det, og fremstår avsenderen som troverdig vil mottakeren mest sannsynlig oppfatte vitenen på samme måte som intendert. Jens Kjeldsen tilbyr også en forståelse av retorikk som intensjonell og persuasiv (effektiv) kommunikasjon, men hos ham inkluderes også ytringer som *ikke* er intensjonelle eller persuasive, men som likevel påvirker (Kjeldsen 2002:5).

Det dårlige ryktet til retorikeren er det imidlertid misbruket av retorikk som har sørget for, forklarer Thore Roksvold i *Retorikk for journalister*. Retorikk kan godt ha som formål å påvirke, men tar form av manipulering når den misbrukes. Propaganda er slik misbruk av retorikk.

#### Propaganda

Vi kan skille mellom forskjellige former for og grader av retorikk, foreslår Kjeldsen – avhengig av den retoriske utfoldelsen som må til for at mottakeren skal akseptere det retoriske utsagn (Kjeldsen 2002:41). Forståelsen av *propaganda* har fundament i nettopp retorikk, og omtales ofte – som vi har vært inne på – som misbrukt (jfr. Roksvold 1989) eller feilslått retorikk (Jowett og O'Donnell 1992:31). Dens overordnede formål er å styre massenes oppførsel og respons dithen det er formålstjenlig for standpunktet til den politiske

organisasjonen bak. Et godt eksempel på dette er, ifølge Richard Clarke i *Against All Enemies* (og som jeg kommer tilbake til), tall som viste at omtrent 70 prosent av den amerikanske befolkningen så sent som i 2003 var av den oppfatning at det var *Irak* som sto bak Pentagon- og World Trade Center-angrepene 11. september 2001, fordi dette var nøyaktig hva Bush-regjeringen ville at dem skulle tro (Clarke 2004:241). Disse oppfatningene var en nødvendighet for oppslutning rundt krigen mot terror i Irak. Skillet mellom realiteten og den amerikanske opinionen var med andre ord ikke tilfeldig.

Det finnes flere kategorier av propaganda; som oftest er fenomenet beskrevet som henholdsvis hvit, grå eller sort propaganda. *Hvit* propaganda beskriver budskap som søker overbevise publikumet sitt, og hvor avsenderen fremstår som troverdig og vedkommendes budskap som det 'rette' å høre på. Ofte tar hvit propaganda form av å spille på nasjonale strenger: Garth Jowett og Victoria O' Donnell eksemplifiserer i *Propaganda and Persuasion* denne kategorien med en anekdote om president Bush, den eldre, som under Gulf-krigen i 1991 – på en av nasjonens eldste årlige feiring av uavhengighetsdagen 4. juli – stilte opp i Missouri med et amerikansk flagg hengende ut av lomma, og som for å hedre de amerikanske troppene uttalte at «the war had made everyone in the country proud to say 'I am an American and I love my country'» (Jowett og O'Donnell 1992:8).

*Sort* propaganda sprer på sin side direkte falsk informasjon; løgner, fabrikkeringer og bedrag. Følgelig er det denne formen for propaganda som har fått og får mest oppmerksomhet når den blir avslørt (Jowett og O'Donnell 1992:9). *Grå* propaganda, derimot, befinner seg som navnet antyder i skilleland mellom hvit og sort. Avsenderens kredibilitet er ikke like opplagt her, og det samme gjelder sannhetsgehalten i informasjonen som kommuniseres. Eksempelvis kan vi forestille oss falsk informasjon som prøver passere som korrekt, eller selektiv informasjon; som når 'våre' ofre fremstilles som viktige, og andres ikke.

Vi har i tillegg en fjerde kategori som kalles sub-propaganda, som egentlig ikke er propaganda i seg selv, men som for eksempel benytter seg av subsidier, for å dra noe i ønsket retning i en periode. Det tidligere USIA (US Information Agency), som inntil 1999 hadde som oppgave å så positive holdninger til regjeringen, faller eksempelvis inn under denne sub-kategorien (Jowett og O'Donnell 1992:9).

Ofte er det holdninger som skal forandres og opinionen som skal vinnes ved hjelp av slik informativ eller overtalende propaganda som jeg har skissert ovenfor. Ofte er også myter og metaforer knyttet til retorikk og propaganda. Mytene og metaforene er hverken fantasi eller løgner, men underforståtte 'modeller' som allerede er internalisert hos publikum, mener Jowett og O'Donnell, og

som meningsbærere forholder disse seg til symboler og hendelser som folk til en viss grad allerede har adaptert (Jowett og O'Donnell 1992:215). Ikke sjelden apellerer disse mytene til følelser hos publikum, og maksimerer propagandaeffekten med sin tilstedeværelse. Et eksempel er nettopp myten om helter.

(...) the use of specific words and images have direct bearing on how certain events are structured in the minds of the public. Key images and concepts are evoked by careful combination of previous experiences with new events. For such metaphorical propaganda to be effective these images must be readily recognizable to the audience that is being propagandized (Jowett og O'Donnell 1992:258).

Skulle Pat Tillman representere nettopp en slik myte? Oppgaven vil vise.

### **Channels of Love**

Retorikeren (eller propagandisten) benytter seg av alle tilgjengelige kanaler for å få budskapet sitt ut. Informasjonen fremstår ofte som sannferdig, men avsenderen har kun som formål å promotere hans eller hennes egne interesser.

Thus the propagandist will attempt to control information flow and manage a certain public's opinion by shaping perceptions through strategies of informative communication (Jowett og O'Donnell 1992:31).

Jowett forklarer to måter dette blir gjort på: enten ved å kontrollere kanalene for distribusjonen av informasjonen; nemlig mediene, eller ved å selv presentere falsk informasjon fra hold som tilsynelatende er troverdige. Spesielt nyhetsmediene har med sin viktige politiske og kulturelle rolle lenge vært sentrale medspillere i kommuniseringen av retorikk og i spredningen av propaganda. Mediene tjener på sin side også bra på krig og angrep.

Både trykte- og etermedier opererte også i tidligere kriger og i den Kalde Krigen på lag med myndighetene, men fordi de avhang av myndighetenes lisenser og reguleringer forble mye av det som foregikk i krigssonene utfordret, og dermed også uskildret. Spesielt Vietnam-krigen har gjennomgående blitt trukket frem som et godt eksempel på en sjelden gang nyhetsmediene faktisk uttrykte misnøye med utenlandspolitikken og de militære operasjonene (Altheide 2002:127). De fleste husker utfallet av den krigen: Hadde det ikke vært for det politiske tapet og protestene på hjemmebane, ville USA ikke kapitulert i Vietnam, men i stedet vunnet krigen, og dette var det som kjent massemediene som fikk skylda for. Som en følge av dette innførte amerikanske myndigheter på 80-tallet sensur og restriksjoner på forholdet mellom nyhetsmedier og militæret, etter mange år med samarbeid mellom disse. Ved bruk av såkalte *pool*-systemer skulle kontrollen over mediene tas tilbake.

Framveksten av ny teknologi hadde med årene ført til et skifte hva militære operasjoner gjaldt, men også kringkasting og kabel-TV åpnet mange dører, og med den generelle økningen i

nyhetsdekkende kabelnettverk – spesielt da CNN utover 80-tallet etablerte seg med sine 24-timers sendinger, ekspertkommentatorer og eksklusive livebilder – lå alt til rette for ekspansjonen av global, internasjonal dekning<sup>24</sup>. Mediene var igjen integrerte: Golfkrigen i 1991 fikk enorm dekning og støtte, og CNN ble raskt en klar vinner i mediekonkurransen, med sin satelittkommunikasjon og store suksess. David Altheide mener imidlertid de kritiske og analyserende blikk med dette forsvant; og «(...) the news media treated the initial phase of Desert Storm exactly as the military wanted», slår han fast (Altheide i 2002:131).

Altheide setter forøvrig spørsmålstegn ved nettopp disse skiftene i oppslutning fra nyhetsmediene; fra å vise myndighetene støtte i krigs- og etterkrigstid, motstand i Vietnam-krigen, til igjen å innta en støttende rolle i den første Golfkrigen – alt innen to tiår. De samme to tiårene skulle det også ta før Hollywood og underholdningsindustrien på nytt begynte å hylle USAs militære kredibilitet<sup>25</sup> (og igjen gikk tilbake til de tradisjonelle kjønnede rollefigurer og karakterer som hører krigshistoriene til<sup>26</sup>).

I ettertid har også andre store vestlige stasjoner etablert seg på det globale markedet – blant annet BBC World i 1995<sup>27</sup> og Fox News i 1996<sup>28</sup> – men også arabiske og lenge etterlengtede Al-Jazeera viste seg som en betydelig konkurrent, i hvert fall i propagandaøyemed. Ifølge Professor Rune Ottosen ligger mye av problemet til president Bush Jr. nettopp i dette; mens hans far, George Sr., hadde en god medspiller i CNN, og kunne kringkaste sine visjoner ut til stasjonens globale publikum nesten uten motstand, har den nåværende presidenten langt større utfordringer i de pågående konfliktene i Irak, blant annet og spesielt på grunn av Al-Jazeera. Som en stor utfordrer til USAs propagandastrategi i krigen mot terror har stasjonen siden dens første kringkastning i 1996<sup>29</sup> vært offer for vid mediesensur både i Afghanistan og Irak, i tillegg til direkte inngrep og angrep mot kanalen selv<sup>30</sup>.

Med medienes makt og innflytelse er det ikke rart at myndighetene har interesse i å kontrollere medienes 'output'. «Access to and control of the media literally means access to and potential control of public opinion», ifølge Jowett og O'Donnell (Jowett og O'Donnell 1992:267). Men; «Where the media are not owned, the propagandist runs the risk of the information being

---

<sup>24</sup> <http://www.britannica.com/ebc/article-9361015>

<sup>25</sup> Det har blant annet blitt laget flere filmer om og fra Gulf-krigen (1991), i tillegg til flere TV-serier med pro-amerikansk innhold, og flere av produksjonsselskapene har hatt nært samarbeid med bl.a. både CIA, FBI og Pentagon under innspillingene. (Se f.eks. Rune Ottosens artikkel *Fiction or News? A Quest for Multidisciplinary Research on the Entertainment Industry and Its Effekt on Journalism* (2004).

<sup>26</sup> «(...) gender distinctions so important for the story to be a story at all and to be a film seen and consumed at all» (von der Lippe 2006:16).

<sup>27</sup> [http://www.bbcworld.com/content/template\\_clickpage.asp?pageid=140](http://www.bbcworld.com/content/template_clickpage.asp?pageid=140)

<sup>28</sup> <http://www.fair.org/index.php?page=1067>

<sup>29</sup> <http://www.allied-media.com/aljazeera/>

<sup>30</sup> Kronikk i Dagbladet 13.12.2001

filtered through the media or being released in an inappropriate fashion» (Jowett og O'Donnell 1992:268). Jo mindre kontroll over mediene, jo mindre kontroll over homogeniteten i budskapet, og sistnevnte er en forutsetning for at propaganda skal være effektiv (og dermed vellykket). Uønsket publisitet stikker hull i kredibiliteten til propagandisten, og nøyaktig dette så vi skje med den samme regjeringen i USA blant annet etter 'historien' om Jessica Lynch, som jeg kommer tilbake til.

Massemedienes innflytelse i samfunnet er idag like betydelig, og i *åpne* samfunn er ting lagt til rette for at konkurrerende budskap skal nå frem til oss. Imidlertid er og blir mediene svake for sensasjonelle nyheter, noe som har ført til at propagandistene ofte får massiv gratis-omtale (Jowett og O'Donnell 1992:268). De færreste av oss hadde vel ikke medfølelse og støttet opp om USA umiddelbart etter terrorangrepene 11. september 2001?

### **Retorikk og propaganda i moderne krigshistorie**

Vietnam-krigen anses som krigen da USA lanserte krigshistoriens største til da. I tillegg til massiv propaganda rettet mot henholdsvis Nord- og Sør-Vietnameserne, var kampen om sannheten mellom de som støttet krigen og de som var imot den på *hjemmefronten* enda mer bemerkelsesverdig; og kampen mellom disse to motsetningene ledet til et historisk skifte i amerikansk kultur, og i måten man betraktet regjeringen sin på, sier Jowett og O'Donnell (Jowett og O'Donnell 1992:207).

Etterhvert brøyt mediene imidlertid igjennom, og rapporterte det de så: krigen i Vietnam var umoralsk! Endelig seiret opposisjonen, og tusenvis av soldater kunne nå returnere hjem, men dette var ikke bare til åpne armer: mediene hadde gitt verden inntrykk den sent ville glemme.

Seier i Gulf-krigen (1990-91) måtte til før amerikanske soldater igjen skulle få anerkjennelsen de fortjente, og USA fikk reetablert posisjonen sin som verdensmakt. *Denne* krigen var legitim; hjelpsløse Kuwait var brutalt invadert av Saddam Hussein, og amerikansk sikkerhet (og olje) sto dessuten på spill (Ibid).

Jowett og O'Donnell har gjort en case-studie av amerikanske styrkers propagandastrategier under den nevnte Gulf-krigen. Med ideologiske prinsipper som frihet og demokrati adresserte USA i kjølvannet av seieren det irakiske folk, med appell om å få avsatt Saddam Hussein og gjeninnført demokratiet. Ifølge Jowett og O'Donnell dannet demokratiske interesser som disse et bilde av USA som '*the good guy*'.

Hjemme fryktet amerikanerne et nytt Vietnam, og en storstilt propagandakampanje ble derfor iverksatt for å så positiv innstilling til krigen på hjemmebane. I tillegg til massiv mediedekning av Gulf-krigen generelt, var det spesielt de daglige presse-briefingene fra koalisjonen, kringkastet på amerikansk fjernsyn, som 'trollbandt' publikum – og disse viste seg å bli Gulf-krigens mest effektive propagandaredskap.

The Gulf War was important politically, but it was also a major event in the history of propaganda because of the widescale application of new communications technologies in the battle for the hearts and minds of the public (Jowett og O'Donnell 1992:262).

Arbeidet med å sanke oppslutning var imidlertid ikke lett, og den daværende regjeringen slet lenge med å finne den rette oppskriften for å få med seg opinionen hjemme i USA. Krigens første fase hadde vært preget av mye forvirring og uklarheter med hensyn til USAs posisjon i krigen. Hva var de der for å beskytte, som gjorde det nødvendig med så mange soldater i området?

Andre fase av Gulf-krigen kom ifølge Jowett og O'Donnell med Bush Sr.'s sammenligning av Saddam Hussein med Adolf Hitler i november 1990, og sammenligningen ga gjenklang hos publikum. 230 000 tropper ble sendt ut, i tillegg til at bilder av amerikanske gisler (som de ble referert til som) rullet over TV-skjermene, og bildene forsterket forestillingene om at irakere var terrorister.

En tredje fase i Gulf-krigen kom ifølge Jowett og O'Donnell i begynnelsen av 1991, og dette skulle bli krigens avgjørende: i sin tale om rikets tilstand adresserte Bush den eldre alle som enda ikke var overbevisst om krigføringen med kampord som «This time we'll fight to win» og «support the troops in the field, even if you don't support this war». Kampordene var vellykkede, og endte med at regjeringen fikk den amerikanske opinionen på sin side, selv om ikke alle samtykket i USAs posisjon (Jowett og O'Donnell 1992:252).

Saddam Husseins propagandastrategier var også av betydelig størrelse, og det samme var Kuwaits. For sistnevnte var det også viktig å få med seg den *amerikanske* opinionen. Jowett og O'Donnell nevner spesielt én episode i konfliktens innledende fase, og som kapret oppmerksomheten til den amerikanske offentligheten og dens politikere: 15 år gamle kuwaitiske 'Nayirah' var overalt i mediene, og kunne fortelle at hun hadde bevitnet irakiske soldater som hadde tatt 15 babyer ut av deres kuvøser i et sykehus i Kuwait City, og etterlatt babyene på det iskalde gulvet for å dø. Daværende president Bush brukte på sin post dette eksempelet hele ti ganger innen førti dager etter Nayirahs 'vitneutsagn', og historien var også i fokus i Senatet når debatten om å godkjenne militære aksjoner pågikk. New York Times kunne halvannet år etter imidlertid avsløre at 'Nayirah' var datter av Kuwaits ambassadør i USA, og at historien var rent oppspinn.

Eksempelet anses å ha hatt en avgjørende rolle i propagandakampanjen for å forberede amerikanerne på nødvendigheten av å gå til krig. Fjernsynsprogram som *20/20* og *60 minutes* omtalte også saken som den propagandaen den var, men folket lot seg ikke helt engasjere, som om de ikke brydde seg, sier Jowett og O'Donnell (Jowett og O'Donnell 1992:261). Den samme avisen avslørte også at Citizens for a Free Kuwait organization – en organisasjon som i utgangspunktet

skulle bestå av bekymrede borgere, mens som i realiteten tok mer form av et PR-byrå – lenge hadde benyttet seg av fokus-grupper for å få klarhet i hvilke 'historier' som ville gi mest resonans hos den amerikanske offentligheten.

I tråd med disse eksemplene er det fristende å spekulere i om den nåværende Bush-regjeringen tuklet med faktaene rundt Pat Tillmans egentlige død av nettopp propagandistiske årsaker. Som vi så hos Faludi har symboler på 'den amerikanske maskulinet' historisk sett vært noe som spesielt har vist seg å gi resonans hos publikum. Men hvorfor var det viktig med resonans akkurat nå?



### 3. B. Retorikk i den nye krigen mot terror

I denne delen av kapittelet skal jeg se invasjonen av Irak i lys av de retoriske perspektivene jeg presenterte i del A. Verden var enda både opprørt og i opprør som følge av terrorangrepene mot USA 11. september 2001 da USA fire uker etter gikk til motangrep på Afghanistan. Sterke følelser var i sving, og krigsretorikken fikk raskt grobunn, både på den amerikanske hjemmebanen og internasjonalt. Krigen fremsto som legitim. Sytten måneder etter gikk den amerikanske regjeringen under president George W. Bush imidlertid igjen til invasjon; denne gang mot Saddam Hussein og Irak. Diktatorregimets potensielle eksport av terrorisme og besittelse av masseødeleggelsesvåpen ble nå artikulert som USAs største trussel, og jakten på Al Qaida-nettverket i Afghanistan virket allerede som historie å regne, i hvert fall i mediene. Etter hvert som krigen gikk sin gang ble imidlertid krigsmotstanden for betydelig til å overse, og det er nå en hardt presset president og regjering verdens øyne er rettet mot.

#### Irak invaderes

Argumentene forut for invasjonen i Irak baserte seg på mistanker om at Irak var i besittelse av masseødeleggelsesvåpen (WMD), og på landets påståtte eksport av islamsk terror. USA hadde ikke råd til å ta sjanser etter Al Qaidas angrep mot nasjonen 11. september 2001, og alle kluter ble derfor satt inn.

Argumentasjonen for invasjonen baserte seg på en risikovurdering: det var en potensiell fare for at Saddam Hussein kunne produsere masseødeleggelsesvåpen som i fremtiden kunne havne i terroristenes hender. President Bush erklærte;

September the 11th should say to the American people that we're now a battlefield, that weapons of mass destruction in the hands of a terrorist organization could be deployed here at home. So, therefore, I think the threat is real (President Bush 03.03.2003)<sup>31</sup>.

Irak skulle transformeres til en *vennlig* makt gjennom dette såkalte forkjøpsangrepet.

Flere medlemmer av FNs Sikkerhetsråd, deriblant representantene fra Kina, Russland, Frankrike og senere Tyskland, kjøpte derimot ikke Bush-regjeringens argument for å invadere, og uttrykte høyt sin skepsis vedrørende å gi Irak ene og alene ansvar for bevisbyrden hva oppbevaringen av masseødeleggelsesvåpen gjaldt. Etterhvert fulgte et mer og mer opplyst og skeptisk verdenssamfunn, og bortsett fra den formidable støtten fra bl.a. Storbritania, var det nærmest alenegang i invasjonen av Irak mars 2003.

Regimet under Saddam Hussein eksporterte uten tvil statlig terror, men sammenhengen

---

<sup>31</sup> Tilgjengelig på <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030306-8.html>

mellom Saddam og styrtingen av Taliban-regimet i Afghanistan var heller liten, eller ikke-eksisterende. Ingen masseødelegglesesvåpen ble som kjent funnet i Irak, og dermed fantes det heller ingen bevis som knyttet Saddam til terrorangrepene på USA 11. september. Bush-regjeringens internasjonale støtte ble med dette betydelig svakere, og med tiden har også den amerikanske opinionen selv begynt å tvile.

### **Krigens retorikk**

Retorikken øker sin makt gjennom en reduksjon av tolkningsmangfoldet; bare en eneste stemme skal høres, bare en eneste historie fortelles (Kjeldsen & Meyer 2004:11).

I legitimeringen av krig gjelder det for de krigførende partene «å etablere et kommunikasjonsregime hvor krigen fremstår som uttrykk for fornuften og den sivilisatoriske orden», sier Kjeldsen og Meyer (Kjeldsen & Meyer 2004:11). Ikke bare må soldatene mobiliseres, men også befolkningen må vinnes, og slutte opp rundt det retoriske bildet om at krigen er rettferdig. Disse retoriske bildene så vi mange av i kjølvannet etter 11. september 2001.

C. Thomas Goodnight stiller i *Krig, rett & retorikk* spørsmål med logikken i invasjonen av Irak: Hans Blix hadde ikke funnet tegn til masseødelegglesesvåpen – det ble av flere hold meldt at Saddam Hussein faktisk var samarbeidsvillig med FNs utsendte inspektører. Goodnight går derfor langt i å insinuere at invasjonen, som han kaller «den siste utveien», ikke lengre dreide seg om rettferdiggjøring, men om formålstjenlighet: «Sommeren nærmet seg, og styrkene var i felten» (Goodnight 2004:27).

Videre mener Goodnight at selv om presidenten trosset FN i sin overbevisning om å invadere, førte nettopp retorikken om en risikoforbyggende krig til at krigen i Irak kunne legitimeres. Dette senker imidlertid terskelen for vold til et punkt der vold kan rettferdiggjøres, legger han til, og derfor står denne retorikken i fare for å legitimere også hvilket som helst annet lands inngripen i moderne staters kjernefysiske, kjemiske eller biologiske forskning (Goodnight 2004:26).

### **Hypocrisy Democracy?**

Før USA gikk til angrep mot Irak gjorde president Bush offentlig et stort poeng av landets *demokratiske* prinsipper, og viktigheten av at disse ble ivaretatt. Her fra hans tale om nasjonens tilstand 29. januar 2002:

America will lead by defending liberty and justice because they are right and true and unchanging for all people everywhere. No nation owns these aspirations and no nation is exempt from them. We have no intention of imposing our culture, but America will always stand firm for the non-negotiable demands of human dignity: the rule of law, limits on the power of the state, respect for women, private property, free speech, equal

justice and religious tolerance<sup>32</sup>.

Disse ordene står i skarp kontrast til hva som faktisk ble praktisert: Krigen i Irak kunne bare utkjempes ved å *innskrenke* friheten, borgerrettighetene, og retten til rettergang (Ivie 2004:72). For mens krigen i Irak gikk sin gang, rullet skandalene opp på rekke og rad, og proporsjonalt med dette dalte oppslutningen rundt krigen, og dermed også Bush-regjeringens oppslutning, ned på sitt hittil historiske lavmål<sup>33</sup>. Torturbehandlingen ved Abu Ghraib-fengslet i Irak og Guantanamo Bay på Cuba (samt mangel på folkerettslige grunner til å disse 'ulovlige krigerne'<sup>34</sup> der) er eksempler på to av de mest graverende menneskerettighetsbruddene som har blitt avdekket etter at krigen mot terror startet, og disse er enda ferske i manges minne.

Også *amerikanske* borgere sine rettigheter begrenset som følge av 11. september og invasjonen av Irak:

Når unntakstilstanden innføres er frihet, juridiske rettigheter og menneskerettigheter det første som ryker. Det som Bush har kalt den «titaniske» kampen for «våre verdier» endrer i seg selv våre verdier (Strøksnes 2004:86).

USAs nye Patriot Act og TIPS<sup>35</sup> bidro særskilt til dette. President Bush's krig mot terror var med andre ord ikke forenlig med demokrati.

### **Den visuelle retorikken**

Etter terrorhandlingene i USA 2001 ble publikum bombardert med pressebilder av gråtende mødre og koner, og tapre brannmenn og soldater. Man identifiserte, hadde medfølelse og støttet; ingen skulle få etterlate vår vestlige sivilisasjon så sårbar. Jens E. Kjeldsen minner i *11. septembers visuelle retorikk* om betydningen av disse bildenes retorikk, og om at vi på ingen måte må tro at det var tilfeldig hvilke bilder som ble vist, ei heller hvilke som *ikke* ble vist. Spørsmålet er om retorikeren her var pressen selv eller myndighetene, eller begge?

Kjeldsen har i sin forskning analysert en rekke pressebilder fra tiden rett etter 11. september, og demonstrerer i boken hvordan disse bildene var med på å bane vei for de amerikanske krigshandlingene vi senere skulle få se. Mange av bildene hadde slik sanselig og emosjonell appell at de fungerte fellesskapssamlende, og her bidro bildenes retoriske funksjon til å erstatte følelsene av maktesløshet og handlingslammelse med handlekraft, vilje og aktivitet (Kjeldsen 2004:40). Et eksempel er det kjente «Victim 00001»<sup>36</sup>. De heltedmodige handlingene brannmennene på bildet representerer er åpenbar: den uadskillelige og forente enheten mennene imellom gir en følelse av

<sup>32</sup> State Of The Union 29.01.02, Tilgjengelig på <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>

<sup>33</sup> Se feks VG 14.03.2006 (<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=137549>)

<sup>34</sup> Jfr. «unlawful combatants», som denne gruppen av Bush-regjeringen ble kalt.

<sup>35</sup> Terrorism Information and Prevention System

<sup>36</sup> Brannmenn v/ Ground Zero bærende på det første offeret for terrorangrepene 11/9/01 i en sky av støv.

fellesskap; én sjel og én nasjon, som Kjeldsen kaller det (Kjeldsen 2004:43) – og på denne måten fungerer «Victim 00001» som et bilde på et samlet og handlekraftig USA.

Kjeldsen identifiserer disse pressebildene som *epideiktisk* retorikk, og har, i motsetning til hva han kaller den *deliberative* politiske retorikkens oppfordring til øyeblikkelig handling, som formål å virke på lengre sikt, ved over tid å styrke bestemte holdninger og verdier hos mottakerne (Kjeldsen 2004:48). Først senere ble det klart for retorikk som anbefalte umiddelbar handling.

### **Retorikken om ondskap**

Også de «onde» fikk oppmerksomhet etter 11. september: «Bildet av den onde hadde en retorisk kraft som fikk alle andre stemmer til å forstumme; det fungerte som et kommunikasjonsregime» skriver Kjeldsen og Meyer (Kjeldsen og Meyer 2002:12). Mest påfallende var bildet av «de onde» mot «de gode»; barbarene mot den siviliserte verden; «dem» mot «oss». Fremstillingene ga oss noe konkret å rette handlingen mot (Kjeldsen 2004:38).

De første fremstillingene av Osama Bin Laden og Mohammed Atta skulle fungere som *støy*; avlede sorgen og erstatte handlingslammelsen med handling. Etterhvert kom Saddam Hussein på banen, og fiendebildene av spesielt han og Bin Laden, med karikaturiske hentydninger til blant annet Hitler og Djevelen, sirkulerte verden rundt, og skulle provosere, skape frykt og skremme oss, og gi assosiasjoner til orginalene.

Propaganda utnytter ofte nettopp frykt i sine metoder. David Altheide har skrevet bok rundt den problemorienterte framingen av frykt, og sier:

Gaining public support for (...) drastic efforts, both domestically and abroad, is no easy task, but it can be made easier if there is enough fear – not danger, but fear – of other enemies (Altheide i 2002:154).

Spesielt anvendelig har frykt vist seg å være som kilde til legitimering av hevnaksjoner. Altheide minner imidlertid også om at en fryktdiskurs også forutsetter et sett av *ofre* (Altheide 2002:91). Sentrale beslutningstagere kan følgelig dra fordel av hele frykt-konteksten, mener Altheide: ofrene blir beviset på realitetene knyttet til frykt, og dette muliggjør skyldfordeling og angrep på *kilden* til frykten. I de situasjoner hvor ingen ofre eksisterer, vil det allikevel bli konstruert ofre, bedyrer han, og dette er propaganda. «This helps produce «state terror,» as citizens seek protection from threats to safety, from risks, and to avoid becoming victims» (Altheide i 2002:91). Frykt kan med andre ord ikke eksistere uten faktiske eller potensielle ofre. Om dette kan adapteres til å gjelde også i Pat-Tillman saken vil vi snart få se.

Bush's begrep om «Ondskapens akse» har også gjort seg bemerket i krigen mot terror. En «ondskapens akse» forutsetter imidlertid en *godhetens* akse, hvor president Bush automatisk

plasserte seg selv. Dette innebar at alle som var imot Bush's politikk også ble plassert på Ondskapens akse. «You are either with us or against us<sup>37</sup>».

«Ondskapens retorikk skapte en demokratisk unntakstilstand som senket terskelen for krig, overkjørte argumentene for fred og skapte en eskalerende voldsspiral», skriver Kjeldsen og Meyer (Kjeldsen & Meyer 2004:11). Robert L. Ivie viser i sin artikkel *Den onde fienden vs. Den agonistiske andre* i den samme boken til hvordan Bush's retorikk om 'de onde' ga minimalt med rom for opposisjonen å manøvrere i:

Disse argumentene var hverken uten vekt eller betydning. Likevel ble de for lett besvart og avvist fra det fremherskende perspektivet der utryddelsen av onskapen sto i sentrum. Å postulere onskapen som ens motstander er å hevde at kompromisser er uaktuelle og ingen kostnader for høye i det godes tjeneste, særlig når postulatet selv styrkes av presidentembetets autoritet og USAs unike maktposisjon (...) (Ivie 2004:65)

Rettferdiggjøringen av invasjonen av Irak ble altså artikulert i «å komme terroristene i forkjøpet (Ibid).

Både i USA og Europa så vi at pressen, spesielt den tabloide fløyen, gjenga nyhetene i stor grad uten forbehold. «For kildekritikken er også et offer for unntakstilstanden», skriver Morten Strøksnes i *Mørk september* (Strøksnes 2004:85). «Unntakstilstanden trenger næring», sier han videre, «- i form av stadig nye trusler for å holde seg ved makten» (Ibid). Med mediene som markedsførere varsler den ene kilden fra myndighetene etter den andre om at Al Qaida planlegger angrep mot nye sentrale turistmål i New York, London, OL eller VM, eller at nye terroristceller har blitt avslørt. Stadig flere 'fiender' blir identifisert. Innholdet i disse anklagene får offentligheten imidlertid sjelden eller aldri vurdert, og når adgang gis, har sannhetsgraden vist seg å være heller liten. «Men offentlighetens frykt holdes varm, i likhet med patriotismen og alliansen mot terror» (Ibid). På denne måten rettferdiggjør unntakstilstanden seg selv.

Ivie minner imidlertid om at motstanderne i krig ikke er rene fiender som man ikke har noe felles med, men *rivaler*, som tar feil og organiserer ting annerledes.

Derfor går demokratiet tapt når den agonistiske Andre retorisk gjøres til en diabolisk fiende, og når demokratiet forsvinner, skjer det samme med rettssikkerheten, friheten, respekten for mangfold og ansvarlighet ovenfor folket (Ibid).

Retorikken om ondskap er med andre ord ikke forenlig med demokrati, fordi 'de onde' (eller 'agonistiske'<sup>38</sup> Andre', jfr. Ivie) ikke kommer til orde. Bare demokratisk retorikk inkluderer og

<sup>37</sup> Fra president Bush's tale til kongressen og det amerikanske folk, 20.09.2001. Tilgjengelig på <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>

<sup>38</sup> Agonist-begrepet har b.l.a. blitt mye knyttet til den politiske teoretikeren Chantal Mouffe og flere andre nymarxister som ønsker å radikaliserer demokratiet med *agonistisk* pluralisme. Konfliktløsning og frihet er mål også hos

bevarer de andres interesser.

Tap av rettssikkerhet, frihet og respekt for mangfoldet er som vi har sett presist hva verden vitnet i kjølvannet av 11. september og i krigen mot Irak, og Ivie stiller spørsmål ved hvordan dette i det hele tatt gagnar USA som nasjon. Han mener det er nærliggende å tro at de hypotetiske betingelsene for at Saddam i det hele tatt skulle ta i bruk eventuelle våpen han var i besittelse av, var nettopp en invasjon av hans Irak. Sannsynligheten for umiddelbare eller langsiktige konsekvenser ble undervurdert.

Å snakke om ondskap eller om å eliminere onde fiender er dermed det samme som å tre inn i en voldelig hevns spiral som erstatter diplomati og demokrati med terroren som metode (Ivie 2004:61).

Ingens trygghet ble med andre ord styrket av invasjonen.

Retorikken om ondskap skulle altså senke terskelen for krig. Med hovedargumentet for invasjonen av Irak trukket i tvil av en hel verden (og av FNs eget sikkerhetsråd), og det påfølgende fraværet av ondskapsmotiv fra Bush-regjeringen, ble argumentene for krig etterhvert svake.

## **Propaganda og sensur post-11. september**

Som i alle andre kriger skulle også den nye krigen mot terror preges av både propaganda og sensur. En kvinnelig soldat som har vært i medienes søkelys i forbindelse med krigen mot terror er amerikanske Jessica Lynch, som bare 19 år gammel fikk sin mer eller mindre funksjonelle rolle tildelt: Lynch ble i mars 2003 verdenskjent da hun tilsynelatende hadde fortsatt å kjempe tappert og forsvart seg selv etter at 11 av hennes med-soldater hadde strøket med under et angrep i Irak. Lynch og seks andre ble fraktet til nærmeste sykehus, hvor amerikanske soldater («strong, potent male soldiers»<sup>39</sup>) noen dager senere utførte en heroisk og farlig redningsaksjon i bekmørket for å komme Ms. Lynch til unnsetning. Eksempelvis skriver Sourcewatch:

The spectacular rescue of the US Army on April 2nd today is exposed as propaganda: At night US soldiers stormed the hospital in which Lynch was treated. The whole action was filmed. "We are grateful for the excellent and brave rescue of private Jessica Lynch," said defence minister Donald Rumsfeld to the American public<sup>40</sup>.

Lynch ble først konstruert som et offer, ifølge Berit von der Lippe; unge og 'lille' Lynch, som ikke engang deltok i kampene i Irak, men utelukkende var der som vedlikeholdsarbeider; ble hardt skadd

---

tilhengerne av dette konseptet, men målene oppnås ikke gjennom konsensus; men ved å gi rom for konfrontasjon og en arena for diskusjon av de forskjellige verdier og interesser hos menneskene. Et sant demokrati legger til rette for dette (Se f.eks. <http://www.redpepper.org.uk/natarch/XRADDEM.HTML>)

<sup>39</sup> (von der Lippe 2006:26).

<sup>40</sup> [http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Jessica\\_Lynch](http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Jessica_Lynch)

da irakiske militanter dukket opp fra ingensteds og angrep henne og kompani. Men Lynch måtte gjøres om til mer enn et offer, sier von der Lippe videre; Lynch tjenestegjorde tross alt for de amerikanske troppene. Fokus ble snart vendt mot hennes *heroiske* bragder, der hun hadde skutt mot fiendene og kjempet for sitt liv, mens hun deltok i byggingen av nasjonens karakter (von der Lippe 2006:26).

Ikoniseringen av Lynch skulle imidlertid vise seg å være basert på rent oppspinn. Lynch's bil hadde kollidert med en annen amerikansk Humvee, og jenta hadde ikke skuddsår, som først rapportert – bare brukne ben, og var heller ikke voldtatt, som den 'offisielle' historien om henne antydte. De 11 døde soldatene viste seg å ha omkommet under helt andre omstendigheter.

Jessica Lynch-historien var med andre ord en konstruert en. «I was used as a symbol», er Lynchs egen uttalelse om saken<sup>41</sup>. Selv om andre kvinner var holdt i fangenskap i Irak, var disse hverken hvite eller de ikonene som amerikanere foretrakk å se, sier von der Lippe. «The war makers were now beginning to face several challenges and unexpected difficulties», mener hun videre er forklaringen bak historien (von der Lippe 2006:25). I så måte var Jessica Lynch faktisk et offer – en brikke i et spill regissert av myndighetene.

For å oppnå den ønskede oppslutningen rundt den nye krigen mot Irak har USA også denne gang sett seg nødt til å *sensurere* mediene for propagandiske formål. Et eksempel er Pentagons forbud mot publisering av bilder av de amerikanske returnerende kistene. Forbudet har stor betydning for Pentagons mediestrategi, som er å fokusere på heltebildene og minst mulig på negative konsekvenser. Døde soldater på vei hjem er nettopp slike bilder de ikke vil se<sup>42</sup>. Vi har også kunnet lese om CIA-agenter som har fått bøkene sine stoppet; blant annet den tidligere agenten Gary Berntsens bok *Jawbreaker*, hvor Berntsen hevder amerikanske myndigheter har seg selv å takke for at Osama Bin Laden slapp unna. Berntsen mener at CIA visste nøyaktig hvor Bin Laden befant seg, men at de overlot arbeidet til lokale krigsherrer, i stedet for å sette inn tilstrekkelig med egne styrker. Krigsherrene var korrupte, og folk slapp unna mot betaling. Berntsen ledet selv den hemmelige og halv-militære styrken ved kodenavn *Jawbreaker*, som sto i spissen for jakten på Bin Laden i Afghanistan. I 2005 gikk Berntsen til sak mot CIA, som på sin side ønsker å stryke over 30 helsider av manuset på hele 300 sider.<sup>43</sup> Diskusjonen om hvorvidt myndighetene visste hvor Bin Laden befant seg var et hett tema under presidentkampanjen mellom president Bush og John Kerry i 2004, og denne sensuren har vakt oppsikt i et krigstrøtt USA.

Dagbladet meldte i desember 2005 at den amerikanske hæren har brukt millioner av dollar på å bestikke journalister og aviser til å plante amerikanske propagandaartikler i irakiske medier. Et

<sup>41</sup> Jfr. Rich, New York Times 05.11.2005.

<sup>42</sup> Rune Ottosen i *Sensuren sprekker*, Klassekampen 26.04.2004.

<sup>43</sup> *Den håpløse krigen*. VG 19.08.2005.

amerikansk PR-byrå som har spesialisert seg på såkalt 'strategisk kommunikasjon' oversatte artiklene til arabisk før de ble plassert. I tillegg hadde den amerikanske hæren kjøpt opp en avis i Irak, og tatt kontroll over en radiostasjon som utelukkende skulle sende pro-amerikanske meldinger til irakere. Andre rykter vil ha det til at amerikanske offiserer har opprettet en 'presseklubb' i Bagdad, som betaler medlemmene sine \$200 for positive artikler om USAs militære operasjoner<sup>44</sup>. USA ved Condi Rice ønsket videre å sensurere Al Qaida-videoene amerikanske TV-stasjoner kringkastet. Frykten for påvirkning og såkalt *feedback loop* på andre unge muslimske menn var stor.

Ifølge Rune Ottosen har flere amerikanske journalister blitt avskjediget for ikke å ha passert det «patriotiske nåløyet»<sup>45</sup>. Myndighetenes egen Voice of America la i 2001 ned forbud mot å intervju talsmenn for Taliban.

Det første tiltaket var at Pentagon kjøpte opp alle bildene fra kommersielle satellittselskaper som potensielt kunne brukes til å etterprøve offisielle amerikanske synspunkter om utviklingen av krigens gang. Derest prøvde amerikanske myndigheter forgjeves å presse regimet i Qatar til å gripe inn i sendingene til Al-Jazeera (Ibid).

Ottosen har analysert hvordan *norske* aviser har behandlet president Bush's retorikk, blant annet i presidentens tale til kongressen 20. september 2001. Ottosen fant at VG nesten uimotsagt gjenga president Bush's retorikk i en rekke eksempler, mens han anser Aftenposten som et «viktig medium for diskusjoner om de prinsipielle og folkerettslige spørsmål» i krigen mot Afghanistan. Videre mener Ottosen at norske medier etter 11. september fikk en 'mediediskurs', som må balansere mellom hva han kaller en 'propagandadiskurs' og 'den medfølgende diskurs', hvor dekningen av Bush's tale 20. september 2001 representerer førstnevnte, og sistnevnte diskurs følger tidens ånd og stiller spørsmål knyttet til legitimitet og rettferdighet. (2002:112).

Imidlertid har man av amerikanske myndigheter endelig fått «en eksplisitt innrømmelse av fenomenet» (Ottosen 2002:89). Lekkasjen om at Pentagon hadde opprettet det såkalte Office of strategic influence i kjølvannet av 11. september avslørte – i tillegg til det navnet i seg selv forteller oss – at det nå skulle satses på å dra utenlandske medier og opinionledere « (...) i pro-amerikansk retning. Metoden skulle være en blanding mellom 'svart' og 'hvit' propaganda. På godt norsk betyr dette en blanding av løgn og sannhet» (Ibid). Kontoret ble imidlertid besluttet nedlagt da dets eksistens ble offentlig kjent, men som vi har sett tyder mye på at vi med dét allikevel ikke har sett det siste av desinformasjon fra Pentagons mediestrategier.

Det er på bakgrunn av dette at det virker sannsynlig at også Pat Tillman og hans død kan ha hatt nytteverdi for den samme amerikanske regjeringen. For å kunne fastslå dette vel begrunnet er det imidlertid først og fremst nødvendig med en introduksjon av hvordan den retoriske analyse kan

<sup>44</sup> *Betalte for avisenrtikler*: Dagbladet 03.12.2005.

<sup>45</sup> *USAs globale mediesensur*: Dagbladet 13.12.2001



bistå i dette.

### 3. C. Retorisk analyse

For å forstå hvordan retorikk fungerer, må man først gjøre seg kjent med fenomenets funksjon. En retorisk analyse fokuserer både på den retoriske verdi og funksjon, samt på betydningen av alle eventuelle enkeltelementer og selve ytringen i seg selv. Enkeltelementene må hele tiden forholde seg til hverandre og til ytringen som helhet for å oppnå en retorisk forståelse av noe gitt, sier Jens Kjeldsen. Han har i *Visuell retorikk* satt opp fem punkter som verktøy for å forstå retoriske ytringer, og punktene er vesentlige i Kjeldsens egen retoriske analyse (Kjeldsen 2002:195):

#### Den retoriske situasjon

Jens Kjeldsen anser mediebildene verden var vitne til i kjølvannet av 11. september som funksjonelle retoriske svar på det han kaller den «retoriske situation» som 11. september var (Kjeldsen 2004:31). Kriteriet for retoriske situasjoner er hos Kjeldsen at situasjonen - og det *påtrengende problem* situasjonen medbringer - via kommunikasjon kan avskaffes eller modifiseres. En endring i situasjonen forutsetter imidlertid kommunikasjon som kan aktivere eller engasjere mottakerne. Følgelig kan ikke en retorisk situasjon eksistere uten publikum (Kjeldsen 2004:34). Ofte er dette påtrengende problem nettopp publikum selv; det er publikums *holdninger* og *synspunkter* som skal 'vinnes':

Retorens oppgave i en retorisk situation er for det første at opfatte det påtrengende problem. For det andet skal taleren overbevise publikum om sit syn på situationen. Hun skal skape enighed om dette syn, så det retoriske publikum tænker eller handler på en måde som kan imødegå det påtrengende problem (Kjeldsen 2004:34).

Situasjonen 11. september innebar at den amerikanske befolkning ble både avsendere og mottakere som skulle imøtekomme de påtrengende problemene situasjonen medførte, og Kjeldsen sier vi derfor kan betrakte bruken av tale og bilder etter 11. september som kollektiv, nasjonal retorisk respons som USA retter mot seg selv (Kjeldsen 2004:37). Kjeldsen identifiserer fem påtrengende retoriske problemer:

- Usikkerhet, uklarhet og forvirring
- Frykt
- Mangel på forståelse
- Følelsen av sorg og ulykke og uoverstigelig tap
- Følelsen av maktesløshet og handlingslammelse

Det har blitt sagt at deknningen av terrorangrepene 11. september langt på vei bidro til å styrke nasjonalfølelsen blant amerikanerne. Pressen foret amerikanerne med bilder av tapre, amerikanske soldater, og oppmerksomheten, lovprisningen og støtten rundt disse og krigen generelt var overveldende. Fellesskapssamlende som retorikken fungerte gjorde den det vanskelig å kritisere den amerikanske politikken og krigshandlingene i Afghanistan og senere Irak. Alle ble 'vi' minnet på om sårbarheten vår.

Johan Galtung foreslår i *USA, Vesten og «Resten» etter 11. september og 7. oktober 2001* å snakke om tre diskurser når det gjelder terrorangrepene i USA 11. september og i Afghanistan 7. oktober 2001, og som er viktige for å forstå de mentale rammene for motivasjon og kampevne i den nye krigen mot terror: terrordiskursen, den statterroristiske, og en diskurs for rasjonell analyse og fredsaksjon (Galtung 2002:15). Alle konkurrerer om oppmerksomheten:

- Terrordiskursen – er inspirert av fundamentalistisk islam. Terroristene anser seg selv som 'frihetskjemper'; målet er hevn etter ydmykelsen. USA ble straffet rettferdig. Allah og profeten Mohammed står i sentrum, og de vantro skal få lide slik de selv har måtte gjøre.
- Statsterrordiskursen – også kalt USA og Washingtons fundamentalisme. «De andre er onde», og må knuses militært. Tvillingprinsippene frihet og likhet er sentrale for statsterrorismen; det var nærmest av misunnelse landet ble angrepet.
- Rasjonell analyse for fredsaksjon – Dette er Galtungs betegnelse på diskursen som oppsto i kjølvannet av 11. september, som stiller diagnose og forklarer hvorfor 11. september og 7. oktober skjedde. Diskursen tilbyr også en prognose for hva som vil skje videre: en avvisning av begge fundamentalismene og av USAs politikk, både hjemme og i utlandet. Diskursen inkluderer også forslag til viderebehandling og løsning, både kulturelt (via dialog), økonomisk (via 'temming' av IMF, WTO og Verdensbanken – den virkelige «ondskapens akse», jfr. Galtung), politisk (via konfliktløsning), og militært (via tilbaketrekning). Diskursen anser at statsterrorismen avlet terrorismen (noe Galtung mener blant annet kan leses ut av den enorme økningen i Pentagons budsjett), og at roten til konflikten er klassekamp (Galtung 2002:32).

Begge terrorisme-diskursene har samme politiske mål, ifølge Galtung; det vil alltid dreie seg om enten å få til endring, eller å forhindre endring. Målene realiseres ved å få folket til å reise seg mot de regjerende, eller å forhindre at de reiser seg, ved hjelp av frykt. «Om terrorens gjerningsmenn

går i uniform (statsterrorister) eller ikke (ikke-statlige terrorister) har liten betydning sett fra offerets synsvinkel» (Galtung 2002:19). Galtung mener i forlengelse av dette at 11. september ikke var et sammenstøt mellom sivilisasjoner, men et mellom to fundamentalismer; «og det følger logisk av premissene til disse fundamentalismene» (Galtung 2002:31). Det samme gjelder for Afghanistan 07. oktober 2001, og Galtung mener verden nå ligger i grepet til disse to fundamentalismene som står oppstilt mot hverandre, og hvor wahabi-sunni-islam og puritansk protestantisk kristendom utgjør kjernene:

Vi har å gjøre med dypt rotfestede patologier, for individer diagnostisert som narcissisme og magalomani med paranoia. Men på det kollektive nivået får de fremdeles presentere seg som uttrykk for fromhet og patriotisme, i syke nasjonale kulturer (Galtung 2002:23).

Både George W. Bush og Osama Bin Laden anså den Andre som en uforsonlig fiende, og sitt eget land som hellig. Begge brukte religiøse læresetninger, og tok veldig lett på Andres liv, og *tok* lett liv. «Sivile dødsfall 11. september og 7. oktober var simpelthen skadelige bivirkninger (collateral damage)» (Galtung 2002:26). Utsiktet skade, med andre ord.

Et lavt anslag over drepte i USAs intervensjoner etter 2. verdenskrig er ifølge Galtung seks millioner i åpne krigshandlinger fra Pentagon, samt seks millioner til i fordekte handlinger utført av CIA. I tillegg kommer ofrene for den strukturelle volden; Galtung sier 100 000 dør daglig grunnet mangelen på grunnleggende behov. Når man også tar til betraktning disse døde sine *pårørende*, får man et meget stort antall mennesker som har sterke anti-USA-følelser (Galtung 2002:30). Islamsk fundamentalisme skulle omdanne harmen til handling.

Angrepet mot 11. september 2001 anses altså i lys av dette som «å bringe rettferdighet overfor USA» (Galtung 2002:33). Galtung spør;

Opposisjonen kan raskt få Vietnam-dimensjoner. Konvensjonelle mainstream-analyser frykter at imperiet forstrekker seg i forhold til militær evne og overrapportering av USA-grusomheter. Faktisk kan det fungere helt motsatt: det er militær forstrekkelser og underrapportering fra medienes side som kan komme til å få folk til å reise seg (Galtung 2002:35).

Galtungs diskurser vil ligge som et mentalt bakteppe videre i analysen, da jeg finner disse i nær slektskap med Kjeldsens retoriske situasjon, eller post-11. septemberdiskursen, som jeg har referert til den som. Selv om begge fundamentalismene hos Galtung levde forut for terrorhandlingene 11. september (og nok var bakgrunnen for dem), har den retoriske situasjonen som oppsto i kjølvannet tydelig artikulert skillene mellom terror- og statsterrordiskursen.

I en retorisk analyse må man se på forholdet og de innbyrdes relasjonene mellom omstendigheter, avsender, mottaker, medie, sjanger, ytringsform, samt budskapet og intensjonen bak den konkrete situasjonen, sier Kjeldsen videre. *Omstendighetene* finner vi i situasjonens umiddelbare kontekst, altså; de konkrete hendelsene, og forhold rundt dem. Den retoriske 'ytring' er hos Kjeldsen alltid et resultat av eller svar på noe. Omstendighetene til ytringen kan også være de nødvendige rammer eller forutsetninger for ytringens eksistens og effektivitet. Bak ligger også den *kulturelle* kontekst, samt mer generelle omstendigheter, som samtiden, og den sosiale og kulturelle historie (Kjeldsen 2002:197).

Tekstenes *kontekst* er altså svært relevant for den retoriske analysen. Jeg mener her ikke den umiddelbare kontekst som oppstår idet selve kommunikasjonen finner sted, men den bredere sosiale og kulturelle kontekst – *sosiokulturelle praksiser*, som Fairclough kaller det: «(...) the sosial and cultural goings-on which the communicative event is a part of» (Fairclough 1995:57). Mer spesifikt vil dette her bety den *politiske* konteksten tekstene blir produsert i, da mye av det som har skjedd i kjølvannet av 11. september har hatt politiske undertoner. Ikke minst er tekstene i seg selv bidrag i en historie og debatt som har vist seg å dreie seg mer om politikk enn noe annet.

Begrepet *framing* er en relevant terminologi i denne forbindelse. *Frames* – eller rammer, blir av David Altheide metaforisk beskrevet som

(...) like the borders around pictures that separate them from the wall, and other possibilities. (...) entail a way of discussing the problem and the kind of discourse that will follow (Altheide 2002:339).

Frames setter fokuset, og følgelig også grensene, diskusjonen av et gitt tema tar form av. Frames er rammene som settes for *hva* som vil bli diskutert *hvordan*, og ikke minst for hvordan temaet *ikke* vil bli diskutert. Forholdet mellom framing og den retoriske situasjon er med andre ord nært beslektet.

### **Overbevisende faktorer**

Hos Kjeldsen fokuserer det neste punktet i en retorisk analyse på de *persuasive* faktorer, som han kaller dem, og på påvirkningen av og reaksjonene hos mottakersiden, og hvordan dette konkret skjer. Han identifiserer to fundamentale måter dette visuelt kan skje på; via overbevisende *signaler*, som fargebruk, komposisjon og grafiske enkeltelementer – som legger opp til ugjennomtenkte og ubevisste reaksjoner som mottaker normalt ikke tenker nærmere over eller bemerker; og via overbevisende *strukturer*: mer substansielle argumenter som illustrerer klart hvordan de enkelte elementene forholder seg til hverandre, og som gir anledning til mer utdypende og gjennomtenkte

vurderinger. En kognitiv aktivering som inviterer mottakeren til overveielse, ifølge Kjeldsen (2002:200), og som avslører på hvilket grunnlag argumentasjonen er bygd. Ofte er argumentasjonen ikke eksplisitt, og oppfordrer derfor mottakerne til å skape argumentet selv, «for derved at delta i overtalelsen af sig selv» (Kjeldsen 2002:205).

### **Strategi og appellform**

Både de overbevisende signaler og strukturer kan, dersom tydelige, appellere både til ethos, pathos og logos, ifølge Kjeldsen, og bidrar til alt fra image-dannelse, -pleie og -endring, til ikonisering og appell til moralsk karakter. Pathos og Ethos kalles i den klassiske retorikken for *følelseskategorier*. Siden vi omgås omverdenen med sanser, er det nettopp følelser en taler må vekke hos oss, dette være kjærlighet, medlidenhet, frykt eller avsky (Roksvold 1989:17). Kjennskap til disse appellers karakter er viktige både i forsøket på å bestemme den retoriske betydning og for å vurdere den retoriske ytring som helhet (Kjeldsen 2002:206).

### **Latent og manifest retorikk**

En retorisk ytring har som formål å skape interesse og oppmerksomhet, og å vinne tilhørerens velvilje (Kjeldsen 2002:207). Her kommer den latente og manifeste retorikken inn. Den latente retorikk kjennetegnes, som navnet tilsier, av retorikk som ikke tydelig opptrer eller oppfattes som nettopp retorikk: den skjuler at retorikk utøves. Ytringene fremstår ikke som eksplisitte utsagn eller påstander, og unndrar seg derfor tilhørerens utdypende kognitive engasjement og investering, som Kjeldsen sier. Latent retorikk er følgelig viktig i formidlingen av ethos og image. Som kjent hjelper det ikke å påstå at man er troverdig, uten at man også *fremstår* som troverdig.

Den manifeste retorikk kjennetegnes ved at den tydelig fremstår som retorikk, og også oppfattes som dette. Mottakeren tvinges til å overveie saken/ytringen som ligger foran dem, gjennom sitt ønske om å forstå og skape mening.

### **Vurdering av den retoriske ytring som helhet**

En ytring kan ses som et flertydig utsagn, og vurderingen av utsagnet er Kjeldsens femte og siste punkt i en retorisk analyse. *Flertydighet* kan være en retorisk fordel når den vekker oppmerksomhet og engasjerer mottakeren i budskapet/betydningen. Men flertydighet kan også være problematisk, siden budskap ofte åpner for forskjellige tolkninger, og etterlater mottakeren 'velutstyrt' (Kjeldsen 2002:214).

Den retoriske analyse legger altså vekt på og starter med en situasjonsanalyse, for i lyset av situasjonen å se etter de overbevisende faktorer i den konkrete *parolen*, som Kjeldsen kaller det. Etter analysen av tekstene i utvalget mitt skal jeg anvende nettopp Kjeldsens oppskrift på en

retorisk analyse, for å kunne besvare problemstillingen for denne oppgaven. Men la meg først vise hvordan jeg har plukket ut tekstene mine for medieanalysen, og vise viderebehandlingen disse skal få.

## 4. Metode

I dette kapittelet skal jeg starte med å begrunne valget av *avis* som representant for amerikanske medier, før jeg så redegjør for argumentene som ligger til grunn for valget av *sjanger*. Forskjellige konvensjoner gjelder for forskjellige sjangre, og jeg har derfor valgt sjangern jeg mener i størst grad vil gi meg kjernen i Pat Tillman-saken; ikke utelukkende referat fra den ene eller andre hendelsen i Tillmans liv og sakens gang, men også vurderingene og tankene som blir gjort rundt saken, og kritiske og analyserende røsters kontekstualisering av saken.

Jeg gjør deretter rede for *utvalget* mitt; hvilke aviser tekstanalysen min skal ta utgangspunkt i, samt nøyaktig hvilke tekster jeg sitter igjen med etter tidsavgrensningen min. Spekteret av aviser er stort, også i USA, og jeg redegjør innledningsvis kort for avgjørelsene og avgrensningene knyttet til valgene mine, før jeg går over på de metodiske tilnærmingene jeg kommer til å anvende videre i analysen; fordelene ved dem, og den videre fremdriften i oppgaven.

### And the winner is..

Avisen som medium er åsted for denne oppgavens tekstanalyse. Valget av nettopp aviser er mye knyttet til sjangern jeg ønsker å studere (og som jeg kommer tilbake til) og dennes særegne kvaliteter, men også på grunn av et behov for avgrensning. Selv om de fleste sjangre eksisterer og opererer i de fleste medier, fikk ressurs- og logistikkhensyn avgjøre valget, og TV og radio ble følgelig raskt utelukket.

Avisenes publikum i USA er imidlertid relativt begrenset, spesielt sammenlignet med Norge, og mange amerikanere leser ikke aviser i det hele tatt. En god del aviser har alltid langt på vei gått ut til en *elite*, og spesielt viktige har aviser vært som premissleverandører for innflytelsesrike politikere og såkalte intellektuelle. Denne gruppens rolle har i et samfunnsperspektiv tradisjonelt vært ansett som å bidra til en 'avansering' av folks kunnskap. Engasjementet er ofte personlig forankret, men denne gruppens anskuelser og bekymringer om verdenssamfunnet forventes å bli – og blir – formidlet videre, såfremst idealene de verner om er relevante for resten av samfunnet<sup>46</sup>. Dette 'ansvaret' forutsetter imidlertid at denne gruppen er oppdatert på nyhetsbildet og det som foregår på den globale arena, og de følger derfor aktivt med i mediene, både som observatører og deltakere i debatter<sup>47</sup>.

Aviser, med deres partitilknytninger eller mangel på tilknytninger, og det utvalg og mangfold diversiteten i deres politiske, religiøse, økonomiske og geografiske forankring byr på,

<sup>46</sup> Se f.eks. <http://web.mit.edu/m-I-t/articles/lightman.html>

<sup>47</sup> Spesielt kjent er Edward Said's *Representations of the Intellectual* (1993 Reith Lecture), som omhandler nettopp de intellektuelles roller og ansvar.



plasserer dem i en særstilling. Jeg er interessert i informasjonskanalene USAs innflytelsesrike benytter seg av for det første fordi at de som lesere av aviser (og av andre medier som omtaler Tillman-saken på tilnærmet lik måte) selv er mottakere av den potensielle medieikoniseringen som finner sted, selv om denne gruppen ofte er bedre rustet og ikke like lett lar seg forføre. I tillegg er den samme gruppen ofte selv bidragsytere i avisene, og må ta valg om å bidra til å opprettholde den pågående ikoniseringen, eller artikulere skepsis til den; følge egne politiske preferanser og interesser og kontekstualisere og opplyse leserne om Pentagons løgn, eller, av de samme grunnene, avstå fra å så 'anti-amerikansk' kritikk?

Ikke minst utøver USA's innflytelsesrike nettopp innflytelse, og befinner seg ofte i maktposisjoner på ulike nivå; mens enkelte er beslutningstakere, er andre rådgivere og eksperter, men viktigst er det at de er *opinionsledere*, som retorikere og politikere i stor grad avhenger av. Som respektert og anerkjent blir de ansett som troverdige, selv om tilliten her som andre steder alltid står i fare for å bli (og blir) misbrukt. Interessen min ligger også i det ironiske ved at det helt umiddelbart – før analysens start – virker som om innflytelsesrike og intellektuelle har hatt fingre med i spillet i de fleste forgreininger av Pat Tillman-saken; fra ikoniseringen; bakgrunnen for den, avsløringen og forklaringen, til 'bruken' av ham og i kritikken som haglet i ettertid.

## Hvor og når?

I norske aviser har det vært nevnt relativt lite om Pat Tillman-saken. Et søk i VG Nett og Dagbladets nettutgave viste eksempelvis bare tre og fire treff, mens det var null treff i Dagsavisen og Klassekampens nettutgaver. Etter nyheten om at Tillman ble drept av 'vennlig' ild, og ikke fiendtlig, har saken nærmest vært fraværende i norske aviser. Aftenposten, VG og Dagbladet har nevnt saken i ettertid, men dette bare ved én anledning<sup>48</sup>. Samme fraværet var å finne også hos de svenske avisene; hverken Dagens Nyheter eller Expressen har omtalt saken, mens Svenska Dagbladet har hatt én sak på Pat Tillman etter hans død. For meg er det derfor også formålstjenlig (om ikke nødvendig) å ta for meg nettopp amerikanske aviser, og dette er i tråd med formålet med den retoriske analysen. Hvis den påståtte medieikoniseringen av Pat Tillman viser seg å være reell, samt den amerikanske regjeringens påståtte utnytting av ham, er det dessuten naturlig å anta at dette ble gjort ved å spille på amerikanske, patriotiske strenger og verdier; et spill for nettopp det amerikanske galleriet.

Jeg har videre valgt å undersøke nasjonale *riksdekkende* aviser, slik at sentrale funn i analysen skal kvalifisere til å være representative når jeg skal dra slutninger utover problemstillingen jeg formulerte innledningsvis. Retorikk (og propaganda) benytter seg også av

---

<sup>48</sup> Aftenposten 26.05.05, VG 29.05.04 og Dagbladet 29.05.04.

mindre og lokale aviser når publikum skal nås, men valget falt på noen av landets største, slik at vi samtidig får perspektiv på Tillman-sakens dekning og omfang.

Jeg vil velge tekstene mine med start første gang Pat Tillman blir omtalt i en ikke utelukkende *sportslig* sammenheng, men satt inn i den øvrige krigskontekst. De siste skal innhentes fra før 5. november 2005. Dette gir meg anledning til å si noe om utviklingen i ikoniseringen av Tillman, sannheten har rukket å komme frem, uværet kommer og uværet legger seg.

## Sjanger

I tradisjonell krigspropaganda fins det flere forskjellige representasjoner av sannhet, og makt ble og blir fremdeles av makthaverne opprettholdt gjennom måten propagandaen penetrerer og produserer 'sannheter' på. En differensiert, fri og åpen presse kan best sikre mot ulempene med propaganda i politisk journalistikk. Jeg ønsker å undersøke hvorvidt tekstene i utvalget mitt bidrar til å opprettholde disse 'sannhetene'.

*Kommentarjournalistikken* er derfor viktig. Roksvold mener at nettopp saklig argumentasjon kan bidra til at propaganda avsløres (Roksvold 1989:12). I kommentarjournalistikken settes saker i større grad enn i andre seksjoner av avisen inn i en analytisk og kritisk sammenheng og kontekst, og sjangern er en av de få som også analyserer *bakgrunn* (Ottosen i Eide&Ottosen 2002:109). Viktige kriterier for sjangerutøvelsen er likevel at stoffet skal være både aktuelt og vesentlig.

Tonen i kommentarjournalistikk beskrives som *vurderende*. Ladde uttrykk blir eksempelvis benyttet i mye større skala enn nøytrale. Innholdet i kommentarjournalistikk må likevel være både solid fundert og underbygget med saklig argumentasjon, så lenge avisen ønsker å fremstå som troverdig. Men det at kommentatorene vurderer, i stedet for å fastslå, gjør imidlertid at argumentasjonen blir mindre kontrollerbar (Roksvold 1989:139). De 'vanlige' nyhetsoppslagene vi serveres går ofte eksklusivt ut på en *rapportering* av nyheter og hendelser. Men en slik beskrivende og refererende journalistikk kvalifiserer ikke helt til denne undersøkelsens formål, som mer tar sikte på å undersøke representasjonen av Pat Tillman i mediene, satt i kontekst. Jeg tar i denne oppgaven derfor utgangspunkt i nettopp kommentarjournalistikk som sjanger (eller såkalte *op-ed*<sup>49</sup>s, som er betegnelsen amerikanske medier ofte bruker om denne litt spesielle sjangeren).

Kommentarartikler er imidlertid ikke alltid skrevet av de respektive avisens faste ansatte; i tillegg til faste spaltister, opererer flere og flere aviser med bidragsyttere, som enten ukentlig eller månedlig skriver artikler, eller blir invitert til å skrive av avisen (dvs; såkalte gjeste-bidrag). Mange aviser opererer også med innsendingsbidrag. Det er videre de enkelte kommentatorenes bakgrunn (erfaringer, kunnskap, livssyn) som former referanserammen de kommuniserer. Referanserammene

---

<sup>49</sup> Opinion Editorial (news article opposite the editorial page) jfr.  
[http://acronyms.thefreedictionary.com/Opinion+Editorial+\(newspaper+article+opposite+the+editorial+page\)](http://acronyms.thefreedictionary.com/Opinion+Editorial+(newspaper+article+opposite+the+editorial+page))

former perspektivet de velger i uttrykket sitt, og det samme gjelder forøvrig når publikum skal avkode budskapet i tekstene (Roksvold 1989:148). Tradisjonen er videre at kommentatorene befinner seg langs hele den politiske skala, noe som forøvrig sikrer avisens troverdighet, gjennom allsidigheten dette viser. Enkelte vil på bakgrunn av dette kanskje sette spørsmålstegn ved representativiteten i kommentarene, i og med at enkelte i utvalget mitt er nettopp gjeste-spaltister, med varierende bakgrunn og ståsted politisk. Allikevel er kommentarer artikler som har vært på trykk i disses respektive aviser – ofte *store* aviser, og godkjent av 'komiteer' satt til dette arbeidet (eksempelvis New York Times' *Board of Contributors*), og valget mitt av sjanger kan derfor tjene sitt formål. Både ledere (editorials) og kommentarer (opinions) vil bli gjennomgått, samt artikler skrevet av den respektive avisens faste spaltister.

Imidlertid byr valget av sjanger på noen begrensninger: som jeg så vidt har vært inne på, er det ikke *mediedekningen* av Pat Tillman analysen vil kunne gi et bilde av. Kommentartiklene kan bare indikere hvordan representasjonene av Tillman har vært i mediene.

## Avisene og kommentartiklene

Avisene jeg har valgt å undersøke er USA Today og New York Times. Jeg har i tillegg til disse to avisene også valgt å undersøke representasjonen av Pat Tillman i magasinet The Nation. Kommentartiklene mine er de tilgjengelige kommentartiklene om Tillman-saken i disse tre mediene. Samtlige er innhentet fra verdensveven, hvor avisenes arkiv og artikler er tilgjengelig, enten gratis eller mot betaling. Artiklene har også vært på trykk i den respektives papirutgave. To av de tre artiklene fra The Nation er imidlertid publisert *eksklusivt* for veven<sup>50</sup>. Normalt kunne dette utgjort et problem, men et absolutt skille mellom nett- og papiraviser har ikke vært tema i utvelgelsesprosessen min, da jeg ikke anser artiklenes publikasjonsform som spesielt vesentlig eller utslagsgivende for denne oppgaven. Under følger beskrivelser av avisene og deres kommentatorer.

### USA Today

USA Today er en relativt ny avis med hovedsete i McLean, Virginia, og som utgis av Gannet Corporation. Etablert så sent som 1982 har USA Today allerede rukket å bli avisen med størst sirkulasjon i USA, med gjennomsnittlig 2,5 millioner solgte eksemplarer daglig<sup>51</sup>. Avisen var også en av de første til å benytte seg av satellittoverføring, noe som raskt gjorde den konkurransedyktig på markedet, blant annet fordi tidsfrister kunne forskyves. USA Today anses som en «general-

<sup>50</sup> Det gjelder Robert Scheers' *A Cover-Up as Shameful as Tillman's Death* og *Pattern of Deception Persists in Tillman's Death*.

<sup>51</sup> Se <http://www.infoplease.com/ipea/A0004420.html>

interest newspaper<sup>52</sup>», - den første i sitt slag, og har opprinnelig skilt seg ut ved sin fargerike layout og grafikk, samt relativt korte og til dels trivielle saker, med hovedfokus på sport og rampelys-nyheter. Den kan nærmest betraktes som en tabloidavis i fullformat.

I USA Todays tilfelle er to av kommentarene skrevet av samme person, David Kindred, og det samme gjelder The Nations Robert Scheer. Man kan derfor også forvente samme representasjoner og framing av Pat Tillman og saken i begge av de respektives tekster, som videre kan tenkes svekke representativiteten i dette utvalget. Nå var imidlertid dette uunngåelig, siden utvalget mitt besto av samtlige tekster som var skrevet på kommentarplass i den gitte perioden. Følgende kommentarartikler sto på trykk i USA Today:

- *After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism* av Dave Kindred.

Dave Kindred er forfatter og sportsjournalist. Han står bak flere bøker om sport, og har blant annet skrevet for Washington Post, og ukentlig siden 1991 for The Sporting News. Kindred har for sin sportsjournalistikk vunnet State Sportwriter of the year hele femten ganger, i tre forskjellige stater. I 1995 fikk han en plass i The U.S. Basketball Writers Hall of Fame, og i 1998 ble han tildelt tittelen National Sportswriter of the Year av NSSA (National Sportscasters and Sportswriters Association). Kindred har også blitt tildelt den prestisjetunge Red Smith Award for «lifetime achievement in sports journalism»<sup>53</sup>, i tillegg til å ha skrevet flere bøker. Han er idag regelmessig å høre på Sporting News Radio i USA, samtidig som han sitter i USA Todays *Board of Contributors*.

- *Tillman embraced higher calling*, også av Dave Kindred.
- *Tillman's Gone But his Legacy must endure* av Nate Davis.

Nate Davis (f. 1975) var kaptein i US Army's bakkeartilleri fra 1996 til 2000, hvor han blant annet tjente i Operations Intrinsic Action og Desert Fox i Kuwait. Davis dekker nå både NFL, NBA og andre idretter for USA Today<sup>54</sup>.

De tre kommentarartiklene ble skrevet henholdsvis 18. august 2002, 23. og 26. april 2004. Dette vil si at ingen ble skrevet etter at sannheten om Tillmans død ble kjent. Siden USA Today omtalte Tillman på kommentarplass allerede så tidlig, forventet jeg at den samme avisen også skulle komme med en oppdatering om saken etter avsløringene om løgnen kom frem, men dengang ei<sup>55</sup>. At

---

<sup>52</sup> <http://www.britannica.com/ebc/article-9381642?query=%22usa%20today%22&ct=>

<sup>53</sup> <http://archive.sportingnews.com/mediakit/magazine/journalists.html>

<sup>54</sup> [http://www.usatoday.com/sports/football/columnist/2004-04-23-tillman-commentary\\_x.htm](http://www.usatoday.com/sports/football/columnist/2004-04-23-tillman-commentary_x.htm)

<sup>55</sup> Imidlertid har et nylig søk vist at Nate Davis i april 2006 også skrev *Tillman's spirit alive and well* på kommentarplass, 2 år etter hans *Tillman's Gone But his Legacy must endure*, men selv om 'friendly fire'-døden nå for lengst er kjent, velger han ikke å kritisere hverken det amerikanske forsvaret eller myndighetene. Artikkelen havner imidlertid utenfor denne oppgavens tidsbegrensning, og er derfor ikke med i analysen. Tilgjengelig på [http://www.usatoday.com/sports/football/nfl/2006-04-21-tillman-column\\_x.htm](http://www.usatoday.com/sports/football/nfl/2006-04-21-tillman-column_x.htm)

nyhetsartiklene i USA Today har fått dette med seg kan derimot tenkes: USA Today hadde sitt første nyhetsoppslag om Pat Tillman (i en ikke-sportslig sammenheng) den dagen Tillman startet treningen til US Rangers, 7. juli 2002<sup>56</sup>. 23. april 2004 kom oppslaget vedrørende hans død, men ikke før 5. desember samme året omtaler avisen imidlertid løgnene knyttet til hans død på nyhetsplass<sup>57</sup>, men saken er utelukkende hentet fra AP og Washington Post<sup>58</sup>. Det gikk altså hele syv måneder fra sannheten om Tillmans dødsårsak kom frem til USA Today skrev noe om dette, og det kan virke som om avisen søkte holde fast på myten om helten Pat Tillman så lenge som mulig. Om dette reflekteres i kommentarartiklene i utvalget mitt, skal vi snart se.

### New York Times

New York Times eies av New York Times Company, og betraktes som den mest respekterte og innflytelsesrike nyhetsavisen i verden<sup>59</sup>. Avisen har en gjennomsnittlig sirkulasjon på 1,7 millioner, noe som gjør den til USAs tredje største<sup>60</sup>. Hos Encyclopedia Britannica heter det om New York Times: «Its strength is in its editorial excellence<sup>61</sup>».

New York Times hadde sin første utgivelse i 1851 – dengang under navnet New York Daily Times. I tillegg til hovedsetet på 42<sup>nd</sup> og Broadway i New York (hvor navnet Times Square oppstod), har avisen 11 nyhetsbyråer plassert nasjonalt, og 25 i utlandet. Hos NYT Company heter det om flaggskipet deres: «The New York Times is dedicated to providing news coverage of exceptional depth and breadth, as well as opinion that is thoughtful and stimulating»<sup>62</sup>. Avisen har videre vunnet hele 91 Pulitzer-priser – langt flere enn noen andre aviser. New York Times er med andre ord en stor og bred avis, både i innhold, format, dekning og omdømme. Også denne kommer i fullformat. Følgende kommentarartikler var å finne i The New York Times:

- *A War for Us, Fought by Them* av William Broyles Jr.

William Broyles Jr. er til daglig forfatter, og har blant annet skrevet manus til filmene *Cast away*, *The Polar Express*, *Jarhead*, og *Apollo 13*, hvorpå sistnevnte gav ham en Oscar-nominasjon for nettopp beste manus. Broyles Jr. var tidligere en av grunnleggerne og redaktør for magasinet *Texas Monthly*. I 1982 gikk han over til *California Magazines*, før

---

<sup>56</sup> *Tillman begins boot camp, not NFL camp* (<http://www.usatoday.com/sports/nfl/cards/2002-07-08-tillman.htm>)

<sup>57</sup> *New Account of Tillman's death details friendly-fire horror* ([http://www.usatoday.com/sports/2004-12-05-tillman-death-post\\_x.htm](http://www.usatoday.com/sports/2004-12-05-tillman-death-post_x.htm))

<sup>58</sup> Også 19. september 2006 omtales bedrageriet rundt Tillman-saken på nyhetsplass i USA Today, men artikkelen er også her fra AP. Tilgjengelig på [http://www.usatoday.com/sports/football/nfl/2006-09-19-tillman-probe\\_x.htm](http://www.usatoday.com/sports/football/nfl/2006-09-19-tillman-probe_x.htm)

<sup>59</sup> <http://www.britannica.com/ebc/article-9373417?query=new%20york%20times&ct=>

<sup>60</sup> Se <http://www.infoplease.com/ipea/A0004420.html>

<sup>61</sup> <http://www.britannica.com/eb/article-9055543?query=new%20york%20times&ct=>

<sup>62</sup> <http://www.nytimes.com/pdf/didyouknow.pdf>

han i 1983 ble redaktør i Newsweek. Her ble han imidlertid i bare halvannet år. Idag er Broyles Jr. er idag en av New York Times' op-ed bidragsyter<sup>63</sup>.

- *Truth and Deceit* av Bob Herbert.

Bob Herbert begynte sin karriere i 1970 som reporter på The Star Ledger i New Jersey, USA. Han gikk i 1976 over til reporter og spaltist i The Daily News i 1976, hvor han holdt til i ni år før han ble i 1985 ble spaltist og medlem av styret i samme avis. Fra 1991 til 1993 var han nasjonal korrespondent hos NBC, med blant annet reportasjer på både "The Today Show" og "NBC Nightly News." Herbert har vunnet flere priser for sitt journalistiske arbeide, og satt blant annet som styreformann i juryen for Pulitzer-prisen i 1993. I 1992 ble han op-ed spaltist for New York Times, hvor han også idag jobber som kommentator både på «politics, urban affairs and social trends»<sup>64</sup>.

- *The Mysterious death of Pat Tillman* av Frank Rich.

Frank Rich begynte sin karriere tidlig på 70-tallet, som en av grunnleggerne til den ukentlige avisen *Richmond (Va.) Mercury*, i nettopp staten Virginia. Senere arbeidet han som filmkritiker for The New York Post og filmkritiker samt senior-redaktør for New Times Magazine. Han gikk senere over til Time Magazine som film- og TV-anmelder. Rich har senere skrevet en rekke bøker, i tillegg til å ha vært *senior writer* for The New York Times Magazine fra 1999 til 2003. Allerede i 1980 startet Rich i New York Times, som sjefsanmelder for teater. I 1990 begynte han som op-ed spaltist i avisen, hvor han nå ukentlig skriver essay knyttet til kultur og nyheter<sup>65</sup>.

Kommentarartiklene fra New York Times var skrevet henholdsvis 4. mai 2004, 2. juni og 6. november 2005. Ingen var med andre ord skrevet før Pat Tillman døde, mens de to siste var skrevet etter sannheten om hans død ble kjent<sup>66</sup>. På nyhetsplass, derimot, omtalte New York Times Pat Tillmans verving til US Army allerede 01. juni 2002, under *Tillman Leaves N.F.L. to Join Army*<sup>67</sup>. De omtaler nyheten om at Tillman døde av '*friendly fire*', og ikke fiendtlig-, sporadisk fra og med 30. mai 2004 og frem til desember 2004. Først 16. januar 2005 nevnes Tillmans død i vendingene «*cover-up*», under *All the President's Newsmen*<sup>68</sup>, og dette fortsetter den med ganske ofte fremover.

<sup>63</sup> [http://www.austinchronicle.com/issues/dispatch/2000-12-29/screens\\_feature.html](http://www.austinchronicle.com/issues/dispatch/2000-12-29/screens_feature.html)

<sup>64</sup> <http://www.nytimes.com/ref/opinion/HERBERT-BIO.html>

<sup>65</sup> <http://www.nytimes.com/ref/opinion/RICH-BIO.html>

<sup>66</sup> Frank Rich skriver igjen nådeløst på kommentarplass i New York Times om Tillman 27. august 2006: *Return to the Scene of the Crime*. Tilgjengelig på bl.a. [http://www.truthout.org/docs\\_2006/082806O.shtml](http://www.truthout.org/docs_2006/082806O.shtml)

<sup>67</sup> <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9B02E1DB153AF932A35755C0A9649C8B63>

<sup>68</sup> <http://select.nytimes.com/search/restricted/article?res=F40613FB3D5C0C758DDDA80894DD404482>

## The Nation

The Nation er et ukentlig magasin med hovedsete i NYC, NY, og ble grunnlagt i 1865. Dette gjør magasinet til USAs eldste. Det siste oppdaterte opplaget (2004) var på 173 473; en voldsom oppgang fra år 2000, da magasinet bare hadde omkring 96 000<sup>69</sup>. Dette kan ha sammenheng med den globale krigsmotstanden som har økt parallellt.

The Nation anses som ett av USAs største intellektuelle magasin, og har i nesten hundre år holdt seg til venstre på den politiske skala<sup>70</sup>. Hele 62 prosent av magasinets lesere tilhører den *liberale fløy*<sup>71</sup>. Av kjente bidragsytere til magasinet kan Naomi Klein, Susan Faludi og Michael Moore nevnes. The Nation opplyser på sin hjemmeside at magasinet på ingen måte vil være talerør for noen; magasinet ønsker imidlertid å tilføre en 'kritisk ånd' til politiske og sosiale spørsmål, «and to wage war upon the vices of violence, exaggeration, and misrepresentation by which so much of the political writing of the day is marred<sup>72</sup>». Dette ifølge The Nations 'grunnlov' fra 1865. I tråd med dette, kom magasinet i en november 2005-utgave på lederplass med en '*policy*' på at magasinet hverken vil støtte eller anerkjenne politiske kandidater som ikke uttrykker opposisjon til krigen i Irak:

The reasons the Bush Administration gave for the American war in Iraq were all falsehoods or deceptions, and every day the US occupation continues deepens the very problems it was supposed to solve. Therefore there can no longer be any doubt: The war--an unprovoked, unnecessary and unlawful invasion that has turned into a colonial-style occupation--is a moral and political catastrophe (The Nation 28.11.2005<sup>73</sup>).

Og videre;

The war has also become the single greatest threat to our national security. Its human and economic costs are spiraling out of control, with no end in sight. It has driven America's reputation in the world to a historic low point. In the meantime, real threats suffer terrible neglect. These include more terrorist attacks, jeopardized oil supplies, rising tension with China, the spread of nuclear and other weapons of mass destruction and even natural disasters like Hurricane Katrina. All are pushed aside as this Administration pours the country's blood, treasure and political energy into a futile war (Ibid).

Det er på bakgrunn av dette jeg har valgt å trekke inn også The Nation i analysen min; få andre utgivelser av denne størrelsesordenen tar like klare standpunkt som The Nation, og jeg forestiller meg derfor at en eventuell omtale av Pat Tillman-saken her vil bære preg av dette. Jeg anser dette som en sunn motvekt til de to avisene i utvalget mitt, og som forsøk på å balansere

<sup>69</sup> [http://www.stateofthenewsmedia.org/2006/narrative\\_magazines\\_audience.asp?cat=3&media=8](http://www.stateofthenewsmedia.org/2006/narrative_magazines_audience.asp?cat=3&media=8)

<sup>70</sup> <http://www.britannica.com/ebc/article-9373071?query=the%20nation&ct=>

<sup>71</sup> Se <http://www.thenation.com/mediakit/readers/involved.mhtml>

<sup>72</sup> <http://www.thenation.com/about/>

<sup>73</sup> *Democrats and the War*: The Nation 28.11.2005.

representasjonene av Tillman er The Nation et godt supplement. Følgende kommentarartikler var å finne hos The Nation:

- *A Cover-up as Shameful as Pat Tillman's Death* av Robert Scheer.

Robert Scheer arbeidet mellom 1964 og 1969 som korrespondent i Vietnam, og var sjefsredaktør for Ramparts Magazine. Fra 1976 til 1993 jobbet han som korrespondent for Los Angeles Times. I 2003 var Scheer del-forfatter på boken *The Five Biggest Lies Bush Told Us About Iraq*, sammen med Christopher Scheer og Lakshmi Chaudhry, også fra The Nation. Scheer er kjent for sine artikler knyttet til politikk og sosiale spørsmål, samt hans dybdeintervju med samtlige presidenter fra Richard Nixon til Bill Clinton<sup>74</sup>. Han er idag *contributing editor* i The Nation og The Times, samt redaktør på [truthdig.com](http://truthdig.com), et web-basert magasin hvis formål er å «provide you with insightful and accurate reporting on current subjects<sup>75</sup>». Scheers ukentlige spalte er også å finne i The San Fransisco Chronicle<sup>76</sup> og i flere andre aviser rundt i USA.

- *Pattern of Deception Persists in Tillman's Death*, også av Robert Scheer.
- *Pat Tillman, Our Hero* av Dave Zirin.

Dave Zirin er sportskommentator for Air America og *On the Real* på XM Radio, samt spaltist for det månedlige basketballmagasinet SLAM. I 2005 vant Zirin Press Action's Sportswriter of the Year<sup>77</sup>. I 2005 utga han boken *What's My Name, Fool?: Sports and Resistance in the United States* i 2005, hvor grådigheten, mytene, *cover-up*'sene og sensuren i kommersiell sport får sitt pass påskrevet<sup>78</sup>. Zirins spalter har vært å finne i blant annet THE SOURCE, Z-Net, Z Magazine, Common Dreams og Counterpunch. Han skriver nå jevnlig for The Nation.

Kommentarartiklene her var skrevet henholdsvis 31. mai, 14. juni og 24. oktober 2005; dvs. over et år etter at sannheten om Tillmans død ble kjent. Kommentatorene her var – ikke overraskende – ikke særlig interessert i fotballspilleren Tillman før mistankene om at han var utnyttet av forsvaret kom, og dette gjelder for *hele* The Nation, da magasinet ikke opererer med noe konkret skille mellom nyhets- og kommentarartikler<sup>79</sup>.

---

<sup>74</sup> [http://www.robertscheer.com/6\\_biography/](http://www.robertscheer.com/6_biography/)

<sup>75</sup> <http://www.truthdig.com/about/>

<sup>76</sup> [http://www.thenation.com/directory/bios/robert\\_scheer](http://www.thenation.com/directory/bios/robert_scheer)

<sup>77</sup> <http://www.edgeofsports.com/bio.html>

<sup>78</sup> <http://www.leagueoffans.org/zirin.html>

<sup>79</sup> The Nation og Robert Scheer omtalte Pat Tillman-saken også 8. mars 2006, under *Mary Tillman: 'The Administration Used Pat'*. Artikkelen faller imidlertid utenfor analysens tidsperiode. Tilgjengelig på <http://www.thenation.com/doc/20060320/scheer0308>



Jeg har i denne oppgaven altså valgt kommentarartikler der Pat Tillman blir mer enn bare nevnt, men inngår i en større kontekst, og dette på kryss av hvilken seksjon i avisen denne ligger under. Utvalget mitt landet til syvende og sist på ni kommentarartikler, som vi ser; alle skrevet (og samtlige som *ble* skrevet) i det nevnte tidsrommet. Siden jeg ikke vet på forhånd hvordan Tillman fremstilles i disse, anser jeg et slikt utvalg som representativt nok til å antyde generaliseringer om medieikoniseringen av ham ut ifra. Det begrensede utvalget mitt, samt den journalistiske sjangeren analysen tar utgangspunkt i, gjør imidlertid at omfanget av skriverier om Tillman også blir begrenset, men er likevel stort nok til å gi en indikasjon på fremstillingen av ham. Men la meg først gjøre rede for hvordan vurderinger om representasjonen av Tillman kan gjøres.

## Metodisk tilnærming

Som vi kan lese ut av problemstillingen min, fordrer den et dypdykk i tekstene, og en kvalitativ tilnærming måte blir derfor et naturlig valg. Som skissert innledningsvis, vil tekstanalysen min basere seg mye på Norman Faircloughs *diskursanalyse*. En diskursanalytisk tilnærming vil tillate meg å se på språkbruken i tekstene, *forklare* teksten, og hvordan språket som er brukt relaterer til konteksten teksten finner sted i; det vil si tekstens relasjon til samfunnet, og mer spesifikt; til den politiske diskurs, som løgnen om Pat Tillmans død fant sted i.

Jeg ønsker i denne oppgaven å undersøke representasjonen av Pat Tillman (og saken hans), og dette sammenfaller med tre nivåer Fairclough fremhever i *Media Discourse*, og som han mener alltid vil operere ved siden av hverandre i en tekst: representasjoner, identitet og relasjoner:

- Hvordan blir verden (hendelser og relasjoner) representert?
- Hvilke identiteter blir de involverte (hovedpersonen, publikum, politikere) tillagt, og hvilke identiteter 'verner' teksten om?
- Hvilke relasjoner settes opp mellom de involverte parter? Hvem relaterer teksten til, og hvordan forholder eksempelvis journalisten seg til sitt publikum (Fairclough 1995:17)?

Problemstillingen min er knyttet til nettopp representasjoner. Når man analyserer representasjoner må man se på tekster som resultat av et sett av valgmuligheter; ett ord velges fremfor et annet, én grammatisk konstruksjon fremfor en annen (ordet «hevdet» har for eksempel et helt annet meningsinnhold enn «sa»). Skal setningen være aktiv eller passiv? Disse valgene legger videre føringer på hvilke sjangre som blir valgt og diskurser som blir brukt, og her vil mye interessant også være å finne i å se på valgene som *ikke* ble tatt; hvilke alternativer kunne blitt valgt i stedet, og hva ville det gjort med teksten?

Ofte må en slik analyse foregå på forskjellige nivå. En tekstanalyse av mediene på mikronivå vil ikke være tilstrekkelig for å få det nødvendige overblikk over hvorfor en dekning er slik den er. En analyse av innholdet i en tekst ville her tillatt oss å gjøre generelle sammenligninger av hvordan forskjellige aktører (passive eller deltakende) i mediene blir representert. I tråd med dette har Fairclough skissert opp en fruktbar skala til analyse av representasjoner; hva er tilstede i teksten, og hva er ikke? Mer detaljert går denne skalaen fra *absent* til *foregrounded*, via både *presupposed* og *backgrounded* (Ibid). På godt norsk vil dette si:

- Hva og hvem er fraværende i teksten?
- Hva er underforstått/implisitt i teksten?
- Hva og hvem kommer i bakgrunnen i teksten; hva er det underordnede tema, og de

underordnede personer og grupper?

- Hva og hvem er i forgrunnen?

Som Fairclough sier konstituerer disse formelle valgene også et sett av *meninger*; «nevertheless, framing and the subtle management of audience interpretation are there» (Fairclough 1995:83). Omgivelsene til det journalistiske arbeidet kan med andre ord påvirke hvordan det representerte blir tolket. Fairclough presenterer videre prekære spørsmål nettopp til hvorfor ett sett representasjoner er valgt fremfor andre tilgjengelige; «a) What are the social origins of this option? Where and who does it come from (*whose* representation is it, for instance?) b) What motivations are there for making this choice? c) What is the effect of this choice, including its effects (positive or negative) upon the various interests of those involved?» (Fairclough 1995:15).

Journalistikkforsker Elisabeth Eide har i sin doktoravhandling «*Down there*» and «*Up here*» - inspirert av Fairclough og professor Vijay Bhatia; satt opp et godt rammeverk for en mer integrert diskursanalytisk tilnærming, nemlig de fire *rom*, som gir forskjellige perspektiv å lese en tekst på:

- *Tekstrommet*: ser på diskurs som tekst. Hvilke perspektiv byr teksten på? Hvilke representasjoner? Hva sier teksten oss om samfunnet? Enhver tekst byr på både eksplisitte og implisitte betydninger.
- Det *taktiske* rom: som ser på tekstens sjanger (Hva skiller eksempelvis kommentarjournalistikken fra nyhetssjangeren?), og en egen sjangers forhold til sjangerkonvensjonene.
- Det *sosiale* rom: diskurs som sosial praksis. De to ovenstående (språket og sjangern) må leses i relasjon til samfunnet. Byr teksten på en mot-diskurs, et alternativt 'rammeverk'? Hvordan er tekstene konstruert i lys av maktforholdene og historien? Kunnskap om samfunnet og historien er en forutsetning her.
- *Profesjonsrommet*: ser på hvordan journalisten forholder seg til de tradisjonelle *idealene* journalistprofesjonen etterstreber (eksempelvis Kravet om objektivitet, Vaktbikkje-funksjonen, mediene som Den fjerde statsmakt, osv.), og til journalistiske konvensjoner i medieinstitusjonene (Eide 2002:70).

Disse rommene er, som også Eide peker på, ikke statiske, men flytende. Enkelte tilnærminger vil være mer fruktbare enkelte steder enn andre, og det vil følgelig variere fra en tekst til en annen hvilke rom man er innom. Det samme vil gjelde i min analyse.

## Viderebehandlingen

Med innfallsvinkler fra både Norman Fairclough og Elisabeth Eide er målet mitt å få en mest mulig detaljert analyse, både i den tekstlige analysen på mikronivå, men også hvordan teksten forholder seg til post-11. september-diskursen, det vil si; Pat Tillman-saken sett i lys av USA og amerikanske medier som retorikere i denne tiden.

Inspirert av nettopp Fairclough (og Bhatia) har Elisabeth Eide i den nevnte doktorgradsavhandlingen sin satt opp en skisse til «first-hand registration» (Eide 2002:89), det vil si; en liste over viktige ting å se etter i den videre analysen, og jeg finner denne teknikken svært fruktbar også for min analyse, dog med noen revideringer for å passe til mitt formål:

- **Tema:** Hva er fremhevet i teksten? Hvilke (tekstlige) virkemidler har tekstforfatteren benyttet seg av for å fremheve nettopp dette – konsentrere fokuset? Hva ser ut til å være tekstforfatterens mål?
- **Komposisjon og presentasjon:** Ser på tekstens oppbygging; overskrift og poeng. Hva sier disse i seg selv om saken? Hvilket førsteinntrykk byr teksten på?
- **Kilder og aktører:** Hvilke kilder og aktører har fått komme til orde i teksten, og hvor mye (kvantitetsmessig) får disse lov til å uttrykke seg? Hvem får lov å gi informasjon om saken og dermed representere saken?
- **De 'fraværende':** Hvem blir ikke nevnt i teksten, og hvilke eventuelle aspekter av saken har ikke fått oppmerksomhet? Hvilke spørsmål blir ikke adressert? (Jfr. Faircloughs «*absent*» og «*backgrounded*»).
- **Perspektiv og plassering:** Hvor plasserer tekstforfatteren seg selv (og sine kilder)? Hvem andre enn tekstforfatterens perspektiv kommer til uttrykk i teksten? Hvem er publikum invitert til å identifisere med?
- **Språket:** Hvilke språklige virkemidler er brukt? Ladde uttrykk? Referentkjeder? Metaforbruk? Osv.
- **Diskurser:** Hvilke bilder blir på bakgrunn av dette tegnet av Pat Tillman og saken hans? (Altså; et spørsmål om oppsummerende *representasjon*).
- **Profesjonen:** Hva kan sies om *tekstforfatteren*, og om hvordan han forholder seg til saken, sjangern, profesjonen og institusjonen han representerer?

Som påpekt tidligere, kommer jeg ikke til å følge denne listen slavisk i struktureringen av analysen min. Tilnærmingene til Eide og Fairclough gir derimot et bredt bakteppe for den videre tekstanalysen min, og tillater meg å lese artiklene mine både på mikro- og makronivå.

Ved hjelp av innfallsvinkler fra både retorisk og diskursiv analyse skal jeg nå først

undersøke hvilket bilde representantene mine for amerikanske aviser har tegnet av mannen bak myten (og folkene *bak* myten), for deretter å trekke slutninger om hvorvidt hele Pat Tillman-løgnen kan ha vært et retorisk grep fra Bush-regjeringens side.

## 5. Analyse

Dette kapittelet vil starte med den diskursanalyseinspirerte tekstanalysen av kommentarene i utvalget mitt. Deretter går jeg videre til den retoriske analysen.

### Tekstanalysen av utvalget

Kommentarene i utvalget mitt gjennomgås i kronologisk rekkefølge, etter når de ble publisert.

#### ***After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism*<sup>80</sup>**

*After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism* fra 18. august 2002 ble skrevet på kommentarplass av Dave Kindred (USA Today) rett etter at det ble kjent at Pat Tillman hadde vervet seg i Hæren.

På lik linje med resten av lagkameratene på Arizona Cardinals satt Pat Tillman lamslått foran fjernsynsapparatet morgenen 11. september 2001, forteller Kindred. Men, i motsetning til de andre; «(...) Patrick Daniel Tillman that day began a journey last taken by professional athletes during World War II» (Kindred i USA Today 18.08.2002). Tillman er enestående, med andre ord.

Bare syv måneder etter terror-angrepet mot USA forlot Tillman kjendistilværelsen sin og kontrakten på millioner av dollar. «Hero's stuff, this is», sier Kindred og fortsetter den heroiske beskrivelsen:

The strongest, fastest athletes have always been heroes of a kind, meeting our innate need for beauty and excellence. But if the terror of Sept. 11 taught us anything, it surely taught us the difference between heroes and real heroes (Kindred, USA Today 18.08.2002).

Helter slår sytti-tre *home runs*, mens ekte helter «climb to the 78th floor of a skyscraper on a mission into hellfire defined by literal life-and-death boundaries: Save those people or die trying». Sammenligningen til de tapre brannmennene fra 11. september-angrepene er klar, og Kindred fortsetter med å dra paralleller også til heltene ombord på Flight 93 samme dagen i 2001: helter vinner Super Bowl, mens ekte helter sier «"Let's roll," and move on terrorists who would fly an airplane into the White House or the Capitol». Videre:

Heroes sign contracts for \$3.6 million to play for three years in the NFL. A real hero makes a three-year deal with Uncle Sam for about \$350 a week and the chance to begin nine weeks of basic training (...) (Kindred, USA Today 18.08.2002).

Kindred fortsetter ved å gi oss innsikt i Tillmans tette program i treningsleiren (*bootcamp*):

The sixth day, he would clamber over, around and through obstacles designed to raise the levels of his agility, strength and resolve. At week's end came a foot march followed

---

<sup>80</sup> Vedlegg 1, s. ii

by collapse into a barracks bed (Kindred, USA Today 18.08.2002).

Imens trente lagkameratene hans på Cardinals fire timers-økter i de kjølige fjellene nord i staten; spiste kongemåltider tre ganger daglig, dekket på eksplisitt for dem, og sov på internat. «We treat our heroes well», sier Kindred; «Real heroes treat us well». Kindreds poeng er tydelig å opphøye Tillmans heltestatus ytterligere, for mens de gamle lagkameratene ble behandlet som celebriteter, tok Tillman til takke med en brakke-seng. For ekte helter er uselviske og opptatte av *andres* velferd, ifølge Kindred.

Vi får ytterligere inntrykk av hvilken helt Tillman var når Kindred siterer Cardinals' forsvarskoordinator:

This is a highly motivated guy, a *summa cum laude* college graduate who has always marched to his own drummer. He's 5-11, 200 pounds, undersized even for a safety in this league. But he did it. Now, a Ranger? He'll do that, too (Larry Marner jfr Kindred, USA Today 18.08.2002).

Den tidligere laud-studenten Tillman - i utgangspunktet mindre i størrelse enn det som er vanlig i NFL – gjorde en utmerket jobb for Cardinals, og dette spår Marner at Tillman også vil klare som *ranger* i US Army. Tillman er en mann som klarer hva han vil, med andre ord.

Da denne kommentarartikkelen ble skrevet, var det enda et år før Pat Tillman kunne søke *Ranger school*. Der er de fysiske og psykiske testene så krevende at flere har falt fra, forteller Kindred. Men den pensjonerte Army-generalen James E. Shelton mener Tillman er av et slikt kaliber at han ikke tror det er fare for at også Tillman vil frafalle: «But Tillman's some kind of guy. I don't think he'll fold» Shelton jfr. Kindred, USA Today 18.08.2002).

Kindred spekulerer videre:

Maybe the best way to make sense of Tillman's decision to move from celebrity to silence is to believe that Sept. 11 made it possible to think the very best about people, to think that in this undeniably self-absorbed culture there yet are people whose selflessness is inspirational (Kindred, USA Today 18.08.2002).

Mennene som jobbet 76 timer for å få løs ni gruvearbeidere etter en oversvømmelse i Pennsylvania i juli 2002 er slike mennesker; det samme er den kvinnelige fredskorpsarbeideren som ba om å få bli sendt ifra Kentuckys trygge forsteder og over til Kenya, hvor AIDS-epidemien herjer. Det fins flere:

Such a hero — Roger Staubach — graduates from the U.S. Naval Academy, serves four years in the Navy, some of it on the rivers of Vietnam, and then, already an aging athlete, begins a pro football career that puts him in the game's Hall of Fame (Kindred,

USA Today 18.08.2002).

*Ranger*, Delta Force-medlem og pensjonert general David L. Grange spør at det også for Pat Tillman vil være mulig å returnere til fotballen etter endt tjeneste: «In this 'me, me, I, I' culture, the character he's shown will give him more clout than ever». Forsvarskoordinator Marmie trenger med andre ord ingen karakterbok hva Pat Tillman angår, mener kommentator Kindred. Da Tillman på en kafé tidligere i april slapp nyheten om at han skulle verve seg, var Marmies respons:

Did that day shape Tillman's thinking? "At first, Pat sat there," Marmie said. "Finally, he said, 'Yes, it has something to do with it.' The way he said it, I thought it had a lot to do with it." Surely, it did. Heroes win games. Real heroes win our hearts (Kindred, USA Today 18.08.2002).

Og slik avslutter Kindred.

Dave Kindred roser Pat Tillman gjennomgående i kommentaren; Tillman representerer en helt utenom det vanlige – noe Kindred repeterer gjentatte ganger: hele 22 ganger er eksempelvis forskjellige grammatiske former av 'hero' brukt i teksten. Gjentakelse er et retorisk moment vi kjenner igjen fra blant annet reklame, og den tjener sitt formål som kognitivt virkemiddel for at vi virkelig skal få noe med oss.

Tillman handlet med *hjertet*. Han *forlot* noe. Denne kontrasteringen er også påfallende i hele teksten, slik Kindred blant annet markerer skillet mellom vanlige helter og ekte helter om og om igjen. Tittelen på innlegget, After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism, er i takt med dette: fra å være en 'vanlig' sportshelt, er Tillman nå en ekte, sann helt. Dette skillet forklarer anførselstegnene i Kindreds tittel. Ved å benytte virkemidler som gjentakelse og kontrastering skal publikum virkelig få med seg hvilken helt og hvilket offer det her er snakk om.

Ved å sitere både forsvarskoordinator Marmer og tidligere Army-general Shelton får Kindred brakt autoritet til argumentasjonen hans; helteopphøyelsen av Tillman er ikke utelukkende jfr. Kindreds eget syn, men noe det er konsensus om, fra folk som vet hva de snakker om!

Tonen i berømmelsen av Tillman får imidlertid en hake ved seg når Kindred også siterer en annen pensjonert general, David Grange Jr. (David L. Granges far), som også omtaler Tillman som «wonderful», men som setter et 'men' ved det hele:

Both of Pat's 'hero' roles are important, so I won't say let's stop making heroes of athletes. But I will say Veterans Administration hospitals are full of heroes, and who



knows them? Soldiers, firefighters, police — they're our silent heroes (Grange Jr. jfr. Kindred, USA Today, 18.08.2002).

Grange Jr. insinuerer med andre ord at Ja visst er Tillman en helt, men hva med resten? Hva med veteranene som ofret helse og lem for nøyaktig det samme landet?

At Kindred i artikkelen tilføyer Grange Jr.'s synspunkter rundt 'heltifiseringen' av Tillman tyder på at Kindred ikke er fullstendig blind for diversiteten i deknningen av henholdsvis offerhelter og sportsikon som Pat Tillman. Allikevel er Kindred først og fremst sportsjournalist, med tydelig respekt for Tillmans vesen og virke både på den sportslige såvel som den militære arena, og dette kan tenkes være grunnen til at Kindred ikke plukker opp tråden etter Grange Jr. Disse andre heltene forblir i bakgrunnen også i Kindreds tekst.

### ***Tillman's gone but his legacy must endure*<sup>81</sup>**

23. april 2004 skrev Nate Davis denne kommentaren rundt Pat Tillmans død og ånd i USA Todays Pro Fotball-seksjon: «I never met *the* Pat Tillman — never had the privilege», innleder han; «But I've known him all of my life<sup>82</sup>». For både Davis' far, bestefar og romkamerat har tjenestegjort i amerikanske kriger, og er derfor helter på lik linje med Pat Tillman. Selv tjenestegjorde Nate Davis fire år under Gulf-krigen, og der hadde han slike som Pat Tillman både som sjef og underordnede. «You may not realize it, but Pat Tillman is everywhere»:

I suspect Tillman never shared his story because he knew what I know: In the context of the NFL, his was an amazing story; in the context of the armed services, it was relatively typical (Davis i USA Today 23.04.2004).

Videre forteller artikkelen om hans første 'møte' med *the* Pat Tillman:

I remember first watching him play against Ohio State in the 1997 Rose Bowl. He was a whirling dervish with long hair on the field, a guy who wasn't afraid to sell out to stop an opposing offense. Now he's sold out for good (Davis i USA Today 23.04.2004).

«Whirling dervish» refererer til Østens bruk av dervisj; medlemmer av det mystiske, islamske sufibrorskap som lever på almisser og blant annet kjennetegnes ved snurringen om sin egen akse for å komme i ekstatisk kontakt med Allah/Gud<sup>83</sup>.

Men Davis beklager at han ikke kan fortelle mer om selveste Pat Tillman; forøvrig kan han fortelle mer om hvem Tillman var, og hva han sto for:

There are tens of thousands of Pat Tillmans in Iraq and Afghanistan right now. To use football parlance, they've all punted Christmases, Thanksgivings, birthdays, childbirths, graduations, cookouts, lazy weekends and the like to serve a greater cause (Davis i USA Today 23.04.2004).

Ved å nevne alle de store, avholdte høytidene, understreker Davis offeret disse soldatene gjør. I referansen til «childbirths» ligger det imidlertid implisitt i denne 'høytidens' natur at kvinner er ekskluderte fra å gjøre de samme offerene som menn. Videre:

They lead lives that offer them precious few hours of sleep each night; the challenge of keeping the sand out of their eyes and ears; long stretches of boredom — waiting, thinking about their families, preparing for the next mission; and brief, harrowing bursts of time where they take their lives and their compatriots' lives into their hands while fighting for our country (Davis i USA Today 23.04.2004).

Davis forteller at en god dag i Midt-Østen kjennetegnes av en varm dusj, et varmt måltid, og

<sup>81</sup> Vedlegg 1, s. v

<sup>82</sup> [http://www.usatoday.com/sports/football/columnist/2004-04-23-tillman-commentary\\_x.htm](http://www.usatoday.com/sports/football/columnist/2004-04-23-tillman-commentary_x.htm)

<sup>83</sup> Se f.eks. <http://www.forskning.no/Artikler/2006/februar/1141129540.13>

brev fra venner og familie. De dårlige dagene derimot; «the bad days happen much too often», presis som denne torsdagen i april 2004.

Pat Tillman is 19. He's 39. He's married with four kids. He's single. He's from the big city. He's from the country. He's a high school graduate. He's got a Ph.D. He's black, he's white and everything in between (Davis i USA Today 23.04.2004).

Og 99 prosent av tiden tjenestegjør han uten klager, reservasjoner eller fanfare.

Legg også merke til Davis' utstrakte referanse til «he» i sitatet ovenfor; selv om Davis mener Pat Tillman er hvem-som-helst er det tydelig også her at det er *mannlige* hvem-som-helst'er han egentlig mener.

Davis poeng er ikke å frata Tillman posisjonen han har fått, eller å minimalisere innsatsen hans. Imidlertid plager det Davis, «as a former serviceman and current member of the media (...)», at rapportene mediene daglig serverer oss om falne soldater ser ut til å falle for døve ører:

It saddens me that it takes the death of a Pat Tillman or the tribulations of a Jessica Lynch to remind us that wars are funded with the lives of America's best and brightest much more than they're funded by money (Davis i USA Today 23.04.2004).

Davis' appell om å ikke glemme disse andre, mer anonyme heltene, er i overensstemmelse med general David Grange Jr.'s sitat i Kindred tekst ovenfor: «Who knows *them*?», spurte Grange Jr. Retorisk.

En kjent tradisjon i USA er å frede/'pensjonere' sportstrøyer (såkalte *jerseys*) for å hedre store atleter, fordi ingen andre angivelig er verdige nok til å bære numrene deres i ettertid. Davis tar til orde for at dette er nøyaktig hva Arizona Cardinals nå bør gjøre, - «clearly no one can ever fill his shoes», og Tillmans nr. 40 bør pensjoneres øyeblikkelig. La oss videre male 40 *yard*-oppmerkingen rød, hvit og blå, og oppkalle stadion etter ham. Davis oppfordrer avslutningsvis:

I hope the Cardinals and the NFL do everything in their power to always remind us of *the* Pat Tillman — and of all of those men and women like him. We forget about the Pat Tillmans of the world all too often and much too easily (Davis i USA Today 23.04.2004).

Davis avrunder med andre ord ved å inkludere *både* menn og kvinner denne gang, i sin kartlegging av hvem verdens Pat Tillman'er er.

Nate Davis har gjennomgående i teksten brukt navnet Pat Tillman synonymt med ordet «helt», og legger opp til å bruke Tillman-navnet som en hedersbetegnelse («Han er en ekte Pat Tillman», på linje med den mer infamøse varianten «Din Quisling!»). Davis mener imidlertid

at USA er full av menn (og til dels kvinner) som Pat Tillman, og at disse ikke må glemmes. Det gir her mening å trekke paralleller tilbake til David Grange Jr.'s uttalelse i Dave Kindreds USA Today-innlegg ovenfor: hvorfor hører vi ikke om disse (stille) heltene? I motsetning til Kindred har Davis valgt å sette disse andre heltene i forgrunnen (jfr. Faircloughs 'foregrounded'): disse heltene er overalt!

Er Davis' ønske om å male deler av banen i det amerikanske flaggets farger alvorlig ment? I så fall vitner Davis artikkel om amerikansk patriotisme på sitt mest hysteriske. Tittelen *Tillman's gone but his legacy must endure* forsterker dette inntrykket; ordene er som tatt ut av en minnegudstjeneste («Tillman er borte, men minnet lever videre»). Davis' poeng er, forhåpentligvis på lik linje med Grange Jr.'s, ikke å frata Tillman statusen han har fått, eller å bagatellisere eller minimalisere innsatsen hans. Davis mener imidlertid at slik heder ikke utelukkende bør skje i Pat Tillmans minne, men til minne om *samtlige* menn og kvinner som har ofret sitt liv for landet, og derfor er nok oppfordringene fra Davis ironisk ment.

### ***Tillman embraced higher calling***<sup>84</sup>

På lederplass 26. april 2004 er det igjen forfatter og sportsjournalist Dave Kindred fra USA Today som hedrer Pat Tillman:

Taking leave of a professional athlete's life of ease, wealth and celebrity for the peril imminent and inevitable in the life of an Army Ranger has been done by one man, Pat Tillman. That man, now dead (Kindred, USA Today 26.04.2004).

Kun én mann har altså gjort dette offeret, og dermed er Tillman, i tillegg til å være en helt, også en *enestående* helt, slik Kindred konkluderte også i den forrige teksten (ovenfor). Pat Tillmans bror Kevin, også *ranger*, eskorterte Pats flaggkledte kiste tilbake til USA, forteller Kindred – enda en i rekken av tragiske reiser hjem fra andre siden av kloden:

The flags cover America's sons and daughters, mothers and fathers, brothers, sisters, friends and lovers. From Iraq and Afghanistan, those soldiers come home loved. They come home respected (Kindred, USA Today 26.04.2004).

Kindred holder her en appel til identitetsfølelsen hos amerikanere, med den pathos-ladde referansen til Amerikas sønner, døtre, venner, foreldre og søsken. Tittelen *Tillman embraced higher calling* tyder i seg selv på dette: referansen til det høyere kallet fra oven som Tillman omfavnet, spiller på religiøse strenger, og har nok derfor også bred appell hos det amerikanske folk.

Mange er rammet, og deres nærmeste returnerer fra krigen med dyp respekt, opplyser Kindred videre. Men; «They have names, the dead, the more than 800 dead», fortsetter han. Gjentagelsen av beskrivelsen «dead» bidrar til å skape dramatikk i utsagnet hans, med at vi får et bedre inntrykk av alvoret.

And we have read the names, noted the ages and hometowns, and we knew them not. So we moved on, this war somehow apart from us, somehow almost private (Kindred, USA Today 26.04.2004).

Kanskje ikke så rart, spekulerer Kindred, når Pentagon hadde gitt forbud mot mediedekning av de ankommende kistene, som om det var greit med disse ofrene så lenge ingen så dem.

Kindred omtaler videre minuttet med stillhet holdt for Pat Tillman i regi av NFL dagen etter hans død. Fin gest, men uverdig når den måles opp mot Tillmans liv og død, mener Kindred: «This was no game; this was duty, honor, patriotism». Kindred mener med andre ord Pat Tillman hadde følt og fulgt sin plikt som lojal amerikaner.

---

<sup>84</sup> Vedlegg 1, s. vii

På tidspunktet den kommentaren var skrevet, var årsaken til Tillmans død enda ikke klar, og man visste ikke hva som egentlig hadde skjedd den fatale dagen over i Afghanistan. Imidlertid vet vi hva som skjer med *rangers*, sier Kindred:

We know about another ambush in Afghanistan. It happened on March 4, 2002, two months before Tillman enlisted with intentions of becoming a Ranger. At 10,200 feet on the Afghanistan mountain Takur Ghar, 23 Rangers arrived in a MH-47E Chinook helicopter, according to news accounts. Hellfire met them. They rescued a Navy SEALs reconnaissance team trapped by al-Qaeda militia fortified in a mountaintop bunker and armed with machine guns, grenade launchers and small arms. Three Rangers and four other American soldiers were killed (Kindred, USA Today 26.04.2004).

*Rangers* er med andre ord også helter; de dør for sine egne og sitt hjemland, og følgelig er også Pat Tillman (ikke helt uventet) en helt. Han ofret som kjent og nevnt en 3, 6 millioner dollars kontrakt for denne farlige ruletten med livet. Tillman forklarte seg imidlertid aldri om årsakene til å bytte 'hjemmebane', og lot seg heller aldri intervju, sier Kindred; «Word was, he believed he deserved no more attention than any other soldier volunteering to serve America». Tillman ønsket simpelthen ikke anerkjennelse for sitt offer, og hvor mye mer heroisk enn det går det an å bli?

«So we sought clues in the kind of man he'd been — an extraordinary overachiever by any measure — and we listened to his last television interview», forteller Kindred. I TV-intervjuet fra 12. september 2001, før tåka over Manhattan, Washington og Pennsylvania engang hadde lagt seg, hadde en åpenhjertig Tillman forklart det amerikanske publikum at han selv hadde familie som hadde vært i krig; blant annet hadde hans egen oldefar opplevde Pearl Harbour:

Then, in a voice that suggested excitement, challenge, even envy, Pat Tillman said he hadn't "done a damn thing as far as laying myself on the line like that. And so I have a great deal of respect for those that have and what the flag stands for" (Kindred, USA Today 26.04.2004).

Kindred mener med andre ord han identifiserte både glede, utfordring og misunnelse i Pats stemme i TV-intervjuet. Tillman var en mann som hadde ekte og dyp respekt for sin oldefar og andre i samme sko, samt respekt for hva det amerikanske flagget står for. Her får vi ytterligere en bekreftelse for hvilken helt patriot Pat Tillman var. Kindred fortsetter:

We didn't know him. Before he enlisted, even football fans would have been hard-pressed to identify the Cardinals' safety. *But when a man walks away from a millionaire's life and puts himself in harm's way under our country's flag, we rise and cheer.* For he is a better man than most, a man who could be true to himself only by laying himself on the line at its greatest point of peril (Kindred, USA Today 26.04.2004<sup>85</sup>).

Her ser vi et annet eksempel på den identifiserende tonen Kindred benyttet seg av også ovenfor:

---

<sup>85</sup> Min kursiv

«*Our country*» og «*we rise*» tar for gitt et der eksisterer et fellesskap. Dette er i tråd med Faircloughs *presupposed*: Han mener pronomen som disse gir teksten et konversasjonelt preg, som tar for gitt at publikum kommer fra den samme, delte livsverden, og derfor vet hva som ligger implisitt i et «vi». «Vi»'et oppfyller en *inkluderende* funksjon, og er spesielt vanlig i den politiske diskurs: alle plasseres i samme båt, og i sær for politikere selv bidrar ordbruken til å gi dem autoritet, idet de som ledere fremstår som snakkende for folket som helhet (Fairclough 1995:181). M.a.o.; et annet retorisk grep.

Kindred 'beregner' altså publikumet sitt i denne kommentarartikkelen, uten å stadfeste det selvsagte (og muligens også feilaktige); at Amerika er samlet. For den amerikanske identitet er i følge Berit von der Lippe langt mer problematisk enn det store kollektive «vi»'et; identitet er som kjent langt ifra entydig. Vi innehar et mangfold av identiteter, konstituert gjennom nasjonens bilde av seg selv (von der Lippe 2004:116).

Videre drar Kindred paralleller til New York Giant's *quarterback*, men, som ifølge Kindred «(...) toyed with blondes on the television show *The Bachelor*» mens heroiske Tillman satt på flyet på vei til Afghanistan. Kindreds fremheving av denne kontrasten mellom de to spillerne fungerer som et virkemiddel for å ytterlig opphøye Tillman til den ekte helten han er.

Kindred presenterer oss videre for en autoritet ved navn John Lock («a military historian and retired Army lieutenant colonel, a Ranger himself»), som uttaler om Tillman:

All deaths are tragic, (...), but some seem more tragic than others: 'An American Warrior, Ranger Pat Tillman, Killed in Action on the Field of Battle, 22 April 2004.' When one dies so tragically young, there is no finer epitaph. And my heart swells with pride knowing that this nation still produces such fine young men (Lock jfr Kindred, USA Today 26.04.2004).

«It's one thing, the old Ranger said, to talk the talk. It's another to walk that walk. And it's yet another to run it, as Pat Tillman did», mener Kindred. Hvorfor Tillmans død er mer tragisk enn andres vites ikke, men Kindred har gjennomgående fremstilt Tillmans som annerledes og viktigere, og sist, men ikke minst; heltebragdene hans som mer ekte.

Videre i artikkelen lærer vi at en annen autoritetsskikkelse, senator John McCain, beskrev seg selv som «heartbroken» etter nyheten om Tillmans død:

He said he saw in Tillman's choice of duty "an inspiration to all of us to reclaim the essential public-spiritedness of Americans that many of us ... had worried was no longer our common distinguishing trait (Kindred, USA Today 26.04.2004).

Bruken av «us» i McCains uttalelse bringer oss tilbake til identitetsfølelsen en slik appellering til det kollektive «oss» gir, og er tydeligvis ofte å finne i framingen av Tillman. Kindred mener

imidlertid McCain er mer håpefull enn realistisk, «(...) for Pat Tillman was the exception, not the rule». Dog, sier Kindred, eksisterer denne patriotiske ånden også i tusenvis av andre amerikanske hjem - og forteller om Patty Rasmussen fra Georgia, en av mange som hadde en sønn i Irak:

There were nights, she said, when she would wake up thinking she had heard him call out, "Mom!" Answering into the darkness, she would speak his name. Then, knowing none of it was real, she would pray that it would never be real. The son is now home, safe. By year's end, the mother said, her son will again be gone to war (Kindred, USA Today 26.04.2004).

På tross av sin mors bekymringer og mareritt, dro sønnen tilbake i krigen. Der snakker vi virkelig patriotisme og heltenykker.

Dave Kindred gjør på lik linje som i den forrige kommentaren også her et stort nummer av Pat Tillman som helt. Kontrastering og gjentakelse er essensielle virkemidler også her, men spesielt Kindreds bruk av autoritetsskikkelsene som sørger over Tillmans død, og berømmer hans 'virke', gir autoritet til Kindreds argumentasjon og logos til teksten, for å bruke et av den klassiske retorikkens begrep. Lesere skal *virkelig* forstå hvilken helt Pat Tillman var. En alternativ lesning av Kindreds bruk av autoriteter kan imidlertid øynes via sjangerrommet (jfr. Eides fire rom): Kommentaren som sjanger har tradisjonelt vært et sted for å utrykke egne meninger og analyser, men hos Kindred ser tendensen ut til å være at han gjemmer sine egne bak andres, via hans utstrakte bruk av nettopp autoriteter.

I den første teksten (*After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism*) stilte Kindred selv imidlertid ingen kritiske spørsmål knyttet til myndighetene i USA, invasjonen av Irak eller til krigføringen. Tvert om ble Tillman ikonisert enda mer. Imidlertid vitner *Tillman embraced higher calling* om en større misnøye med antallet døde soldater i krigen, og irritasjon over Pentagons sensur av bilder. Dette setter imidlertid ingen demper for en videre ikoniseringen av Tillman. Kun Kindreds bruk av Grange Jr.'s uttalelse i *After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism* kvalifiserer til å kalles refleksjon rundt diversiteten i dekning av henholdsvis Pat Tillman og de såkalte 'stille heltene'.



### ***A war for Us, Fought by Them***<sup>86</sup>

William Broyles Jr. (New York Times) skrev 04.mai 2004, knapt halvannen ukes tid etter Pat Tillmans død, *A War for Us, Fought by Them*. Han innleder med en liten digresjon rundt sin egen verving i militæret under Vietnam-krigen: «- The longest love affair of my life began with a shotgun marriage». Broyles Jr.'s referanse til *shotgun marriage* henviser til hans mer eller mindre påtvungne deltakelse i krigen. Men Broyles Jr. selv var ikke videre interessert i krigen, og prøvde unngå hele militærtjenesten:

I didn't have the resourcefulness of Bill Clinton, so I couldn't figure out how to dodge the draft. I tried to escape into the National Guard, where I would be guaranteed not to be sent to war, but I lacked the connections of George W. Bush, so I couldn't slip ahead of the long waiting list. My attitude was the same as Dick Cheney's: I was special, I had "other priorities." Let other people do it (Broyles Jr., NYT 04.05.2004).

Da Broyles Jr. i 1968 endelig fikk innkallelse, hadde samvittigheten hans tatt ham igjen, selv om han rent personlig hadde tvil hva krigen angikk. Løsningen ble US Marine Corps, og ett år i Vietnam. Offeret hans var imidlertid minimalt, ifølge ham selv:

I was not wounded; nor did I struggle for years with post-traumatic stress disorder. A long bout of survivor guilt was the price I paid. Others suffered far more, particularly those who had to serve after the war had lost all sense of purpose for the men fighting it (Broyles Jr., NYT 04.05.2004).

Broyles Jr. roser videre sin *egen* sønn; en sønn med *karakter*; i motsetning til ham selv (og alle andre som ikke vervet seg), som ikke vervet seg fordi han måtte, men fordi han følte han burde. Derfor føler Broyles Jr.:

When I opened this newspaper yesterday and read the front-page headline, "9 G.I.'s Killed," I didn't think in abstractions. I thought very personally (Broyles Jr., NYT 04.05.2004).

Broyles Jr. fant det påfallende allerede under Vietnam-krigen hvordan klassekompisene hans fra High School tjenestegjorde der, men imidlertid ingen av college-kompisene. «- (...) exactly the dynamic that exists today», poengterer han. Det er her Broyles Jr. trekker frem heltene Pat Tillman, som en av de få som virkelig forlot noe, og som heller ikke vervet seg fordi han måtte, men fordi han følte han burde:

He remains the only professional athlete of any sport who left his privileged life during this war and turned in his play uniform for a real one. With few exceptions, the only men and women in military service are the profoundly patriotic or the economically needy (Broyles Jr., NYT 04.05.2004).

Pat Tillman var en *ekte* helt, ifølge Broyles Jr – på lik linje med High School-avhopperne. Verken

---

<sup>86</sup> Vedlegg 2, s. ii

ham selv, G. W. Bush Jr, Bill Clinton eller Dick Cheney kan tillegges de samme karakteristikkene. Men Tillman ønsket aldri å bli singlet ut som en helt; han gjorde bare hva andre patriotiske menn på hans alder skulle ha gjort. Men;

The problem is, they aren't doing it. In spite of the president's insistence that our very civilization is at stake, the privileged aren't flocking to the flag. The war is being fought by Other People's Children. The war is impersonal for the very people to whom it should be most personal (Broyles Jr., NYT 04.05.2004).

Hvor er sønnene og døtrene til nasjonens elite – familiemedlemmene til folkene bak hele ideen om invasjon? spør Broyles Jr. Bare tre av Kongressens 535 har en sønn i Hæren<sup>87</sup> - ingen av Bush's menn eller representantene i Forsvarsdepartementet har det samme. Broyles Jr. argumentasjon er derfor et spørsmål om *moral*; lik John Locks «don't talk the talk if you can't walk the walk» hos Kindred ovenfor.

Broyles Jr. syn reflekteres også i overskriften; *A war for us, Fought by Them*.

Resonnementet til Broyles Jr. inviterer til hva retorikken klassifiserer som *klasse-ethos*: underprivilegerte unge menn og kvinner av nasjonen (*high school-dropouts*) kjemper amerikanernes krig, mens eliten på toppen har sneket seg unna den samme. Denne kontrasten fungerer således som et engasjerende virkemiddel: skillet i sammenligningen til Broyles Jr. er så klar at den nok tenkes vekke forakt hos leserne.

Tidligere var dette imidlertid annerledes, forklarer Broyles Jr.: etter Pearl Harbour vervet samtlige av Franklin D. Roosevelt sønner seg, og begge svigersønnene til Lyndon Johnson under Vietnam. Disse presidentene sørget for at deres egne familiemedlemmer skulle lede vei og stå som gode eksempler.

Franklin D. Roosevelts tilstedeværelse i Broyles jr.'s resonnement fungerer her som et autoritetsargument: Roosevelt var som kjent den første og eneste presidenten som satt som president i hele fire perioder (1933-1945)<sup>88</sup>, og anses som historiens mest populære med sin håndtering av blant annet Depresjonen og 2. verdenskrig. Ved å trekke inn Roosevelt gjør artikkelforfatteren kontrasten mellom ham og den nåværende presidenten (og hans menn) enda mer påfallende. Antipatien vår blir forsterket (Roksvold 1989:136).

«- This is less a matter of politics than privilege», fortsetter Broyles Jr.:

Our president's own family illustrates the loss of the sense of responsibility that once went with privilege. In three generations the Bushes have gone from war hero in World War II, to war evader in Vietnam, to none of the extended family showing up in Iraq and

<sup>87</sup> Dette gjøres det også et poeng av i Michael Moore's kontroversielle dokumentar *Fahrenheit 9/11*, som hadde premiere juni 2004. Moore stiller seg forøvrig opp med vervebrosjyrer foran selve Kongressen i D.C.

<sup>88</sup> <http://www.britannica.com/ebc/article-9377161?query=franklin%20d.%20roosevelt&ct=>

Afghanistan (Broyles Jr., NYT 04.05.2004).

Med andre ord kan vi se konturene av tre faser ved Bush-familiens innsats; fra krigshelt til ikke-helt til *no hero at all*. Broyles Jr.s bruk av betegnelsen «evader», i stedet for den mer nøytrale «resister», som denne gruppen foretrekker å kalle seg (Tuchman 1978:2), bidrar til å gi et sterkere negativt inntrykk av Bush-familiens innsats. Selv om disse to betegnelsene er uttrykk for ulike politiske orientasjoner, er det ifølge Tuchman «evader» som brukes oftest i mediene (Tuchman 1978:2). Det kjente eksempelet med «terrorist» og «frihetforkjemper» viser en lignende form for framing.

Også innledningsvis gjorde Broyles Jr. et poeng av president Bush's egen manglende innsats for krig, og konkluderer:

If the children of the nation's elites were facing enemy fire without body armor, riding through gantlets of bombs in unarmored Humvees, fighting desperately in an increasingly hostile environment because of arrogant and incompetent civilian leadership, then those problems might well find faster solutions (Broyles Jr., NYT 04.05.2004).

Krigen mot Irak ble og blir med andre ord kjempet av *andres* barn. Broyles Jr. erkjenner imidlertid at dette ikke bare gjelder den republikanske eliten, men at demokratenes hykleri bare er mindre akutt.

Artikkelforfatteren trekker videre paralleller tilbake i tid: «- Not since the 19th century has America fought a war that lasted longer than a week with an all-volunteer army; we can't do it now». Broyles Jr. stemmer for å gjeninnføre *the draft*, og kaller alle argumentene imot for «bogus». Både under 2. verdenskrig og Vietnam ble *the draft* benyttet, med suksess. «- The problems in the military toward the end of Vietnam were not caused by the draft; they were the result of young Americans being sent to fight and die in a war that had become a disaster». Hvis Irak-krigen er verdt å kjempe, slutter Broyles Jr., må byrden falle på *samtlig*e amerikanere:

If you support this war, but assume that Pat Tillman and Other People's Children should fight it, then you are worse than a hypocrite. If it's not worth your family fighting it, then it's not worth it, period (Broyles Jr., NYT 04.05.2004).

*The draft* er den eneste fullverdige indikatoren på hvorvidt folket støtter krigen og måten den ble gjennomført på, som jo kanskje nettopp er grunnen til hvorfor regjeringen motsetter seg gjeninnføringen av den, avslutter Broyles Jr. (Broyles Jr., NYT 04.05.2004).

William Broyles Jr. føyer seg i denne kommentaren i rekken av Pat Tillman-tilhengere: Tillman var en *ekte* helt, fordi han på tross av sitt privilegerte liv forlot det for å kjempe «a war for us». Broyles Jr. tillegger også seg selv et snev av ethos med sin egen tilstedeværelse i teksten; selv om Broyles Jr. i utgangspunktet var nølende, vervet han seg tross alt i Marinen; selveste heltekorpsset. Videre har

han i hele teksten gitt en subjektiv fremstilling; det vil si en 'jeg'-vinkel, for å bruke Thore Roksvolds begrep (Roksvold 1989:165). Dette gjør Broyles Jr. tekst mer troverdig, på den måten at vi her har en som virkelig *walked the walk*, og dermed har Broyles Jr. som kommentator autoritet og 'lov' til å etterlyse innsats fra elitens sønner og døtre, som han gjennomgående i kommentaren refererer til dem som. Det er også her Broyles Jr.'s kommentarartikkel skiller seg ifra de tre foregående, på den måten at artikkelen hans er den eneste (i hvert fall hittil) som tar et 'oppgjør' med representantene for myndighetene.

### ***A Cover-Up as Shameful as Tillman's Death***<sup>89</sup>

Robert Scheers tittel på lederen i i The Nation 31. mai 2005, *A Cover-Up as Shameful as Tillman's Death*, setter tonen for resten av artikkelen, og det er gitt hva som kommer: «Once again it has taken grieving relatives to point out that the Bush Administration will exploit even a heroic death for its own partisan purposes»:

As with the widows of September 11 who demanded that our obfuscating leaders investigate what went wrong on that terrible day, or the wounded Army Pfc. Jessica Lynch, who resisted efforts to make her into some kind of Rambo figure, so relatives of late NFL star Pat Tillman are demanding to know why their celebrated war hero son's death in 2004 was exploited for public relations purposes by the US military and the administration (Scheer, The Nation 31.05.2005).

At Pat Tillman ble «exploited for public relations purposes» er litt av en påstand, og både innledningsvis og senere beskriver Scheer Tillman som nettopp utnyttet. Scheer omtaler videre et intervju med pappa Patrick Tillman fra Washington Post, hvor Patrick om Pentagon sier at «They blew up their posterboy». Mens «blew up» er et språklig bilde på at noe har blitt blåst opp; forstørret, og muligens også overdrevet, gir «posterboy» assosiasjoner til de typiske 'stjerner' og idoler som henger rundt på verdens gutte- og jenterom: kjekke, maskuløse, og ikke minst gode forbilder, som den unge Pat Tillman. Trekker vi begrepet til reklame-verdenen, forsterkes meningen med ordvalget ytterligere: Tillman ble utnyttet til nettopp reklameformål.

Videre; Patrick Tillman «(...) joined his former wife to demand accountability for the latest military cover-up to happen on Commander in Chief Bush's watch. High-ranking Army officials, he said, told "outright lies"». Begrep som «outright lies» og spesielt «cover-up» er brukt opptil flere ganger i Scheers tekst (eksempelvis; «A devastating series of investigations and *Post* stories has shown that the Army's command structure was eager to cover up the embarrassing truth», «(...) why has nobody (...) been held accountable for this cover-up?», og «(...) the White House has refrained from making any public apologies for the cover-up»). Disse inngår alle i samme såkalte *referentkjede*; vi har en gruppe av meningstunge ord som alle refererer til det samme. Sammen med tittelen på denne teksten, har vi på bakgrunn av ordbruken allerede forstått temaet hos Scheer.

Videre sier Patrick Tillman:

"After it happened, all the people in positions of authority went out of their way to script this," (...) "They purposely interfered with the investigation.... I think they thought they could control it, and they realized that their recruiting efforts were going to go to hell in a handbasket if the truth about his death got out." (Patrick Tillman jfr. Scheer, The Nation 31.05.2005).

Her ser vi «script» brukt om Pat Tillman-saken. Visstnok er det Patrick Tillmans ord, men det er

---

<sup>89</sup> Vedlegg 3, s.ii

Scheer som har valgt å sitere nettopp disse uttalelsene. «Script» referer som kjent til «manus», og dette er i tråd med flere av de andre tekstene i utvalget mitt, som også refererer til film- og fiksjonsverdenen: enten omtaler artikkelforfatterne saken som et forfattet manus, produsert av mennene *backstage* (Pentagon), og med soldaten Pat Tillman i hovedrollen, eller så har de selv bidratt til å viderefortelle myten om Tillman på ren Hollywood-stil.

Last spring, after months of increasingly damaging reports exposing the Abu Ghraib prison scandal and cover-up, the administration found some public relations relief in the sad, patriotic tale of a man who spurned fame and fortune to make "the ultimate sacrifice in the war on terror," in the words of a White House spokesman at the time (Scheer, *The Nation* 31.05.2005).

Scheer går altså også langt i å antyde hvor betimelig Tillmans død var med hensyn til blant annet Abu Ghraib-skandalen, og antyder at Bush-regjeringen derfor så sitt snitt i å *avspore* ved hjelp av Pat Tillmans død, som andre kommentatorer i utvalget mitt også påpeker.

Ved å bruke «sad, patriotic *tale*», i motsetning til for eksempel «story», gir Scheer ytterlige inntrykk av at myten Pat Tillman var forfattet, da «tale» gir assosiasjoner til noe mer imaginært, myteomspunnet og 'mystisk' enn en historie. Følgelig henspiller «tale» her på samme referentkjede som resten av beskrivelsene av saken.

Scheer drar paralleller:

A nationally televised memorial service and a Silver Star commendation cemented Tillman's place as the nation's first war hero since the story of Lynch's capture and phony details of her rescue were foisted on the public in 2003 (Scheer, *The Nation* 31.05.2005).

«Foisted<sup>90</sup>» er en klar dom; på linje med de falske omstendighetene og opplysningene rundt Jessica Lynch, ble vi denne gangen forsøkt bedratt med en myte om soldaten Pat Tillmans død:

Now, thanks to the reporting of the *Post* and the fury of Tillman's parents, we know that the military's top commanders were covering up the truth to protect their image, and that of the Bush Administration's costly and deadly "nation-building" exercises in Afghanistan and Iraq (Scheer, *The Nation* 31.05.2005).

«Nation-building» satt i anførselstegn tyder på at Scheer selv ironiserer over regjeringens politikk, og attpåtil latterliggjør den. «Operation Free Iraq», som CNN brukte som heading i store deler av tiden etter invasjonen i mars 2003, *om* invasjonen, gir samme assosiasjoner: det blir nesten morsomt hvordan invasjonen og krigføringen prøves legitimeres.

Avslutningsvis spekulerer Scheer;

---

<sup>90</sup> Iflg. *Dictionary of the English language*: To insert fraudulently or deceitfully.

So, given all this, why has nobody high in the Army chain of command, such as Abizaid, been held accountable for this cover-up? Did President Bush know about it? If not, why not? After all, this was the most prominent soldier to die since Bush took office four years earlier, a prize recruit for his controversial spate of foreign invasions (Scheer, The Nation 31.05.2005).

Spørsmålene Scheer stiller er retoriske. Ideelt sett skulle nok Scheer helst likt å se spørsmålene bli besvart, men han er nok selv klar over at hverken presidenten eller styrelsen i den amerikanske hæren neppe kommer til å bli holdt ansvarlige for løgnen rundt Tillmans død noensinne. Det er derfor mer nærliggende å tro at Scheer stiller spørsmålene for å oppnå en effekt – for å tydeliggjøre nettopp «*Hvorfor* blir ikke disse holdt ansvarlige?». Legg også merke til at Scheer benytter anledningen til å ytterligere stadfeste nøyaktig hvor fremragende Tillman var, ved å beskrive Tillmans heltestatus som «the *most* prominent». Scheer etterlyser altså en unnskyldning fra høyere hold, og det samme gjør Tillmans mor, Mary:

Indeed, Mary Tillman said she was particularly offended that even after the facts were known, Bush exploited her son's death with a message played before an Arizona Cardinal game last fall before the election (Scheer, The Nation 31.05.2005).

Bruken av «exploited» i utsagnet beskriver igjen nøyaktig hvor utnyttet Mary (og/eller Scheer) følte at Pat ble etter sin død. På nytt siterer Scheer pappa Patrick Tillman:

"Maybe lying's not a big deal anymore," (...) "Pat's dead, and this isn't going to bring him back. But these guys should have been held up to scrutiny, right up the chain of command, and no one has" (Patrick Tillman jfr. Scheer, The Nation 31.05.2005).

For familien Tillman, som med Jessica Lynch og enkene etter 11. september som etterlyste svar, «(...) the path to true patriotism means confronting your government when it lies», sier Scheer og avslutter slik han begynte.

Robert Scheer spiller mye på retorikk i denne kommentarartikkelen. Dette kommer til uttrykk gjennom hans gjennomgående referanse til Tillmans foreldre; foreldrene blir hos Scheer *pathos*- og *ethos*-autoriteter, for å bruke retorikkens egne begrep. Dette er i motsetning til USA Today-kommentatorenes bruk av autoriteter, som gir de respektives argumentasjon preg av *logos*. Vi har med andre ord en *foregrounding* av ofre hos Scheer, jfr. Faircloughs skala. I tillegg til å miste sin egen sønn i *elitens* krig (jfr. Bill Broyles Jr.'s begrep ovenfor), ble Tillmans foreldre lurt og løyet til av myndighetene sine. Det er derfor nærliggende å tro at Mary Tillmans (og Patricks) tilstedeværelse i artikkelen vekker større reaksjoner og avsky enn om Herbert hadde utelatt denne delen.

Bruken av spesielt Mary Tillman har en *symbolsk* kraft ved seg: andre mødre identifiserer

med henne, og vi andre sympatiserer. I form av seg selv og sin tilstedeværelse har hun umiddelbart vår tillit, og ved å bringe inn beskrivelser som «tragic» og «heartbreaking» spiller Scheer – om ikke direkte, så indirekte – på våre følelser: alle kan kjenne på den tragiske og hjerteskjærende sorgen moren sitter på over tapet av sin sønn. Thomas Hylland Eriksen skriver i *Karer med hår på brystet* (2002:223):

I de fleste nasjonale metafysikker betraktes sorg og lidelse som typisk kvinnelig (...), mens menn fremstår som aktive og tidvis drevet av rettferdig testosteronharme.

Det er ofte nettopp mødrene til falne og ikke-falne soldater vi oftest ser i mediene, tryglende om å «bring our country's sons and daughters home<sup>91</sup>». Spesielt Cindy Sheehan har gjort seg bemerket i denne kampanjen, og ble kjent for publikum som talskvinne for demonstrantene som campet utenfor president Bush's ranch i Crawford, Texas, sommeren 2005.

Ifølge David Altheide i *Creating Fear* har dette «victimhood» blitt en institusjon i det amerikanske samfunn. Status som såkalte *indirekte ofre*, det vil si som vitner eller kjenninger av reelle ofrene, gjør at omfanget av ofre mangedobles, og hele samfunn påberoper seg følgelig frykten og terroren. Alle kommer i en faresone, og det blir staten som må redde og støtte disse (Altheide i 2002:91). Vi har videre et *hierarki* av ofre, sier Altheide: enkelte fortjener tilsynelatende offer-statusen mer enn andre, mens enkelte ofre ikke anses som verdige denne statusen, i hvert fall sett gjennom nyhetsmedienes øyne. Implisitt i dette ligger at mange som faktisk *er* ofre ikke blir viet oppmerksomhet, og som, ifølge Fairclough, er i bakgrunnen eller fraværende i mediene. Altheide bruker betegnelsen *forgotten victims* om denne gruppen – mye i tråd med David Grange Jr. *silent victims*<sup>92</sup>, eller «the media's unpeople», jfr. John Pilger (Knightley 2000:xii). Altheide vil vite om ofres grad av uskyldighet og sårbarhet er utslagsgivende for eventuell oppmerksomhet (Altheide i 2002:93)?

I denne diskusjonen frister det å trekke paralleller til Noam Chomsky og hans begrep om 'worthy' og 'unworthy' ofre. Rune Ottosen tok i sin kronikk *Tsunami vs Falluja* i Dagbladet 3. mars 2005 opp et godt eksempel på disse skillene i offer-status, og stilte spørsmål ved hvorfor dekningen av Tsunamien i sør-øst Asia 2. juledag 2004 nådde nye dimensjoner i nyhetsdekningen på verdensbasis, mens det amerikanske angrepet mot Falluja fjorten dager tidligere knapt ble nevnt? Angrepet i Fallujah førte til 800 tapte liv – 600 av disse sivile, deriblant 300 kvinner.

En mer kritisk journalistikk kunne ha sidestilt Falluja-innbyggernes lidelser - skapt av mennesker vi betrakter som våre allierte - med ofre skapt av en flodbølge med verken et ansikt eller et navn vi kan klandre (Ottosen 03.03.05).

<sup>91</sup> <http://www.gsfp.org/>

<sup>92</sup> Jfr. Dave Kindreds *After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism*, USA Today 18.08.2002.



I undertegnedes ...*And the gendered myth of 9-11*<sup>93</sup> *began to develop* fant jeg tilsvarende funn i dekningen av 11. september i VG og Dagbladet; et skille mellom de som ble ansett som verdige nok å skrive om, heltene (brann og politimenn) og ofrene (mødre og enker), og én gruppe ofre som virket glemt: immigrantene som jobbet svart og ulovlig i og ved World Trade Center. Disse såkalte '*illegal aliens*' hadde hverken papirer eller dokumentasjon på sitt ansettelsesforhold, sjefene deres tiet i frykt for sanksjoner, og følgelig sitter tusenvis av pårørende (koner og barn) igjen rundt omkring i verden uten erstatning eller noen form for kompensasjon, slik de amerikanske ofrene har fått.

Robert Scheer er forøvrig den eneste hittil i utvalgt mitt som ikke er opptatt av å videreføre ikoniseringen av Pat Tillman; Scheer har benyttet seg av en helt annen innfallsvinkel, der Tillman representeres mer som et 'offer' (for myndighetenes løgner), enn en helt. Imidlertid kan det nok tenkes at heller ikke Scheer er helt fri fra de redaksjonelle rammene i magasinet han representerer.

---

<sup>93</sup> Semesteroppgave i War & Peace Journalism, HiO 2005.

## ***Truth and Deceit***<sup>94</sup>

2. juni 2005 er det Bob Herbert sin tur i New York Times, og i *Truth and Deceit* innleder han med å trekke paralleller mellom Watergate-skandalen og Vietnam-krigen, som han begge anser som tidenes største fiaskoer for amerikanske myndigheter.

We've now learned, thanks to Vanity Fair, that a former top F.B.I. Official, W. Mark Felt, was the legendary confidential source Deep Throat. I can't think of a better time to resurrect the Watergate saga (Herbert, NYT 02.06.2005).

At Herbert trekker paralleller mellom «these two disasters» Watergate og Vietnam, som han kaller de, og nå også til situasjonen idag mellom Irak og USA, taler mye for seg selv, så fremst man har skjønt sannhetsgehalten i argumentene forut for den. Richard Nixons «trauma of Watergate» var en forlengelse av Lyndon Johnsons krigføring i Vietnam, ifølge Herbert. Som en motsetning til disse presidentene trekker Herbert frem Ronald Reagan, som i sin tid uttalte noe så nobelt som «Trust, but verify».

Now, with George W. Bush in charge, the nation is mired in yet another tragic period marked by incompetence, duplicity, bad faith and outright lies coming once again from the very top of the government (Herbert, NYT 02.06.2005).

Med George W. Bush nå til rors, aner Herbert altså konturene av en enda større katastrofe, spesielt med tanke på alle løgnene Bush-regjeringen allerede er knepet i.

President Bush ville ha krig, og fikk det, og tusenvis av amerikanske menn og kvinner marsjerte avgårde til kamp. Her døde også tusenvis. Pat Tillman er en av dem, men selv om han dro av sted til Afghanistan i legitimt ærend, skulle også omstendighetene rundt ham preges av direkte løgner, forteller Herbert:

Instead of disclosing that Corporal Tillman had died tragically in a friendly fire incident, the Army spun a phony tale of heroism for his family and the nation (Herbert, NYT 02.06.2005).

Med «phony tale» gir Herbert direkte uttrykk for hvor falske og overlagte han mener løgnene rundt Tillmans død er. Referansen til Tillmans familie og hele nasjonen gir uttrykk for at dette er noe som angår alle, og også hos Herbert er følgelig tatt for gitt at landet er samlet.

«Bogus» er et annet uttrykk med samme konnotasjoner:

(...) the American public and the world were spoon-fed bogus information by the Bush administration in the run-up to the invasion of Iraq (Herbert, NYT 02.06.2005).

«Bonanza» er et annet interessant ordbruk i denne sammenheng. Herbert skriver:

Corporal Tillman's family was not told how he really died until after a nationally televised memorial service that recruiters viewed as a public relations bonanza (Herbert,

---

<sup>94</sup> Vedlegg 2, s. v

NYT 02.06.2005).

Følgelig tolker jeg det dithen at «bonanza» hos Broyles Jr. refererer til at Pat Tillman og hans død var en kilde til og årsak for oppslutning rundt krigen for presidenten, hvorpå unge amerikanske menn og kvinner skulle få lyst å delta, og bli helter for landet sitt de også.

Også negativt ladede ord hagler i Herberts artikkel; «unnecessary», «destructive», «incompetence», «duplicity», «bad faith», «disgusting»..

For ytterligere å belyse parallellene mellom Watergate, Vietnam- og den siste Irak-krigen kan vi i Herberts artikkel øyne en annen flittig bruk av referentkjede: «saga» ble, som vi så, brukt om Watergate, mens Herbert både i overskriften og resten av artikkelen bruker forskjellige former av «deceit» hele fire ganger: «truth and deceit», «pathologically compelled to deceive», «folly and deceit», i tillegg til substantivformen «deceit» enda en gang lengre ned i artikkelen. Også «folly»<sup>95</sup> i seg selv refererer til det samme. Vi har altså en gruppe av ord som alle refererer til det samme. «Pathologically» forsterker i denne sammenhengen hvor ekstrem og sykelig artikkelforfatteren mener villedningen er. I forlengelse av denne referentkjeden fortsetter Herbert med bruk av «lies» hele tre ganger, som eksempelvis i sitatet ovenfor (med varianten «outright lies»). Herbert har plukket ut utdrag av Mary Tillmans intervju med The Washington Post, forøvrig det samme intervjuet som Scheer refererte til ovenfor, og der benytter også hun seg av «they lied».

En liten anekdote belyser ytterligere Herberts oppfatning av den nåværende presidenten:

At a press conference on Tuesday, President Bush, speaking about detainees who had complained of being abused, said they were "people that had been trained in some instances to disassemble - that means not tell the truth." Mr. Bush meant, of course, to say dissemble, which really means to deliberately mislead or conceal. Nevertheless, he knew what he was talking about. The president may have stumbled over the pronunciation, but he's proved time and again that he's a skillful practitioner of the art (Herbert, NYT 02.06.2005).

Herbert avslutter:

Lyndon Johnson and Richard Nixon, drunk with power and insufficiently restrained, took the nation on hair-raising journeys that were as unnecessary as they were destructive. Now, in the first years of the 21st century, George W. Bush is doing the same (Herbert, NYT 02.06.2005).

Bob Herbert legger seg i denne teksten på en komparativ linje: han trekker paralleller fra løgnene rundt Pat Tillmans død tilbake til Vietnam og Watergate. Kjenner man ikke til alle av

<sup>95</sup> Iflg. Dictionary of the English Language, 4th ed.: n 1: the trait of acting stupidly or rashly [syn: foolishness, unwiseness] [ant: wisdom] 2: a stupid mistake [syn: stupidity, betise, foolishness, imbecility] 3: the quality of being rash and foolish [syn: foolishness, craziness] 4: foolish or senseless behavior [syn: foolery, tomfoolery, craziness, lunacy, indulgence]

dem, kan man med litt kjennskap til én av dem virkelig forstå hvilke dimensjoner disse fiaskoene har. Teksten er i så måte 'kontekstavhengig', i den forstand at den forutsetter en viss forhåndskunnskap fra leseren, hvis hele budskapet skal bli fanget opp.

Når det gjelder Pat Tillman, føyer Bob Herberts seg heller i rekken av tilhengere, på lik linje med Robert Scheer ovenfor. Det vil si; Herbert gjør ikke noe poeng av Tillmans heltestatus. Herbert tegner også heller et bilde av Pat Tillman (og moren) som *ofre* for denne nåværende regjeringen.

### ***Pattern of Deception Persists in Tillman's Death***<sup>96</sup>

*Pattern of Deception Persists in Tillman's Death* i The Nation 14. juni 2005 er Robert Scheers syn på Tillman-saken enda en gang. Nye avsløringer om Pat Tillmans død har kommet, og det er hovedsakelig moren Mary Tillman artikkelen omhandler:

On Saturday, Mary Tillman went to a graduation party, corrected essays written by her junior high school students and got the house ready for a visit from her mother. Life goes on, even though the "friendly fire" death in Afghanistan of her famous football-playing son never fully leaves her thoughts (Scheer, The Nation 14.06.2005).

«And how could it?», spør Scheer; når familien helt siden Pat's død ett år tidligere. jfr. Scheers egne ord; har blitt *torturert* av det offentlige søkelys, mens de søkte etter svar på hvorfor Pat ble drept og de selv ført bak lyset:

That deception has continued with the latest and allegedly definitive government statement. Last week, the Army unconvincingly claimed that the suppression of field reports that Tillman was killed by friendly fire did not amount to an official cover-up but was merely the result of confusing regulations that should be changed--"an administrative error," in the words of Brig. Gen. Vincent Brooks, the head of Army public affairs (Scheer, The Nation 14.06.2005).

Scheer er med andre ord fremdeles overbevist om at det hele var bedrageri. Mary Tillman tviler forøvrig på denne enkle og praktiske konklusjonen til Hæren. Scheer har besøkt henne hjemme i North-Carolina, hvor Pat og brødrene ble oppdratt, og Mary står fast på at saken ikke er ferdig, slik det blir hevdet i etterforskningen på over seks bind, en rapport som forøvrig ikke er tilgjengelig for mediene og offentligheten. Scheer selv har fått se ett redigert og halvsensurert volum, og slår fast at

(...) the true cause of Tillman's death was known in the field shortly after he was killed and reported as fratricide up through the military command. Yet those facts were systematically kept from the family--including Pat's brother and fellow Army Ranger, Kevin Tillman, who was serving in the same unit in Afghanistan--while a markedly inaccurate story played itself out in the world's media (Scheer, The Nation 14.06.2005).

Scheer kaller altså historien som utspant seg foran en hel verden for et systematisk bedrageri. Dokumentene han har fått se er full av motsigelser, ifølge ham selv; ulogiske, i tillegg til at de åpner for spørsmål som blant annet hvorfor Tillmans lag fortsatte skytingen etter at sjåføren på kjøretøyet hadde identifisert Tillman som en *friendly*.

(...) how was it decided to burn Tillman's clothes and body armor, which bore tell-tale markings of penetration by US ammunition. The files also make plain that in the rush to honor Tillman with the Silver Star before a much-publicized memorial service, the Army deliberately obfuscated the fact that Tillman was a victim of friendly fire--implying in the official press release that he had been killed by Taliban or Al Qaeda

---

<sup>96</sup> Vedlegg 3, s. iv

(Scheer, The Nation 14.06.2005).

Ifølge Scheer fantes det ikke ett eneste fysisk bevis på at fienden engang var i området. I sin hast etter å få delt ut medaljen og hedre Tillman som helt lurte Hæren med overlegg publikum til å tro at Tillman var drept av fiendtlig ild.

Imidlertid, sier Scheer;

None of this, of course, lessens the fact that Tillman died acting heroically in what he initially believed to be a battle with an enemy he had forsaken fame and fortune to fight. The specter that the military's shameful treatment of Pat Tillman, his family and the American public does raise, however, is what the White House knew as it played the Tillman story for maximum political benefit (Scheer, The Nation 14.06.2005).

For visst var Det Hvite Hus interessert i Tillman. Scheer kan via dokumentene han har tilgang på fortelle at Hæren på etterspørsel fra Huset leverte dem informasjon om Pat Tillman til en tale president Bush skulle holde på en forestående middagsmottakelse, og hvor presidenten hedret den, i sine 'egne' ord, falne helten Pat Tillmans minne.

That Bush has not acknowledged the controversy over Tillman's death, yet was so quick to invoke Tillman's heroism in the midst of the Abu Ghraib scandal and on the campaign trail, speaks volumes about how politicians exploit soldiers, both the living and the dead (Scheer, The Nation 14.06.2005).

Man kan heller skrive seks bind om hvordan politikere utbytter soldater – både levende og døde, avslutter Scheer.

Robert Scheer i denne lederen brukt hva Thore Roksvold karakteriserer som *personal* vinkel (Roksvold 1989:166). Mens de andre i utvalget mitt skriver i såkalt aural vinkel (med unntak av Bill Broyles Jr.'s bruk av 'jeg'-vinkel), har Scheer lagt synsvinkelen til en tredjeperson: han gjengir hva Mary Tillman tenker og sanser i denne reportasjepregede teksten. Mary er et offer. Hun må sysle videre med sitt daglige liv og rette stiler, mens uvissheten om løgnene rundt sønnens død enda trøbler tankene hennes.

Dette er i overensstemmelse med essensen i de to foregående tekstene også; oppofrende, patriotiske amerikanere, bedratt av Staten. Men som Scheer selv påpekte ovenfor: «None of this, of course, lessens the fact that Tillman died acting heroically». Heller ikke Scheer er med andre ord helt fri fra heltedyrkingen.

### ***Pat Tillman, Our Hero***<sup>97</sup>

24. oktober 2005 er Dave Zirins (The Nation) overskrift *Pat Tillman, Our Hero*. Pat Tillman-sagaen har kommet enda lengre, og forfatteren Zirin drøfter de nye opplysningene i The San Francisco Chronicle (25. september samme året) om at Tillman faktisk var *anti-war*, og Tillmans påståtte intellektuelle forhold til liberalistforfatteren Noam Chomsky. Den høyreorienterte journalisten og *bestseller*-forfatteren Ann Coulter, som forøvrig har egen hat-side på internett, hadde som respons til disse opplysningene uttalt: «I don't believe it». Zirin forklarer:

It must have been quite a moment for Coulter, who upon Tillman's death described him in her inimitably creepy fashion as "an American original--virtuous, pure and masculine like only an American male can be (Zirin, The Nation 24.10.2005).

I tillegg til at hun er respektløs, har Ann Coulter bare ett lite problem, ifølge Zirin: kilden bak de nye opplysningene var Mary Tillman.

Både Mary og resten av Tillmans familie etterlyser fremdeles svar på spørsmålene knyttet til Pats død, og hvorfor det tok Pentagon hele fem uker å fortelle familien at Pats død var *friendly fire*:

They want to know why they were unwitting props at Pat's funeral, weeping while lies were told by eulogizing politicians. Mary is now hoping that a new Pentagon inquiry will bring closure. "There have been so many discrepancies so far that it's hard to know what to believe" (Zirin, The Nation 24.10.2005).

Her ser vi annen referanse knyttet til film; «props». Tillman-familien følte seg som brikker i et spill deres egne myndigheter sto for.

The very private Tillmans have revealed a picture of Pat profoundly at odds with the GI Joe image created by Pentagon spinmeisters and their media stenographers. As the *Chronicle* put it, family and friends are now unveiling "a side of Pat Tillman not widely known--a fiercely independent thinker who enlisted, fought and died in service to his country yet was critical of President Bush and opposed the war in Iraq, where he served a tour of duty. He was an avid reader whose interests ranged from history books...to works of leftist Noam Chomsky, a favorite author" (Zirin, The Nation 24.10.2005).

Zirins referanse til «Pentagon *spinmeisters*», i stedet for den mer nøytrale «medierådgivere», tyder på at Zirin er av den oppfatning av at løgnen var iscenesatt med 'propagandiske' motiver. «Stenographers», på sin side, er en metafor for de som bare skriver det de over dem sier, ingenting annet, og uten selvstendighet.

Zirin siterer også Tillmans nære venn Russel Bear, også soldat, som fortalte om Tillmans harde dom; «This war is so f\*\*\*ing illegal».

---

<sup>97</sup> Vedlegg 3, s. vi

With these revelations, Pat Tillman the PR icon joins WMD and Al Qaeda connections on the heap of lies used to sell the Iraq War (Zirin, The Nation 24.10.2005).

Zirin mener Tillman var et PR-ikon., og føyer seg med det i rekken av de foregående journalistene. Zirin sammenligner Tillman med andre PR-*stunts*; påståtte forbindelser mellom masseødeleggelsesvåpen og Al Qaida, og de andre løgnene servert for å selge krigen i Irak.

Tillman's transition from one-dimensional caricature to critically thinking human being is a long time coming. The fact is that in death he was far more useful to the armchair warriors than he had ever been in life. When the Pro Bowler joined the Army Rangers, the Pentagon brass needed a loofah to wipe their drool: He was white, handsome and played in the NFL. For a chicken-hawk Administration led by a President who loves the affectations of machismo but runs from protesting military moms, this testosterone cocktail was impossible to resist (Zirin, The Nation 24.10.2005).

Zirin mener altså at for Bush-regjeringen hadde Tillman større nytteverdi som død. Metaforen «armchair warriors» refererer til nettopp regjeringen, de som styrer krigen fra sofaen, er nær sagt - som «talks the talk», men ikke «walks the walk». Det trengtes svamper til for å tørke alt sikkelet fra haken til representantene i Pentagon når den kjekke, hvite testosteron-cocktailen Pat Tillman ble *ranger*; sier Zirin videre; også en metafor for hvor perfekt og betimelig Tillman var for omdømmet til krigen. Zirins «chicken-hawk»-beskrivelse av regjeringen brukes på amerikansk folkemunne og i politisk kontekst om representanter som er *for* krig (og gjerne sørger for en), men som selv personlig ikke deltar. Zirin ironiserer også det paradoksale i at president Bush, med en slik tiltrekning mot det maskuline, allikevel springer ifra mødrene til de falne soldatene (som eksempelvis Cindy Sheehan).

Problemet var at Tillman selv ikke ville brukes til dette formålet. Til Pentagons irritasjon, takket Tillman nei til utallige forespørsler om å bli deres «recruitment poster child», i Zirin sine ord.

But when Tillman fell in Afghanistan the wheels once again started to turn. Now the narrative was perfect: "War hero and football star dies fighting terror." The Abu Ghraib scandal was about to hit the press, so the President found it especially useful to praise Tillman as "an inspiration on and off the football field, as with all who made the ultimate sacrifice in the war on terror" (Zirin, The Nation 24.10.2005).

For å referere ytterligere til filmverdenen, hadde altså regjeringen fått sin perfekte *story*. Presidenten i egen skikkelse dro til og med tilbake til hva Zirin kaller «the bloody well» i sin pågående kampanje, og adresserte Tillman og Arizona Cardinals' tilhengere på hjemmebane, i Jumbotron stadion, Arizona.

We now know, of course, that this was all a brutal charade. Such callous manipulation is fueling the Tillman family's anger. (...) A growing number of military families, similarly angered, are criticizing the war in Iraq through organizations like Military Families Speak Out (Zirin, The Nation 24.10.2005).



Den hjerteråe manipuleringen har satt sinn i kok. Zirin avslutter;

As for Chomsky, whom Ann Coulter would undoubtedly label "treasonous," Mary Tillman says a private meeting was planned between him and Pat after Pat's return--a meeting that never took place, of course. Chomsky confirms this scenario. This was the real Pat Tillman: someone who, like the majority of this country, was doubting the rationale for war, distrusting his Commander in Chief and looking for answers. The real Pat Tillman, the one with three dimensions, must stick in the throat of the Bush-Coulter gang, a pit in the cherry atop their bloody sundae (Zirin, *The Nation* 24.10.2005).

Zirin avslutter med gjentagende å henvise til «the *real* Pat Tillman», noe vi så også Dave Kindred gjøre i sine kommentarer ovenfor. På lik linje med hos Kindred kan det virke som om det kjempes om eiendomsrett til helten Pat Tillman. Zirins henvisning til majoriteten av USAs samlede politiske ståsted er et annet kjent argumentasjonsgrep, og Tillman er tydeligvis 'deres'.

Allerede i Dave Zirins tittel, *Pat Tillman, Our Hero*, spilles det helt klart på de gjenkjennelige amerikanske, fellesbetegnende og identitetsskapende «us», «we» og «our», men får som vi ser en anelse sarkastisk bismak i Zirins avdekning av hvordan Pat Tillman var en stein i kirsebæra for denne fløyen. Mamma Mary er tilstede også i denne teksten; hun og familien har blitt ofre oppi denne saken, og sitter igjen med masse spørsmål som de ikke får svar på. Denne gangen fungerer Marys tilstedeværelse også som et autoritetsargument til påstandene om sønnens antikrigstanker (som Ann Coulter mente ikke stemte).

Zirin fraviker fra de tradisjonelle heltebeskrivelsene vi gjenkjente i de første tekstene i utvalget mitt, på lik linje med Bob Herbert og Robert Scheer ovenfor. Pat Tillman har blitt mer og mer redusert til et hjelpeløst offer, utnyttet for politiske årsaker av myndighetene. Hos Zirin ser man imidlertid tegn til berømmelse av Tillman igjen; Tillman hadde vist seg å være en «critically thinking human being», og Zirins omtale av denne nylig avslørte siden ved Tillman som «the *real* Pat Tillman: someone who, like the majority of this country, was doubting the rationale for war, distrusting his Commander in Chief and looking for answers», opphøyer Tillman som igjen en enestående helt.

Her kan vi snakke om en tredimensjonalitet hos Tillman: sports- og krigshelten ble etter sin død et offer for en desperat regjering i en trengt krigstid, en offerhelt er nær sagt, og fremstår nå igjen som helt også i andre ikke like så patriotiske kretser.

### ***The Mysterious death of Pat Tillman*<sup>98</sup>**

Frank Rich fra New York Times anser i *The Mysterious Death of Pat Tillman* også nettopp Pat Tillman-saken som representativ for de mange skandaler Det Hvite Hus har å se tilbake på. Rich innleder med å referere til Lewis 'Scooter' Libby-fiaskoen som nylig rystet amerikanerne og Det Hvite Hus. Libby var som kjent Chief of Staff for Rikets sikkerhet, samt visepresident Dick Cheneys assistent, men fratredde sin stilling i november 2005 da det ble kjent at han var mannen som røpet identiteten til CIA-agenten Valerie Wilson til New York Times' journalisten Judith Miller. Miller måtte forøvrig også fratre sin stilling i NYT da hun av hensyn til kildevernet nektet å avsløre hvem som hadde røpet navnet til henne.

Artikkelforfatter Rich innleder i denne forbindelse teksten *in medias res*, med å sitere Patrick Fitzgerald, en US Attorney som var aktor i tiltalen mot Libby; «It would be a compelling story, if only it were true» (Fitzgerald jfr. Rich, NYT 06.11.2005). Ved å referere til Fitzgerald gir Rich argumentasjonen sin et skinn av autoritet, noe som kan fungere som et kredibilitetsvirkemiddel, da Richs poeng er at eksakt det samme kan sies om Pat Tillman-saken. Det er imidlertid ingen direkte kopling mellom Patrick Fitzgerald og Tillman-saken, og jeg vil presisere at Fitzgerald ikke nødvendigvis mener det samme om Tillmans død som han sa vedrørende Libbys forklaring.

Rich mener Tillman-saken er eksempel på nøyaktig de samme motivene som lå til grunn for Valerie Wilson-lekkasjen, noe han poengterer ved å gjenta sitatet fra Fitzgerald i samme åndedrag som Pat Tillman-løgnen:

It would be a compelling story, if only it were true. Five weeks after Tillman's death, the Army acknowledged abruptly, without providing details, that he had "probably" died from friendly fire (Rich, NYT 06.11.2005).

Gjentagelsen understreker hva Rich mener om saken; det var en flatterende historie - hadde den bare vært sann.

«The medium is the message», skriver Rich videre; - et begrep først ført i pennen av den canadiske professoren Marshall McLuhan. Det man muligens kan lese ut av Richs referanse til McLuhan er at Rich vil minne publikum om ikke å bli blendet av historiene myndighetene serverer, men se forbi innholdet; på deres holdninger og motiver:

This administration just loves to beguile us with a rollicking good story, truth be damned. The propagandistic fable exposed by the leak case - the apocalyptic imminence of Saddam's mushroom clouds - was only the first of its genre. Given that potboiler's

---

<sup>98</sup> Vedlegg 2, s. vii

huge success at selling the war, its authors couldn't resist providing sequels once we were in Iraq (Rich, NYT 06.11.2005).

Det er påfallende hvordan kommentatoren bruker betegnelsen «this administration just loves to beguile *us* (...)». Her kan vi snakke om bevisst regissering: «Us» henviser til «us Americans» (i motsetning til 'The Rest'), og bidrar til en fellesskapsfølelse og identifisering. Det samme gjør «once we were in Iraq», «we need to remember» og «our troops» i samme avsnitt, og er i overensstemmelse med flere av de andre tekstene i utvalget mitt.

Rich skriver imidlertid «this administration» i stedet for det mer naturlige «our administration». Dette kan tolkes dithen at Rich føler eller tar avstand fra myndighetene sine. Han ønsker ikke identifisere seg med dem, og følgelig taler setningen i seg selv godt nok for hvilke følelser han selv har for måten landet hans blir styrt på.

Verbet «beguile» i sitatet er forøvrig mer eller mindre synonymt med det mer anvendte «deceive», men vil også si å distrahere oppmerksomheten vekk ifra noe. Regjeringen lokker til seg oppmerksomheten vår, for så å føre oss bak lyset. Videre beskriver Rich tilfellet med lekkasjen som en «propagandistic fable». *Fabel* refererer til ren fantasi, noe oppdiktet (jfr. 'tale'. Videre i artikkelen ser vi tydelig Richs referentkjede: «fable», «fictitious», «lie», «hype», «bogus», «cover-up» og «change-the-subject stunts» refererer alle til det samme; nemlig myndighetenes fabrikkering av sannheten, og er i tråd med referentkjedene i Broyles Jr. og Herberts artikler omtalt ovenfor.

Rich drar som nevnt paralleller mellom skandale-lekkasjen Lewis Libby sto bak og løgnene rundt Pat Tillmans tragiske død. Går vi de potensielle motivene for lekkasjen i sømmene, får vi svar på hvorfor betegnelsen «propagandistic» er brukt om saken: CIA-agenten Valerie Wilsons ektemann Joseph Wilson var en US diplomat for utenlandsaffærer, som fire måneder etter Irak-invasjonen på op-ed plass i New York Times annonserte at truslene fra Irak var sterk overdrevet og lite begrunnet. Dette basert på egne undersøkelser i Irak. ifølge artikkelforfatter Rich var lekkasjen av CIA-agent Valerie Wilsons identitet følgelig intet annet enn en svertekampanje mot ektemann Joseph. Propaganda, med andre ord – på lik linje med løgnene rundt Pat Tillmans død:

Much as the White House was out to bring down Mr. Wilson because he threatened to expose its prewar hype of Saddam's supposed nuclear prowess, so the Pentagon might have been out to delay or rewrite a story that could be trouble when public opinion on the war itself was just starting to plummet (Rich, NYT 06.11.2005).

Det er også verdt å merke seg Richs karakteristika av «the *apocalyptic* imminence of

Saddams mushroom clouds» når han ramser opp andre propagandistiske 'fabler'.

«Apocalyptic» henviser til undergangen Saddam angivelig skulle representere, og det er tydelig at også Rich anser den potensielle masseødelegglesesvåpen-trusselen fra Saddams regime som overdreven og hysterisk. «Given that *potboiler's* huge success at selling the war, its authors couldn't resist providing *sequels* once we were in Iraq» forsterker dette inntrykket: president Bush blir ansett som en som fyrer oppunder/koker sammen noe, mens «sequel» på sin side gir assosiasjoner til manus i film-verdenen.

Mye av bakgrunnen for Richs tema for artikkelen denne dagen er i forbindelse med at Veterans Day nærmer seg, og at antallet amerikanske ofre i Irak nettopp har passert 2000. Ved å minne oss på Veterans Day drar han paralleller til også andre kriger - et nyttig virkemiddel, mens han i omtalen av antall omkomne i krigen benytter seg av tallargumentet: «2000 casualties», i motsetning til «two thousand casualties», anses som å ha større gjennomslagskraft. Tallargumentet kommer også til uttrykk gjennom omtalen av kontrakten Pat Tillman oppofret for å verve seg til Afghanistan: «\$ 3,6 million» gjentas gang på gang, og det skal ikke gå en sjel hus forbi eksakt hvor mye penger Tillman takket nei til for sitt fedreland.

På lik linje med Bob Herberts artikkel, har også Rich dratt inn foreldrene til Pat Tillman, denne gangen også sitater fra Pats egen *far*, Patrick Tillman, fra et intervju med The San Francisco Chronicle. Patrick sier bl.a: «The administration was clearly using this case for its own political reasons», og «This cover-up started within minutes of Pat's death, and it started at high levels». Hvorfor ble ikke Tillmans familie, enke og politikere som senator John McCain fortalt sannheten, spør Rich. Her drar han eksplisitte paralleller til Valerie Wilson-lekkasjen:

Faced with unwelcome news - from the front, from whistle-blowers, from scandal - this administration will always push back with change-the-subject stunts (like specious terror alerts), fake news or, as with Joseph Wilson, smear campaigns. Much as the White House was out to bring down Mr. Wilson because he threatened to expose its prewar hype of Saddam's supposed nuclear prowess, so the Pentagon might have been out to delay or rewrite a story that could be trouble when public opinion on the war itself was just starting to plummet (Rich, NYT 06.11.2005).

Det var dessuten valgår, minner Rich oss på om:

Tillman's death came after a month of solid bad news for America and the Bush-Cheney re-election campaign alike: the publication of Richard Clarke's book about pre-9/11

administration counterterrorism fecklessness, the savage stringing up of the remains of American contractors in Falluja, the eruption of Sunni and Shiite insurgencies in six Iraqi cities, the first publication of illicit photos of flag-draped coffins (Rich, NYT 06.11.2005).

CBS' *60 minutes* kringkastet dessuten de sjokkerende fotografiene fra Abu Ghraib-fengselet bare noen dager etter Tillmans død, samtidig som en økt medieoppmerksomhet i USA rundt falne i Irak, blant annet en «embarrassing televised appearance before Congress» hvor Paul Wolfowitz klarte underdrive antall falne i Irak med mer enn 200 stk. (Rich, NYT 06.11.2005). Alt dette var dårlige nyheter for Bush-regjeringen, og det siste de trengte nå var avsløringen om at Tillman hadde dødd som følge av «gross negligence» (Rich, NYT 06.11.2005). Ved å kontekstualisere Tillmans død på denne måten fremstår det som åpenlyst og selvfølgelig hvorfor Pentagon kunne finne på å lyve om dødsårsaken. Legg forøvrig også merke til Rich's beskrivelse av måneden med «solid bad news»; beskrivelsen er i seg selv tvetydig, noe som tyder på en viss ironisering av det hele.

«(...) he was exploited by the war's cheerleaders as a recruitment lure and was needed to continue in that role after his death» (Rich, NYT 06.11.2005), fortsetter Rich. Richs poeng med denne påstanden er en teori om at Tillman skulle fungere som det perfekte lokkemiddel for andre unge menn nå som regjeringen møtte slik motstand; hvem har vel ikke lyst å bli en helt som Pat Tillman? Her siterer Rich pappa Patrick igjen: «They blew up their posterboy», og, ifølge Rich, iscenesatte en «fake narrative». «Fake narrative» faller tilbake på samme referentkjede som tidligere.

Videre;

Pat Tillman's mother, Mary Tillman, was offended to discover that even President Bush wanted a cameo role in this screenplay: she told The Post that he had offered to tape a memorial to her son for a Cardinals game that would be televised shortly before Election Day. (She said no.) (Rich, NYT 06.11.2005).

Richs bruk av «cameo role» henviser til å gjøre en kort opptreden, og presidenten selv hadde med andre ord ifølge Rich også et høyt ønske om å få ta direkte del i dette manuset.

Rich drar også paralleller til soldat Jessica Lynch, som jeg har referert til tidligere:

Pat Tillman's case is itself a replay of the fake "Rambo" escapades ascribed to Pfc. Jessica Lynch a year earlier, just when Operation Iraqi Freedom showed the first tentative signs of trouble and the Pentagon needed a feel-good distraction (Rich, NYT 06.11.2005).

«I was used as a symbol», uttalte Lynch selv om saken, som et ekko av Mary Tillman, mener

Rich. «(...) when it comes to using troops in the duplicitous manner that Mary Tillman describes, the sky's the limit». Med «duplicitous manner» viser Rich atter en gang hvor overlagt han finner hele bedrageriet. Men, fortsetter han, troppene brukes ikke utelukkende til politiske formål:

They are also drafted to serve as photo-op props and extras, whether in an extravaganza like "Mission Accomplished" or a throwaway dog-and-pony show like the recent teleconference in which the president held a "conversation" with soldiers who sounded as spontaneous as the brainwashed G.I.'s in "The Manchurian Candidate" (Rich, NYT 06.11.2005).

Rich mener altså soldatene også blir brukt som rekvisitter og statister - på utstilling, er nær sagt. "The Manchurian Candidate" er på sin side en henvisning til den da aktuelle nyinnspillingen av originalen fra 1962, om hjernevasking og programmering av amerikanske soldater.

«As Mr. Bush's approval rating crashes into the 30's, he and the vice president are so desperate to wrap themselves in khaki that on the day of the Libby indictment, they took separate day trips to mouth the usual stay-the-course platitudes before military audiences», sier Rich avslutningsvis. Khaki er som kjent stoffet brukt i Hærens uniformer, og «khaki» er følgelig i teksten en militær metafor: nå som oppslutningen til den nåværende regjeringen stuper, er Bush & co. desperate etter å sanke støtte, og sørger for ofte å være synlig tilstede og dus foran det militære publikum (have a cameo-role), med sine banale og pompøse deklarasjoner og forsøk på å opprettholde ånden. «To wrap themselves» er her en *symbolsk* handling; assosiasjonene våre styres i en bestemt retning (Roksvold 1989:136). Den tilnærmede «to wrap themselves in their flag» belyser kanskje bedre metaforen i handlingen. Vår egen tidligere forsvarsminister, Kristin Krohn Devold, gjorde som kandidat i 2001 bokstavelig talt nettopp akkurat dette, og ikledde seg det amerikanske flaggets *Stars and Stripes* under en sponset fisketur til USA like etter 11. september (Ottosen i Eide&Ottosen 2002:107).

Frank Rich advarsel er at flere og flere amerikanere nå begynner å erindre hva som egentlig gikk for seg i iscenesettelsen og utførelsen av krigen i Irak, og; «What they find are harsh truths and buried secrets that even the most compelling administration scenarios can no longer disguise» (Rich, NYT 06.11.2005). Mens Scooter Libby kan håpe hans tåkete minne skal redde ham fra fengsel, visstnok «the result of a hectic schedule and foggy recollections,

according to people familiar with his thinking<sup>99</sup>», begynner amerikanere flest nå å få sin hukommelse tilbake.

Patrick Tillmans tilstedeværelse i Richs resonnement byr på betydelig ethos; Patrick fremstår som en beskyttende far, og vi oppfatter ham som troverdig, i takt med eks-kone Mary i resten av tekstene. Omtalen av Pat som «tragic example» tillegger Pat denne offerstatusen også i de tre siste tekstene i utvalget mitt.

---

<sup>99</sup> <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/10/29/AR2005102901220.html>

## Den retoriske analysen

Vi har nå gjennomgått alle ni tekstene i utvalget mitt som var å finne i på kommentarplass i USA Today, New York Times og The Nation perioden fra Pat Tillmans verving til Hæren ble kjent og frem til mens den siste etterforskningsrapporten var underveis. Et hovedfunn i gjennomgangen min er at representasjonen av Pat Tillman varierer i de forskjellige tekstene (og i de forskjellige avisene).

### Representasjonen av Pat Tillman

Det gir mening å snakke om tre *faser* når det gjelder representasjonen av Pat Tillman i utvalget mitt:

1. Pat Tillmans annonsering av rekrutteringen til Hæren. Framet som sportshelt og patriot i fasens første og ene kommentarartikkel, som ofrer karrieren og millioner av dollar for fedrelandet sitt. På den øvrige nyhetsplass var kampen om masseødeleggelsevåpen allerede i gang, og presidenten møtte en knapp måned etter med FN, hvor han truet med alenegang i spørsmålet om å invadere Irak<sup>100</sup>. Som formulert tidligere var argumentene for invasjon heller fattige. Muligens skjønte Bush-regjeringen selv dette, og fikk Tillman på radaren etter de siste månedenes ikonisering av ham (som mamma Mary mistenkte), og fant ut de kunne dra nytte av hans populære posisjon i reklameringen for krigen.
2. Pat Tillman blir drept av fienden (*'enemy fire'*). Framet som en stor krigshelt på nyhetsplass, som døde for landet sitt og det han trodde på.
3. Det viser seg at Pat Tillman har blitt drept av sine egne (*'friendly fire'*). Ikke like stort fokus på Tillmans tradisjonelle heltestatus her, men på det som foregikk øvrig i samfunnet. Feilvurderinger fra egne menn hadde forårsaket dødsfallet, og Pentagon løy om dette for en grunn. Framingen av Tillman i narrativens tredje fase maler mer et bilde av Tillman som en 'offerhelt'. Vi kan med andre ord her snakke om en alternativ framing av Tillman, satt inn i en motdiskursiv sammenheng.

I tillegg kan vi ane konturene av en fjerde fase: i Dave Zirins *Pat Tillman, Our Hero* blir Tillman nesten betraktet som en *fredshelt*; en mann med *flere* dimensjoner, opposent av krigen og tilhenger av blant andre venstrevridde Noam Chomskys bøker. Dave Zirin er som vi vet skribent for The Nation, og det virker som det var disse opplysningene som skulle til for at magasinet lot seg imponere.

Bare én av tekstene i utvalget, den første av dem – Dave Kindreds *After 9/11, public 'hero' moves*

---

<sup>100</sup> Jfr. tidslinje over situasjonen i Irak. Tilgjengelig på <http://www.infoplease.com/spot/iraqtimeline2.html>



*on to private, true heroism* fra USA Today 18. august 2002 – er skrevet da det ble kjent at Pat Tillman hadde valgt å forlate sportskarrieren for å verve seg i Hæren og bli en US Army Ranger. Kindreds kommentar bidro veldig til ytterlige å ikonisere Tillman og opphøye han til en helt utenom det vanlige, enestående i sin art. Teksten balanserte mellom *sportshelten* Tillman og den kommende *krigshelten* Tillman.

De tre neste tekstene i utvalget mitt er alle skrevet *etter* Pat Tillmans død, 22. april 2004: Nate Davis', Dave Kindreds *Tillman embraced higher calling*, og William Broyles Jr's. I disse tekstene kunne jeg også identifisere en nærmest hagiografisk representasjon av Pat Tillman: den ene bruker navnet Pat Tillman synonymt med ordet 'helt', den andre fortsetter sin ikonisering av ham både på sports- og militærarenaen, og den tredje berømmer Tillman som helten som døde for 'oss'.

De fem resterende tekstene i utvalget mitt ble alle skrevet etter at det hadde blitt kjent at Pat Tillman faktisk hadde dødd av ild fra sine egne, og ikke fiendens, og at Pentagon hadde løyet om dette: Robert Scheers', Bob Herberts, Dave Zirins, og ikke minst Frank Richs'. Disse er representanter for 'elite'mediene New York Times og The Nation, og dannet grunnlag for fase 3 og 4 av Tillman (parallellt med at krigen i Irak ble verre og verre), mens ingen av USA Todays kommentarjournalister omtalte Tillman eller saken etter avsløringen om Pentagons løgn kom. I samtlige av tekstene fra perioden etter at sannheten ble kjent, var kommentatorene ikke avvisende til heltestatusen, men gjorde opprør mot Pentagon og myndighetene for å ha bedratt nasjonen og Tillmans egen familie, og hovedpersonen selv blir fremstilt som et offer for de samme.

### **Skurken i historien**

På linje med mye annet av retorikken vi har sett i tiden etter 11. september (og i handlingene angrepene ledet opp til) har flere i utvalget mitt også valgt å rette oppmerksomhet mot 'skurken' i historien, slik alle gode heltefortellinger gjør. Dette gjelder de fem siste tekstene i analysen min, fra den tredje fasen i representasjonen av Pat Tillman. Denne gangen er skurken imidlertid ikke USAs 'felles' fiender Osama Bin Laden eller Saddam Hussein, og jeg fant heller ingen tegn på medieikonisering av disse. Skurken i Pat Tillman-saken har med tidens løp vist seg å være Pentagon og de amerikanske myndighetene. Som vi har sett, både løy og bedro de amerikanske myndighetene både nasjonen og Tillmans familie. Pentagon visste umiddelbart etter Tillmans død årsaken til dødsfallet hans, og kritiske beviser ble brent som om det hastet. I fem uker holdt de nasjonen for narr, mens de deltok i og var engasjerte i hyllesten av Tillman som en krigshelt – som hadde tatt en kule for landet sitt.

## Medskyldige?

Kan kommentatorenes bakgrunn tenkes å medvirket til hvordan Tillman ble representert? Begge kommentatorene i USA Today var *sportsjournalister*, og som vi nå har sett omtalte de begge to Tillman utelukkende i helte-vendinger. Det kan tenkes at disse allerede forut for Tillmans verving til militæret var tilhengere av ham til en viss grad, og at disse derfor var de eneste i utvalget mitt som nevnte Tillman *før* han omkom og nærmest ble et brikke i et politisk spill. I tråd med heltebeskrivelsene av Tillman virker det også som kommentatorene fra USA Today har flest maskulinitetskonnotasjoner i sine artikler, blant annet med artiklenes omfattende henvisninger til «he» og «him» i berømmelsen av Tillman. Susan Faludi viste som vi husker både til fotballspillere og soldater som symboler på 'den amerikanske maskulinitet', og en som Tillman – som besatt begge disse rollene – ble takket være sportspatriotiske USA Today et yndet objekt for det amerikanske forsvaret.

Ingen av New York Times' kommentatorer i utvalget mitt var sportsjournalister, og dette er med på understreke forskjellene i representasjonene av Tillman i henholdsvis New York Times og USA Today. Imidlertid tok William Broyles Jr.'s *A War for Us, Fought by Them* også form av en heltefremstilling av Tillman (og artikkelen var også representant for denne oppgavens fase 2 i representasjonene av Tillman), men uten USA Todays patriotiske undertone: Broyles Jr. *kritiserte* myndighetene sine for manglende innsats fra dens representanter. Det er sannsynlig at Broyles Jr. ville gått noe hardere til verks – slik som de øvrige kommentatorene fra New York Times; Rich og Herbert – hadde denne artikkelen også blitt skrevet *etter* at sannheten om Tillmans død ble kjent.

Litt mer uventet var det at den ene av The Nations kommentatorer (Dave Zirin) også var sportsjournalist. Zirins representasjon av Tillman viser imidlertid ingen tegn til å følge USA Today-kommentatorers representasjoner (Det er fremdeles for radikalkritiske The Nation Zirin skriver), men hans fremstilling følger heller ikke helt den samme som de øvrige i utvalget mitt: Zirins kommentarartikkel var grunnlaget for fase 4 i representasjonene av Tillman, og som skissert ovenfor; tok denne mer av Tillman som en *fredshelt*.

## Cover-up?

Vi har altså forskjellige representasjoner av Pat Tillman som en 'helt', og disse representasjonene bidro til å gi ham status som ikon. Ikon (og historier om ikon) har ofte retorisk appell, og jeg mistenker retorikernes *strategi og appellform* (jfr. Kjeldsen) for bevisst å ha tatt utgangspunkt i ikonet Tillman. For å kunne trekke forsøksvise slutninger om hvorvidt Pat Tillmans retoriske appell faktisk ble utnyttet av de amerikanske myndighetene eller militæret, må jeg samtidig undersøke hvilken funksjon løgnene knyttet til Tillmans død kan tenkes å ha hatt, og deres potensielle påvirkning på mennesker. Ikoniseringen, og utnyttningen av den, må derfor ses i lys av den retoriske situasjonen den fant sted i.

Spesielt Frank Richs *The Mysterious Death of Pat Tillman* satt Tillman-saken inn i dens politiske kontekst, eller dens *omstendigheter* (jfr. Kjeldsens retoriske analyse):

It was an election year besides. Tillman's death came after a month of solid bad news for America and the Bush-Cheney re-election campaign alike: the publication of Richard Clarke's book about pre-9/11 administration counterterrorism fecklessness, the savage stringing up of the remains of American contractors in Falluja, the eruption of Sunni and Shiite insurgencies in six Iraqi cities, the first publication of illicit photos of flag-draped coffins. In the days just after Tillman's death, "60 Minutes II" first broadcast the Abu Ghraib photos, Ted Koppel read the names of the war's fallen on "Nightline," and the Pentagon's No. 2, the Iraqi war architect Paul Wolfowitz, understated by more than 200 the number of American casualties to date (722) in an embarrassing televised appearance before Congress (Rich, NYT 06.11.2005).

Richard Clarke, som jeg så vidt har vært inne på, var terrorrådgiver ved Det Hvide Hus under fire presidenter<sup>101</sup>, og hans bok *Against all enemies*, som Rich refererer til, gir et innblikk i regjeringens kamp mot Al Qaida, og avslører at både presidenten selv og sentrale medlemmer av regjeringen faktisk var informert om terrornettverkets planer om å angripe bygninger i USA med fly, før 11. september 2001<sup>102</sup>. Clarkes vitnemål var sentralt under den nedsatte kommisjonens etterforskning av hva som fant sted forut for og etter terrorangrepene 11. september. Mye sinne har blitt rettet mot Bush-regjeringen etter at avsløringene ble kjent, spesielt av pårørende etter terrorangrepene; dersom regjeringen var informert om planer om flyangrep, kunne de muligens også ha forhindret dem, eller i det minste stukket kjepper i hjulene for fly nr. 2, 3 og 4 denne morgenen. Clarkes opplysninger var med andre ord ikke i regjeringens favør.

Fallujah-hendelsen som Rich refererer til dreide seg om fire såkalte «contractors» (også kalt sivilister, private entrepenører og freelance-soldater) som i slutten av mars 2004, på omtrent samme

<sup>101</sup> <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article775554.ece>

<sup>102</sup> Boken avslører dessuten at Clarke i kjølvannet av terrorangrepene ble satt til å finne direkte sammenhenger mellom Al Qaida og Saddam Hussein, men da Clarkes rapport på dette punktet kom til kort, fikk han til svar at funnet (eller mangelen på sådan) ikke var tilfredstillende, og ble sendt ut på samme oppdrag nok en gang (se Clarke 2004).

tid som Pat Tillman omkom i Afghanistan, ble henrettet i anti-amerikansk affekt over i Irak, slept langs Fallujahs gater, og deretter hengt opp til utstilling foran et jublende publikum<sup>103</sup>. Da bildene av dette like etter nådde offentligheten ble folket påminnet om hvilken anti-amerikanisme og overhengende fare for amerikanske liv som eksisterer i Midt-Østen, og en slik påminnelse skulle Bush-regjeringen helst vært uten i den allerede spente motstanden mot krigføringen i Irak. 5. mai 2004 fikk verden også bevitne irakiske militantes halshugging av den amerikanske sivilisten Nicholas Berg<sup>104</sup>. I tillegg til de amerikanske troppene anses hele 20 000 kontraktører å være utplassert i Irak, men disse blir sjelden tatt med i kalkuleringen over antallet amerikanske liv som har gått tapt etter invasjonen av Irak i 2003. Enkelte mener at det er nettopp derfor myndighetenes bruk av kontraktører er så utbredt; fordi disse bidrar til å få ned tallet på omkomne amerikanske *soldater*. Et (annet) retorisk grep, med andre ord.

De krenkende bildene av de nakne og torturerte fangene ved Abu Ghraib-fengslet i Irak gikk verden rundt da de ble publisert 28. april 2004. Mest avsky skapte de smilende fangevokterne som var avbildet sammen med fangene. Av disse såkalte «bad seeds»<sup>105</sup>, jfr. president Bush's egen forklaring på (og avvisning av) oppførselen, var det spesielt Lynndie England som måtte gjennomgå i mediene<sup>106</sup>. Bildene av henne brøt totalt med mer kjente kvinnelige ikon; hun var hverken av den pene, gode eller heroiske typen, og muligens var det nettopp derfor at det meste av forakten ble rettet mot henne; fordi hun sørget for riper i de amerikanske troppenes skinnende lakk? «The Abu Ghraib-photos crossed a line and caused some haunting moments for the U.S. Administration» (von der Lippe 2006:27). Heldigvis for Bush-regjeringen så medieikoniseringen av Pat Tillman ut til å komme dem til unnsetning, men effekten skulle, som vi har sett, bli kortvarig.

April 2004 var i tillegg Bush-regjeringens verste måned til da (og den 2. verste hittil) med hensyn til antallet omkomne amerikanske, militære tjenestemenn<sup>107</sup>, og folks hvis kister verden ikke får se. Men en underkommunikasjon av antallet falne med hele 30 prosent, slik den Wolfowitz presterte, faller heller ikke i smak.

Som vi husker skisserte Kjeldsen fem *påtrengende retoriske problemer* som ofte oppstår i retoriske situasjoner, og samtlige gjorde seg i ulik grad gjeldende forut for Pat Tillman-saken (og sikkert forut for andre tradisjonelle heltehistorier også), og la grobrunn for retorikk: Det var som vi har sett

<sup>103</sup> Se f.eks. <http://www.nytimes.com/2004/03/31/international/worldspecial/31CND-IRAQ.html?pagewanted=2&ei=5007&en=d2943196cca8fc85&ex=1396155600&partner=USERLAND>

<sup>104</sup> [http://www.usatoday.com/news/world/iraq/2004-05-11-iraq-beheading\\_x.htm](http://www.usatoday.com/news/world/iraq/2004-05-11-iraq-beheading_x.htm)

<sup>105</sup> von der Lippe 2006:27

<sup>106</sup> Idag kan man kanskje si at England var et offer, der hun ble tatt på sengen mens hun gjorde Bush-regjeringens '*dirty-work*'.

<sup>107</sup> <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/10/31/AR2005103100188.html>

usikkerhet og uklarhet med hensyn til grunnene for krigen i Irak, og amerikanerne var forvirret omkring Saddam Husseins rolle i terrorangrepene 11. september; Mange fryktet nye terrorangrep, bl.a. p.g.a. den økende anti-amerikanismen, men også USAs allierte var eller følte seg truet; og følelsen av tap og maktesløshet etterhvert som flere og flere sønner (og døtres) liv gikk tapt i krigen, førte til slutt til en stor og kollektiv mangel på forståelse, som måtte modifieres eller avskaffes.

De ansvarliges *intensjon* med løgnen om Tillmans død – den retoriske ytringen – tenkes på bakgrunn av dette å ha vært å 'besvare' disse påtrengende problemene. von der Lippe sier om velkjente formats funksjon:

(...) images often strengthen beliefs people already have. They are believed to provide definitive representations of political crisis and to motivate public action on behalf of democratic values (von der Lippe 2006:8).

*Budskapet* var å formidle bildet av en såkalt '*All American Hero*', og medieikonet Pat Tillman hadde det som skulle til for å bli landets nye nasjonale embleme (jfr. Susan Faludis begrep), som USAs innbyggere kunne samle seg om, eller simpelthen bare rette oppmerksomheten mot, rett før Bush-regjeringens kommende valgkampinnspurt. Som vi har sett har oppslutningen rundt Bush og regjeringen rundet sitt historiske lavmål (pr. 2006). Det er også naturlig å anta at Pentagons intensjon med å lyve om sannheten var å opprettholde medieikoniseringen av Tillman som krigshelt, slik at han fremsto som en helt som for fedrelandet sitt hadde ofret seg i *fiendens* kuleregn; kanskje Taliban eller Al Qaidas kuler? Dét ville i hvert fall gitt resonans hos et hevnlystent amerikansk publikum. Både medier og publikum (dvs. *mottaker*-siden) hadde dessuten begynt å få øynene opp for antallet amerikanske soldaters (og siviles) liv som gikk tapt over i Midtøsten, og dette var ikke særlig forenlig med regjeringens behov for soldater og oppslutning. En sportshelt som også blir krigshelt møter begge 'kvalifikasjonene'; maskulinitet og patriotisme, og dette bildet skulle fortsatt formidles og påvirke publikum. Viktigheten av å opprettholde bildet av Pat Tillman linker jeg også til effekten et slikt ikon mest sannsynlig ville hatt på Amerika og verdens unge menn (og kvinner), når de fikk se hvilken ære heder og ære som venter de som lar seg innrullere for å kjempe for landet sitt. Det at Tillman var kjent fra før, og ble tegnet som en helt i mediene, gav avsenderne både en frontfigur og massiv 'gratisreklame' fra mediene. I lys av konteksten dødsfallet fant sted i antas altså Pat Tillman-løgnen å ha vært et '*change-the-subject*'- og rekrutteringsstunt.

Representasjonen av Pat Tillman i mediene var ikke entydig, men – sett fra et journalistisk ståsted – legger diversiteten i representasjonene til rette for *alternative* tolkninger, og etterlater oss forberedte

i møte med verden. von der Lippe mener imidlertid; «Images are, however, created and kept in circulation by power elites both inside and outside mass media and used in conjunction with the grand narratives of official history» (von der Lippe 2006:8). Dr. Michael I. Niman skriver i magasinet *The Humanist* i januar/februar 2006 om Pat Tillman-saken: "What was covered up was the embarrassing reality surrounding the futility of his death - the wasting of an iconic American hero". Videre sier han om mediene;

The American mass media are like tired old dogs, dutifully fetching official lies on command and dropping them like bones at the feet of an unsuspecting public. We in turn reward them by buying both the products and the myths they sell us. Eventually, however, the products fail and the myths unravel. When the government's popularity wanes sufficiently, despite the support of a compliant press, even old dogs can come up with new tricks, reviving the lost art of investigative reporting<sup>108</sup>.

Nimans betraktninger har ikke helt gjort seg gjeldende i min analyse, men jeg forestiller meg at resultatet ville vært ganske annerledes ved valg av en annen sjanger enn kommentarjournalistikk. Imidlertid finnes det håp, ifølge Niman.

Når det gjelder Kjeldsens «overbevisende faktorer» er de overbevisende *signalene* i analysen min kommentatorenes valg av ord, bruk av gjentakelser og referentkjeder, samt de ulike representasjonene tekstene byr på. Ofte har Faircloughs skala (fra *foregrounded* til *absent*) betydning for 'overbevisningen': som vi eksempelvis har sett så Mary Tillmans offerstatus og tilstedeværelse i tekstene ut til å tillegge Pat Tillman-saken og -ikoniseringen ytterligere ethos. Disse såkalte signaler reflekterer lesere sjelden over, mens de overbevisende *strukturer* kan øynes i en lesing av teksten på makronivå; argumentene vi blir gitt og som vi vurderer.

Johan Galtung skisserte i kapittelet om den retoriske analyse tre diskurser i, som alle springer ut fra fra samme retoriske situasjon; nemlig terrorangrepene 11. september 2001. Ikoniseringen av Pat Tillman i fase 1 og 2 ovenfor knytter jeg til *statsterrordiskursen* som vokste frem og fikk grobunn i kjølvannet av 11. september, jfr. Galtungs begrep. Retorikken i statsterrorismen søker å samle nasjonen, og skape konsensus om dens verdier, og nettopp de samme karakteristikkenes kan tillegges medieikoniseringen av Tillman, men også utnyttningen av ham. Fase 3 og delvis fase 4 inngår derimot i fredsdiskursen for rasjonell analyse som Galtung etterlyser. Mens fase 3 representerte Tillman som en offerhelt og rettet kritikk mot Bush-regjeringen, bydde konturene av den fjerde

---

<sup>108</sup> *Who killed Pat Tillman?* *The Humanist*, jan/feb 2006. Tilgjengelig på <http://www.thehumanist.org/humanist/articles/Niman.JanFeb06.html>

fasen på en alternativ representasjon av Pat Tillman som nærmest en fredshelt. Kritikken av egne myndigheter og berømmelsen av Tillmans kritiske tanker (m.h.t. blant annet Irak-krigen) er tegn på en eskalerende motdiskurs til den allerede dominerende, som åpner opp for alternative (og fredelige) diagnoser, analyser og prognoser. Vurderingen av den retoriske ytringen som helhet viser med andre ord at 11. september-diskursen – den retoriske situasjonen – ga rom for alternative representasjoner, som antakelig bidro til den dokumenterte mistilliten til den amerikanske regjeringen.

## 5. Konklusjon

Analysen av kommentarartiklene mine indikerer som vi har sett at medierepresentasjonen av Pat Tillman tok form av en helteikonisering. I Pat Tillmans tilfelle har ikoniseringen tatt dramaturgiske vendinger: Pat Tillman-saken handler om sportshelten som ble krigshelt, offer, og senere *fredshelt*. Mange følelser har altså blitt knyttet til myten om helten Pat Tillman.

### Tid for sannhet

Plakatguttens 'heroiske' død viste seg i min retoriske analyse å ha vært en svært nyttig avledningsmanør i en ellers så stormfull tid for Bush-regjeringen, i hvert fall i teorien, og i teorien er det også påfallende hvilken nytteverdi Tillman som helt hadde for Bush-regjeringen helt fram til avsløringene om at Tillman var drept av '*friendly fire*'. Spesielt med tanke på de andre '*incidentene*' som på omtrent samme tid var på vei til å se dagens lys, og som skulle underminere store deler av Bush-regjeringens pågående propaganda-kampanje. Denne oppgaven har eksempelvis nevnt fangebehandlingen ved Abu Ghraib-fengselet, samt biografien til eks-rådgiver Richard Clarke. I tillegg skulle *The 9/11 Commission Report*, som samtidig var underveis, avsløre regjeringens kjennskap til at Al Qaida hadde terrorplaner mot USA i USA<sup>109</sup>. Presidentens egen popularitet hadde nådd et lavmål, og det siste regjeringen trengte var amerikanske unggutter døende i en forvirrende krig. For inntil en rimelig bakgrunn for statens handlemåte formuleres, *mangler* en krig legitimitet:

I det lange løp fører en mangel på slik offentlig bekreftelse til at propagandaen må bære en tyngre bør, og statens overbevisningsstrategier fremstår som mer gjennomsløste og innholdsløse (Goodnight 2004:17).

En krig uten legitimitet bør ikke by på ytterligere illegitime hendelser og 'sannheter'.

### Retorikk eller propaganda?

Det virker sannsynlig at Pentagon i utgangspunktet pyntet på historien om Pat Tillman og spilte på nasjonens følelser og sårbare patriotisme for å sanke oppslutning, men retorikken fikk imidlertid mer smak av propaganda slik Pat Tillman-saken utviklet seg. Villedning, halv-sannheter og løgner anses som den mest stereotypiske formen for propaganda, og en bedre beskrivelse kan ikke gis om det som gikk for seg i Pat Tillman-saken.

Disinformasjon, eller *spin*, er en passende beskrivelse i denne sammenheng. Spin plasserer seg i skillelinjen mellom propaganda og retorikk, og er misvisende informasjon som med overlegg er gitt. Annonisert offentlig (eller via lekkasje) gjennom rapporter, presseskriv, offentlige uttalelser m.m er formålet å påvirke opinionen og dens oppfatninger. Dette skjer gjerne gjennom å appellere

---

<sup>109</sup> Tilgjengelig på [www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf](http://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf) (s. 259)



til emosjoner hos folk, og ved å henvende seg nettopp til det *nasjonale* publikum, for å selge politikken sin. Spin søker å minimalisere negativ informasjon og sette i et mer flatterende lys en sak som anses være ødeleggende (Jowett og O'Donnell 1999). I dette tilfellet var det en krig som skulle selges, mens mediene som medskyldige retorikere ville selge aviser.

### Veien videre

Det har til dags dato ikke kommet en eneste unnskyldning eller forklaring fra hverken forsvarrets eller regjeringens representanter. Siste nytt i saken er at det amerikanske forsvarsdepartementets egen Inspector General Thomas Gimble har bedt den amerikanske hæren etterforske hvorvidt noe kriminelt skjedde den dagen Pat Tillman døde for to år siden, og det rapporteres om såkalt «negligent-homicide», dvs; at Tillman døde som følge av neglisjering<sup>110</sup>. Forklaring på løgnen er det imidlertid verre med. President George W. Bush trakk nylig i sin State of The Union tale til folket 31. januar 2006 frem én død soldat (mens soldatmoren Cindy Sheehan rett utenfor presselokalet ble pågrepet og arrestert fordi hun var antrukket i en T-skjorte med påtrykket: «2. 242 dead. How many more?»<sup>111</sup>):

Our men and women in uniform are making sacrifices -- and showing a sense of duty stronger than all fear. They know what it's like to fight house to house in a maze of streets, to wear heavy gear in the desert heat, to see a comrade killed by a roadside bomb. And those who know the costs also know the stakes. Marine Staff Sergeant Dan Clay was killed last month fighting in Fallujah. He left behind a letter to his family, but his words could just as well be addressed to every American. Here is what Dan wrote: "I know what honor is. ... It has been an honor to protect and serve all of you. I faced death with the secure knowledge that you would not have to.... Never falter! Don't hesitate to honor and support those of us who have the honor of protecting that which is worth protecting."<sup>112</sup>

Ikke et ord om Pat Tillman i Bush's tale. Han ville passet dårlig inn i bildet.

Det har nå gått over tre år siden president Bush forberedte verden på '*shock and awe*' over Irak. Omtrent 2300 amerikanske soldater har omkommet så langt, og flere titusener av sivile og uniformerte irakere, og dette *etter* at presidenten erklærte at alle større kampaksjoner var avsluttet (1. mai 2003). Kostnadene ved den direkte krigføringen i Irak estimeres til over 300 millioner amerikanske dollar, og over \$1 milliard i totale kostnader.

Tre år etter invasjonen i Irak er det i USA idag knappe 30 prosent konsensus om at Bush-regjeringens håndtering av situasjonen Irak har vært og er tilfredstillende – 72 prosent av landets egne tropper i Irak mener styrkene bør bli sendt hjem innen et år. Ikke minst; 87 prosent av irakerne

<sup>110</sup> Se f.eks. [http://www.truthdig.com/report/item/20060307\\_pat\\_tillman\\_investigation/](http://www.truthdig.com/report/item/20060307_pat_tillman_investigation/) og [http://www.usatoday.com/sports/football/nfl/2006-09-19-tillman-probe\\_x.htm](http://www.usatoday.com/sports/football/nfl/2006-09-19-tillman-probe_x.htm)

<sup>111</sup> *Beklager Cindy Sheehans arrestasjon*. Dagbladet 02.02.2006

<sup>112</sup> <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/01/20060131-10.html>

vil ha USA ut av Irak.<sup>113</sup>

Mange kjente røster, både innen underholdning og mer akademiske miljø, har de siste årene engasjert seg i politiske spørsmål, og Irak-krigen er intet unntak. Disse er viktige opinionsledere, hvems '*hearts and minds*' først må vinnes. Nobelprisvinner i litteratur 2005, Harald Pinter, er et eksempel, og Pinter gikk i sin Nobel-tale kraftig til angrep på både Bush-regjeringen, samt Tony Blair med hans regjering:

We have brought torture, cluster bombs, depleted uranium, innumerable acts of random murder, misery, degradation and death to the Iraqi people and call it 'bringing freedom and democracy to the Middle East' (Harold Pinter 07.12.05).

Han sier at sannheten ikke er interessant for politikerne. Det som er interessant er makten de besitter, og hvordan opprettholde denne:

To maintain that power it is essential that people remain in ignorance, that they live in ignorance of the truth, even the truth of their own lives. What surrounds us therefore is a vast tapestry of lies, upon which we feed (Harold Pinter 07.12.05).

Pinter tok i samme åndedrag til orde for at president Bush må stilles for ICC, Den internasjonale straffedomstolen.

August 2005 skulle store deler av USA igjen oppleve katastrofe: orkanen Kathrina og hennes herjinger over sørstatene tok over tusen liv og etterlot seg store områder raserte og ubeboelige. Denne gangen fantes det imidlertid ingen Saddam Hussein eller Osama Bin Laden til å fylle rollen som skurk; bare naturen selv. Fraværet av en menneskefiende bidro til at verden rettet hat mot den amerikanske presidenten for manglende innsats, og igjen ble amerikanske redaksjoner og borgere påminnet om Bush-regjeringens prioriteringer og metoder. Johan Galtung sier:

Desverre for USA, så er deres rulleblad når det gjelder handlinger for å beskytte økonomiske og strategiske interesser ledsaget av en retorikk med stor gjennomslagskraft, for langt og for velkjent til at den slags oppspinn kan overbevise flere enn de svært godtroende eller de som elsker Amerika uansett (Galtung 2002:29).

Bush-administrasjonen har store utfordringer foran seg.

### Videre forskning

Denne oppgavens analyse begrenset seg til *aviser* som medium. Med hva med representasjonen av Tillman i TV-mediet? TV er større medium enn aviser, med langt større dekning, og spesielt i USA anses fjernsynet som en mer vesentlig del av folks daglige liv enn aviser. Aviser er viktige premissleverandører; det står fast, men USA er på langt nær den avislesende nasjonen som Norge, og jeg tror en eventuell dekning av Pat Tillman på amerikansk TV ville vist mer tydeligere

---

<sup>113</sup> *Three Years and Counting*, The Nation 20. mars 2006.

representasjoner. Men heller ikke her ville nok representasjonene av Tillman ikke vært homogene; på lik linje med avisene har også de forskjellige fjernsynsstasjonene ulike politiske ståsted, og jeg tror man ville kunne gjort tilsvarende funn også i en analyse av TV-mediet, med hensyn til forskjellige *faser* i representasjonene.

Uavhengig av medium, hadde det vært svært interessant å ha muligheten til å undersøke i hvilken grad Bush-regjeringens 'mislykkede retorikk' fungerte. Ververe for US Army ifølge TV2 hatt en lønnsøkning på 14 000 norske kroner fra 2005 til 2006 per person de verver, og kravene for å bestå inngangstesten blir lavere og lavere<sup>114</sup>. Det amerikanske forsvaret har med andre ord problemer med å få sønner og døtre av landet til å verve seg, og dette gjør 'beleiligheten' med Pat Tillmans *posterboy*-funksjon mer begripelig. Dette går hånd i hånd med den stadig synkende oppslutningen rundt president Bush og hans takling av krigen, som sist målt var nede på historiske 36 prosent (pr. 14.03.2006<sup>115</sup>) for presidenten, og 56 prosent 'JA' på spørsmål om hvorvidt det var feil å invadere Irak.

En resepsjonsstudie ville kunne gitt noen svar på om Pat Tillman-saken konkret bidro til noe av dette. Det er aldri gitt at publikum uten videre vil akseptere budskapet som er forsøkt formidlet. Tok folk avstand fra regjeringen sin som en direkte følge av det de kunne lese om Tillmans død? Er amerikanere flest engang oppmerksomme på sannheten rundt døden hans? Selv om en meningsmåling ville kunne ha besvart noen av disse spørsmålene, ville den likevel vært mangelfull for å si noe om effekten saken eventuelt fikk på amerikanerne. Imidlertid var omtalen av Tillman-saken ikke særlig stor på kommentarplass i avisutvalget mitt, selv om den har vært det på nyhetsplass, spesielt i New York Times. Det er likevel mer sannsynlig at andre faktorer, som Irak-krigens allmenne grusomheter, har sørget for Bush-regjeringens dalende oppslutning.

Innledningsvis kunne jeg fortelle at ingen aviser på det norske markedet har omtalt Pat Tillman-saken etter utviklingen i saken. Mens man i en avis som VG forventer å finne en nokså tabloid, refererende og forenklet dekning av saken, er det lettere å forestille seg at de mer analytiske Aftenposten og spesielt Klassekampen kunne omtalt saken. Men heller ikke disse hadde fulgt opp tråden. Hvorfor ikke? En feltundersøkelse i norske redaksjoner ville kunne gitt noen svar på hvorfor saken ikke ble eller blir omtalt: Er den ikke relevant nok eller uten interesse, og hvilke vurderinger har eventuelt ligget til grunn for avgjørelsen om å ikke omtale akkurat denne 'blemma'? Signe Toft skriver:

Avisen som færdigt produkt er frugten af en lang række valg og fravalg, som er usynlige, når man sidder med den i hånden (Toft 1999:54).

<sup>114</sup> TV2-nyhetene 17.02.2006.

<sup>115</sup> *Nytt lavmål for Bush på meningsmålingene*. VG 14.03.2006

Visstnok er tilfellet Tillman hverken eksepsjonelt eller enestående i sitt slag, og amerikansk fotball har dessuten tradisjonelt vært uinteressant og fraværende i norske medier, men jeg hadde likevel forventet at saken skulle omtales - om ikke alene, så i en større sammenheng, som enda en i rekken av faderer vi har sett fra de amerikanske myndighetene.

Det kunne videre vært interessant å undersøke nærmere hvorvidt nyhetsdekningen av Pat Tillman endret seg etter at det kom frem at han ikke var en endimensjonal '*All American hero*' – støttende til Irak-krigen – som man trodde han var? Bush-regjeringen kunne ikke 'bruke' Tillman mer, etter sannheten om døden og løgnene kom frem. Tillman hadde ikke nytteverdi lengre: som krigshelt fungerte Tillmansom et glansbilde som skulle berøre nasjonens hjerte, men som skutt av sine egne var han redusert til offer for militær svikt. Da det nå har blitt kjent at Tillman stilte seg imot krigen mot Irak, fyller han uansett ikke funksjonen regjeringen trengte – heller tvert om. Men hva med mediernes interesse for mannen? Hvis man ser bort ifra omtalen rundt skandalene i saken: Tegner amerikanske medier fremdeles et heltebilde av ham, eller har han mistet verdi også der?

### **Ettertanke**

Hvor godt fungerte de metodiske tilnærmingene mine som bakteppe for analysen?

Både Elisabeth Eides og Norman Faircloughs metodiske rammeverk skulle vise seg bli svært fruktbare for min analyse. De tillot meg å studere kommentarartiklene i utvalget mine både på mikro- og makronivå, mens Jens Kjeldsens retoriske analyse bidro til å sette funnene i kontekst, og å si noe om den potensielle funksjonen ikoniseringen kan tenktes å skulle fylle.

Jeg føler problemstillingen er besvart, og en god konklusjon fattet: Tekstanalysen angir at det til dels foregikk en medieikonisering av Pat Tillman i mitt utvalg av medier, og at denne videre kunne inndeles i 4 faser; fra representasjoner av Tillman som en sports- og krigshelt i USA Today-artiklene, til en mer dempet ikonisering av ham i New York Times, men desto større vektning på det motivene for å lyve om Tillmans reelle dødsårsak og følelser av *deja vu* løgnen ga, til status som en offerhelt og nærmest fredshelt i The Nation, med påfølgende kvass kritikk mot Bush-regjeringens kyniske fabrikkering av sannheten. I tråd med antagelsene mine og observasjonene til Susan Faludi henger ikonisering og maskulinitet tett sammen, også i Tillmans tilfelle. Igjen vil jeg imidlertid presiseres at det ikke er selve mediedekningen av Tillman som sådan vi nå kan si noe om, men at dette er utelukkende *indikasjoner* på representasjonene av Tillman i kommentarartikkelsjangeren.

## Referanser

### Artikler og bøker

- Altheide, David L. (2002): *Creating Fear. News and the construction of crisis*. Walter de Gruyter, Inc.
- Botha, Harald og Indra Øverland (2003): *Masteroppgaven. Kort og godt*. Unipub forlag.
- Clarke, Richard A. (2004): *Against all enemies. Inside America's War on Terror*. Free Press.
- Eide, Elisabeth (2002): «Down there» and «Up here». «Europe's Others» in *Norwegian feature stories*. Unipub forlag as.
- Eide, Elisabeth og Rune Ottosen (red.) (2002): *Krigens retorikk. Medier, myter og konflikter etter 11. september*. J. W. Cappelens Forlag as.
- Eide, Elisabeth: «Vi» og «de andre» - sett og oversett, i Eide&Ottosen 2002.
- Eide, Elisabeth og Rune Ottosen: For en kritisk offentlighet, i Eide&Ottosen 2002.
- Eriksen, Thomas Hylland: Karer med hår på brystet, i Eide&Ottosen 2002.
- Fairclough, Norman (1995): *Media Discourse*. Edward Arnold. A member of the Hodder Headline Group, London.
- Faludi, Susan (1999): *Stiffed. The Betrayal of the Modern Man*. London: Chatto & Windus.
- Galtung, Johan: USA, Vesten og «Resten» etter 11. september og 7. oktober 2001, i Eide&Ottosen 2002.
- Goodnight, C. Thomas: Globaliseringen møter «Den nye krigen» mot terror, i Kjeldsen og Meyer (red.) 2004.
- Ivie, Robert L.: Den onde fienden vs. Den agonistiske andre, i Kjeldsen og Meyer (red.) 2004.
- Jowett, Garth og Victoria O'Donnell (1992): *Propaganda and Persuasion*. 2<sup>nd</sup> edition. Sage Publications, Inc.
- Kjeldsen, Jens E. Og Siri Meyer (red.) (2004): *Krig, rett & retorikk – en bok om kommunikasjonsregimer*. Författarna & Rhetor förlag.
- Kjeldsen, Jens E.: 11. septembers visuelle retorikk, i Kjeldsen og Meyer (red.) 2004.
- Kjeldsen, Jens E. (2002): *Visuell retorikk*. Institutt for Medievitenskap, Universitetet i Bergen.
- Knightley, Phillip (2000): *The first casualty*. Prion Books Ltd., London.
- Ottosen, Rune: Herr President: Fienden er nærmere enn du aner, i Eide&Ottosen 2002.

- Roksvold, Thore (1989): *Retorikk for journalister*. J. W. Cappelens Forlag as.
- Simonsen, Karen-Margrethe: Krigens kontingens, i Kjeldsen og Meyer (red.) 2004.
- Strøksnes, Morten: Sort september, i Kjeldsen og Meyer (red.) 2004.
- Toft, Signe: A-manden, Amin og antropologen. Et essay om Jyllands-Postens fremstillinger af «fremmede» og om læsernes opfattelser av forskjellighet, i Peter Hervik (red.): *Den genererende Forskjellighet*. Hans Reitzels Forlag 1999.
- Tuchman, Gaye (1978): *Making News. A Study in the Construction of Reality*. The Free Press.
- Von der Lippe, Berit: *Gendered voices in mediated war narratives*. Foredrag holdt på doktorseminar ved Universitetet i Tromsø, 23.06.2006.
- Von der Lippe, Berit: Krigens latente og manifeste kjønnsretorikk, i Eide&Ottosen 2002.
- Von der Lippe, Berit: Kjønnets blikk mot terror- og krigsdrama, i Kjeldsen og Meyer (red.) 2004.

### **Analyserte tekster**

- Broyles Jr., William: *A war for Us, Fought by Them*, New York Times 04.05.2004:  
<http://www.nytimes.com/2004/05/04/opinion/04BROY.html?pagewanted=1&ei=5007&en=65282a7f04e7a9dc&ex=1399003200&partner=USERLAND>
- Davis, Nate: *Tillman's gone but his legacy must endure*, USA Today 23.04.2004:  
[http://www.usatoday.com/sports/football/columnist/2004-04-23-tillman-commentary\\_x.htm](http://www.usatoday.com/sports/football/columnist/2004-04-23-tillman-commentary_x.htm)
- Herbert, Bob: *Truth and Deceit*, New York Times 02.06.2005:  
<http://www.nytimes.com/2005/06/02/opinion/02herbert.html?ex=1143090000&en=2b8e2077b928e6f9&ei=5070>  
Også tilgjengelig på <http://www.commondreams.org/views05/0602-22.htm>
- Kindred, Dave: *Tillman embraced higher calling*, USA Today 26.04.2004:  
[http://www.usatoday.com/news/opinion/editorials/2004-04-26-edit-kindred\\_x.htm?POE=click-refer](http://www.usatoday.com/news/opinion/editorials/2004-04-26-edit-kindred_x.htm?POE=click-refer)
- Kindred, Dave: *After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism*, USA Today 18.08.2002:  
[http://www.usatoday.com/news/opinion/2002-08-18-opiele\\_x.htm?POE=click-refer](http://www.usatoday.com/news/opinion/2002-08-18-opiele_x.htm?POE=click-refer)
- Rich, Frank: *The Mysterious death of Pat Tillman*, New York Times 05.11.2005:  
<http://select.nytimes.com/2005/11/06/opinion/06rich.html>
- Scheer, Robert: *A Cover-Up as Shameful as Tillman's Death*, The Nation 31.05.2005:  
<http://www.thenation.com/doc/20050613/scheer0531>

- Scheer, Robert: *Pattern of Deception persist in Tillman's Death*, The Nation 14.06.2005:  
<http://www.thenation.com/doc/20050627/scheer0614>
- Zirin, Dave: *Pat Tillman, Our hero*, The Nation 24.10.2005:  
<http://www.thenation.com/doc/20051024/zirin>

### Refererte tekster

- *All the President's Newsmen*, New York Times 16. januar 2006:  
<http://select.nytimes.com/search/restricted/article?res=F40613FB3D5C0C758DDDA80894DD404482>
- *Beklager Cindy Sheehans arrestasjon*, Dagbladet 02.02.2006:  
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2006/02/02/456595.html>
- *Betalte for avisartikler*, Dagbladet 03.12.2005:  
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2005/12/03/451124.html>
- Broyles Jr., William, Bakgrunnsinformasjon:  
[http://www.austinchronicle.com/issues/dispatch/2000-12-29/screens\\_feature.html](http://www.austinchronicle.com/issues/dispatch/2000-12-29/screens_feature.html)
- *Democrats and the War*, The Nation 28.11.2005:  
<http://www.thenation.com/doc/20051128/editors>
- *Den håpløse krigen*, VG 19.08.2005:  
<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=106812>
- Dictionary of the English Language, Fourth Edition:  
<http://dictionary.reference.com/>
- *Family demands the truth*. San Fransisco Chronicle 25.09.2005.  
<http://www.sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?file=/c/a/2005/09/25/MNGD7ETMNM1.DTL>
- Gold Star Families for Peace:  
<http://www.gsfp.org/>
- Herbert, Bob, Bakgrunnsinformasjon:  
<http://www.nytimes.com/ref/opinion/HERBERT-BIO>
- Kindred, Dave, Bakgrunnsinformasjon:  
<http://archive.sportingnews.com/mediakit/magazine/journalists.html>  
[http://www.hoophall.com/news/gowdy\\_awards080800.htm](http://www.hoophall.com/news/gowdy_awards080800.htm)
- *Libby may rely on Faulty-Memory Defense*, Washington Post 29.10.2005:  
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/10/29/AR2005102901220.html>

[Military Families Speak out:](#)

<http://www.mfso.org/>

- *New account of Tillman's death details friendly-fire horror*; USA Today 05.12.2004:  
[http://www.usatoday.com/sports/2004-12-05-tillman-death-post\\_x.htm](http://www.usatoday.com/sports/2004-12-05-tillman-death-post_x.htm)
- *Nytt lavmål for Bush på meningsmålingene*, VG 14.03.2006:  
<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=137549>
- Om New York Times:  
<http://www.nytco.com/pdf/didyouknow.pdf>  
<http://www.britannica.com/ebc/article-9373417?query=new%20york%20times&ct=>  
<http://www.britannica.com/eb/article-9055543?query=new%20york%20times&ct=>
- Om The Nation:  
<http://www.britannica.com/ebc/article-9373071?query=the%20nation&ct=>  
<http://www.thenation.com/about/>
- Om USA Today:  
<http://www.britannica.com/ebc/article-9381642?query=%22usa%20today%22&ct=>
- *USAs globale mediesensur* av Rune Ottosen, Dagbladet 13.12.2001:  
<http://www.dagbladet.no/kultur/2001/12/13/300867.html>
- *Tsunami vs. Falluja* av Rune Ottosen, Dagbladet 03.03.2005:  
<http://www.dagbladet.no/kultur/2005/03/03/425051.html>
- Pat Tillman Foundation:  
<http://www.pattillmanfoundation.net/>
- Pinter, Harold:  
<http://nobelprize.org/literature/laureates/2005/pinter-lecture-e.html>
- President George W. Bush 03.03.2003:  
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030306-8.html>
- President George W. Bush 29.01.2002:  
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>
- President George W. Bush 31.01.2006:  
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/01/20060131-10.html>
- Rich, Frank, Bakgrunnsinformasjon:  
<http://www.nytimes.com/ref/opinion/RICH-BIO.html>  
[http://www.robertscheer.com/6\\_biography/](http://www.robertscheer.com/6_biography/)
- *Sensuren sprekker*, Klassekampen 26.04.2004:  
[http://www.klassekampen.no/kk/index.php/news/home/artical\\_categories/utenriks/2004/appr](http://www.klassekampen.no/kk/index.php/news/home/artical_categories/utenriks/2004/appr)



il/sensuren\_sprekker

- Scheer, Robert, Bakgrunnsinformasjon:  
[http://www.thenation.com/directory/bios/robert\\_scheer](http://www.thenation.com/directory/bios/robert_scheer)
- *Three Years and Counting*, The Nation 20.03.2006:  
<http://www.thenation.com/doc/20060327/editors>
- Tidslinjene i den retoriske analysens kontekstualisering:  
<http://thinkprogress.org/iraq-timeline>  
<http://www.infoplease.com/spot/iraqtimeline2.html>
- *Tillman begins boot camp, not NFL camp*, USA Today 07.07.2002:  
<http://www.usatoday.com/sports/nfl/cards/2002-07-08-tillman.htm>
- *Tillman leaves N.F.L. to join Army*, New York Times 01.06.2002:  
<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9B02E1DB153AF932A35755C0A9649C8B63>
- *Tillmans's parents are critical of Army*, Washington Post 23.05.05:  
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/05/22/AR2005052200865.html>
- U.S. Army Special Operations Command Public Affairs Office, PRESS RELEASE: Army Ranger killed in Afghanistan):  
<http://news.soc.mil/releases/04APR/040423-01.htm>
- U.S. Army Special Operations Command Public Affairs Office, PRESS RELEASE: Army awards Silver Star to fallen Ranger:  
<http://news.soc.mil/releases/04APR/040430-01.htm>
- U.S. Army Special Operation Command announces Tillman investigation results, PRESS STATEMENT:  
<http://news.soc.mil/releases/04MAY/040529-01.htm>
- *Who killed Pat Tillman*, Michael I. Niman i The Humanist jan/feb 2006:  
<http://www.thehumanist.org/humanist/articles/Niman.JanFeb06.html>
- Zirin, Dave, Bakgrunnsinformasjon:  
[http://www.thenation.com/directory/bios/dave\\_zirin](http://www.thenation.com/directory/bios/dave_zirin),  
<http://www.leagueoffans.org/zirin.html>  
<http://www.edgeofsports.com/bio.html>



## **Vedlegg 1: Tekstene fra USA Today**

## **After 9/11, public 'hero' moves on to private, true heroism**

By Dave Kindred

The morning of Sept. 11, football player Pat Tillman came to work at the Arizona Cardinals' training facility. That morning, like everyone else, he did no work.

For hours, Tillman watched televised reports of what the world had done to itself.

"Like everyone else, Pat was mesmerized," said Paul Jensen, the Cardinals' media-relations director. "And he was moved."

Unlike anyone else, Patrick Daniel Tillman that day began a journey last taken by professional athletes during World War II. Seven months later, at age 25, after four seasons in the National Football League, Tillman walked away from celebrity — walked away from millions of dollars — and toward a U.S. Army recruiting station. There he enlisted.

Hero's stuff, this is.

The strongest, fastest athletes have always been heroes of a kind, meeting our innate need for beauty and excellence. But if the terror of Sept. 11 taught us anything, it surely taught us the difference between heroes and real heroes.

Heroes hit 73 home runs.

Real heroes climb to the 78th floor of a skyscraper on a mission into hellfire defined by literal life-and-death boundaries: Save those people or die trying.

Heroes win Super Bowls.

Real heroes say, "Let's roll," and move on terrorists who would fly an airplane into the White House or the Capitol.

Heroes sign contracts for \$3.6 million to play for three years in the NFL.

A real hero makes a three-year deal with Uncle Sam for about \$350 a week and the chance to begin nine weeks of basic training in the furnace heat of summer in south Georgia, where on the second, third and fourth days of week five, he learns to handle a rifle.

The first day of that week, he had listened to the sweet imprecations of a Fort Benning drill sergeant. The sixth day, he would clamber over, around and through obstacles designed to raise the levels of his agility, strength and resolve. At week's end came a foot march followed by collapse into a barracks bed.

That same week, Tillman's old football teammates worked in the mountain coolness of northern Arizona. Around and between four hours on the practice field, they ate kings' banquets three times a

day. They slept in college dormitory rooms.

We treat our heroes well.

Real heroes treat us well.

Tillman wants to be a Ranger, one of the Army's elite, high-risk, special-operations infantrymen.

The Cardinals' defensive coordinator, Larry Marmie, says, "This is a highly motivated guy, a *summa cum laude* college graduate who has always marched to his own drummer. He's 5-11, 200 pounds, undersized even for a safety in this league. But he did it. Now, a Ranger? He'll do that, too."

It'll be a year before Tillman can apply for Ranger school, with its physical and psychological tests so demanding that some candidates — sleep-deprived and disoriented in swamps and mountains — come to believe that the trees speak to them.

"Even the toughest guys fold," says James E. Shelton, a retired Army general. "But Tillman's some kind of guy. I don't think he'll fold."

A legendary Ranger commander, retired general David Grange Jr. calls Tillman "wonderful" and says, "Both of Pat's 'hero' roles are important, so I won't say let's stop making heroes of athletes. But I will say Veterans Administration hospitals are full of heroes, and who knows them? Soldiers, firefighters, police — they're our silent heroes."

Maybe the best way to make sense of Tillman's decision to move from celebrity to silence is to believe that Sept. 11 made it possible to think the very best about people, to think that in this undeniably self-absorbed culture there yet are people whose selflessness is inspirational.

Those kind of heroes work 76 hours to bring to the surface nine coal miners brave enough and resourceful enough to stay alive in a dark and watery crypt 240 feet underground.

Such a hero asks the Peace Corps to send her from Kentucky to Kenya, from the comfort of the suburbs to the front lines of the world's AIDS epidemic.

Such a hero — Roger Staubach — graduates from the U.S. Naval Academy, serves four years in the Navy, some of it on the rivers of Vietnam, and then, already an aging athlete, begins a pro football career that puts him in the game's Hall of Fame.

"Like Staubach, Tillman can come back to football," says Grange's son, David L. Grange, who is himself a retired general, a Ranger and member of Delta Force, the Army's ultimate commando unit. "In this 'me, me, I, I' culture, the character he's shown will give him more clout than ever."

Marmie, for one, needs no primer on Tillman's character.

Though he wanted the decision kept private until enlistment, Tillman first acted on the Cardinals' need to know; they might use the college draft to find a new safety.

So early in April at a coffee shop near the team's training facility, Tillman told Marmie he'd be leaving.

The coach said he asked the questions a surprised man might ask, the last about Sept. 11. Did that day shape Tillman's thinking?

"At first, Pat sat there," Marmie said. "Finally, he said, 'Yes, it has something to do with it.' The way he said it, I thought it had a lot to do with it."

Surely, it did.

Heroes win games.

Real heroes win our hearts.

*Dave Kindred is a columnist for The Sporting News. He also is a member of USA TODAY's board of contributors.*

## Tillman's gone but his legacy must endure

By Nate Davis, USATODAY.com

I never met *the* Pat Tillman — never had the privilege. But I've known him all of my life.



I have a father named Pat Tillman — he liberated Kuwait in 1991. I have a grandfather named Pat Tillman — he liberated the Jews at Dachau in World War II. My college roommate's name is Pat Tillman — he's in Baghdad right now. My best friend's brother is named Pat Tillman — he's flying A-10s in Afghanistan as I write this and I've never had the honor of meeting him, either.

I was in the Army for four years myself — and gained numerous friends, associates, bosses and subordinates named Pat Tillman.

You may not realize it, but Pat Tillman is everywhere.

Like many in the media, I would have loved to have shed light on *the* Pat Tillman's story. But he never granted the press an interview after turning in his Arizona Cardinals cleats for U.S. Army Ranger combat boots. He never spoke to the media after walking away from a \$3 million windfall for a \$20,000 paycheck.

I suspect Tillman never shared his story because he knew what I know: In the context of the NFL, his was an amazing story; in the context of the armed services, it was relatively typical.

If you don't know the history, Pat Tillman was an honor student and the 1997 Pac-10 defensive player of the year at Arizona State after joining the Sun Devils as a walk-on years before. From 1998 to 2001, Tillman, a seventh-round draft choice, was a hard-hitting safety for the NFL's Cardinals. Most scouts weren't impressed with his size, speed, strength or the other quantifiable attributes that supposedly make up an NFL starter. But Tillman's "lack" of talent didn't stop him from making a franchise-record 224 tackles in 2000.

Apparently he had plenty of heart.

Tillman, deeply affected in the wake of the Sept. 11 attacks, left a multimillion dollar contract from the Cardinals on the table following the 2001 season. Instead, he opted to enlist in the Army with his brother, Kevin, and join the elite Rangers.

Tillman, 27, was killed in action Thursday in Afghanistan, reportedly during his second tour of duty in the Middle East.

I remember first watching him play against Ohio State in the 1997 Rose Bowl. He was a whirling dervish with long hair on the field, a guy who wasn't afraid to sell out to stop an opposing offense.

Now he's sold out for good.

I wish I could tell you more about *the* Pat Tillman.

But I can tell you more — a lot more about who Pat Tillman was and what he stood for.

There are tens of thousands of Pat Tillmans in Iraq and Afghanistan right now. To use football parlance, they've all punted Christmases, Thanksgivings, birthdays, childbirths, graduations, cookouts, lazy weekends and the like to serve a greater cause.

They lead lives that offer them precious few hours of sleep each night; the challenge of keeping the sand out of their eyes and ears; long stretches of boredom — waiting, thinking about their families, preparing for the next mission; and brief, harrowing bursts of time where they take their lives and their compatriots' lives into their hands while fighting for our country.

A good day in the Middle East is often comprised of a warm shower, a hot meal and a letter from family and friends. A bad day in the Middle East — well, the bad days happen much too often, just as they did Thursday.

Pat Tillman is 19. He's 39. He's married with four kids. He's single. He's from the big city. He's from the country. He's a high school graduate. He's got a Ph.D. He's black, he's white and everything in between.

And 99% of the time, Pat Tillman soldiers on without complaint or reservation or, certainly, fanfare.

As a former serviceman and current member of the media, it bothers me that headlines and sound bytes telling of dead soldiers tend to run together day after day and all too often fall on deaf ears. It saddens me that it takes the death of a Pat Tillman or the tribulations of a Jessica Lynch to remind us that wars are funded with the lives of America's best and brightest much more than they're funded by money.

Sports teams retire jerseys ostensibly to commemorate a great athlete, to signify that no one else will ever be worthy of wearing a given number again.

The Arizona Cardinals should retire Tillman's No. 40 right now — clearly no one can ever fill his shoes. They should paint the 40-yard lines red, white, and blue. They should name their new venue Pat Tillman Field at (Fill-in-the-blank) Stadium.

I hope the Cardinals and the NFL do everything in their power to always remind us of *the* Pat Tillman — and of all of those men and women like him.

We forget about the Pat Tillmans of the world all too often and much too easily.

*Nate Davis covers the NBA, NFL and other sports for USATODAY.com. He served as a captain in the U.S. Army's field artillery from 1996 to 2000. He was primarily stationed at Fort Bragg, N.C., but was deployed to Kuwait as part of Operations Intrinsic Action and Desert Fox from August 1998 to March 1999.*



## **Tillman embraced higher calling**

By Dave Kindred

What U.S. Army Rangers do is so physically and psychologically difficult that few men can do it and fewer want to. Of those who become Rangers and search out the enemy in the enemy's house, fewer still live through it.

Taking leave of a professional athlete's life of ease, wealth and celebrity for the peril imminent and inevitable in the life of an Army Ranger has been done by one man, Pat Tillman.

That man, now dead.

Monday afternoon, his brother Kevin, also a Ranger, accompanied Pat Tillman's body home from Afghanistan, another of those sad journeys from the other side of the world, flag-wrapped coffins coming to America.

The flags cover America's sons and daughters, mothers and fathers, brothers, sisters, friends and lovers.

From Iraq and Afghanistan, those soldiers come home loved. They come home respected.

They have names, the dead, the more than 800 dead. And we have read the names, noted the ages and hometowns, and we knew them not. So we moved on, this war somehow apart from us, somehow almost private. Maybe that's because the Pentagon has ordered no media coverage of those arriving coffins, as if the sacrifice in the abstract is OK, but sacrifice seen with our own eyes is too much for us.

Pat Tillman's celebrity changes that. His is a public death. But now we also know how much is asked of U.S. soldiers even as so little is asked of millions of Americans safe at home.

During the National Football League's draft this past weekend, Commissioner Paul Tagliabue wore a black ribbon with Tillman's name on it, and a moment of silence was held.

Nice gestures, but inconsequential, even exploitive when measured against Tillman's life and death. This was no game; this was duty, honor, patriotism.

Tillman was killed in an ambush while on combat patrol Thursday in Afghanistan, 90 miles south of that nation's capital, Kabul. We don't yet know how it happened, but we do know what happens to Rangers.

We know about another ambush in Afghanistan. It happened on March 4, 2002, two months before Tillman enlisted with intentions of becoming a Ranger. At 10,200 feet on the Afghanistan mountain Takur Ghar, 23 Rangers arrived in a MH-47E Chinook helicopter, according to news accounts. Hellfire met them. They rescued a Navy SEALs reconnaissance team trapped by al-Qaeda militia fortified in a mountaintop bunker and armed with machine guns, grenade launchers and small arms. Three Rangers and four other American soldiers were killed.

For that life with the chance of that death, Pat Tillman walked away from a \$3.6 million job with the NFL's Arizona Cardinals. He never explained himself. He refused interviews. Word was, he believed he deserved no more attention than any other soldier volunteering to serve America. So we sought clues in the kind of man he'd been — an extraordinary overachiever by any measure — and we listened to his last television interview.

On Sept. 12, 2001, as smoke cast a shadow over New York, Washington and Pennsylvania, the football player said his family had been to war. His great-grandfather, he said, had been at Pearl Harbor.

Then, in a voice that suggested excitement, challenge, even envy, Pat Tillman said he hadn't "done a damn thing as far as laying myself on the line like that. And so I have a great deal of respect for those that have and what the flag stands for."

We didn't know him. Before he enlisted, even football fans would have been hard-pressed to identify the Cardinals' safety. But when a man walks away from a millionaire's life and puts himself in harm's way under our country's flag, we rise and cheer. For he is a better man than most, a man who could be true to himself only by laying himself on the line at its greatest point of peril.

Even as a New York Giants quarterback toyed with blondes on the television show *The Bachelor*, Tillman shipped out to Afghanistan.

"All deaths are tragic," said John Lock, a military historian and retired Army lieutenant colonel, a Ranger himself. "But some seem more tragic than others: 'An American Warrior, Ranger Pat Tillman, Killed in Action on the Field of Battle, 22 April 2004.' When one dies so tragically young, there is no finer epitaph. And my heart swells with pride knowing that this nation still produces such fine young men."

It's one thing, the old Ranger said, to talk the talk. It's another to walk that walk. And it's yet another to run it, as Pat Tillman did.

John McCain also noticed that. The U.S. senator from Arizona, five years a prisoner of war in Vietnam, called himself "heartbroken" by the Ranger's death. He said he saw in Tillman's choice of duty "an inspiration to all of us to reclaim the essential public-spiritedness of Americans that many of us ... had worried was no longer our common distinguishing trait."

In the senator's pep talk, one hears more hope than reality, for Pat Tillman was the exception, not the rule. Yet it needs to be said that the reality of public spirit exists in thousands of families across America.

There is in Conyers, Ga., the daughter of an Army general, the mother of an Army lieutenant who went through Ranger training, a woman who could be any woman with her heart in this war. For much of the past year, Patty Rasmussen's son was stationed in Iraq. There were nights, she said, when she would wake up thinking she had heard him call out, "Mom!"

Answering into the darkness, she would speak his name. Then, knowing none of it was real, she would pray that it would never be real.

The son is now home, safe.

By year's end, the mother said, her son will again be gone to war.

*Dave Kindred is a columnist for The Sporting News. He is also a member of USA TODAY's board of contributors.*

## **Vedlegg 2: Tekstene fra New York Times**

Op-Ed Contributor:

## **A War for Us, Fought by Them**

May 4, 2004

By WILLIAM BROYLES Jr.

WILSON, Wyo. - The longest love affair of my life began with a shotgun marriage. It was the height of the Vietnam War and my student deferment had run out. Desperate not to endanger myself or to interrupt my personal plans, I wanted to avoid military service altogether. I didn't have the resourcefulness of Bill Clinton, so I couldn't figure out how to dodge the draft. I tried to escape into the National Guard, where I would be guaranteed not to be sent to war, but I lacked the connections of George W. Bush, so I couldn't slip ahead of the long waiting list. My attitude was the same as Dick Cheney's: I was special, I had "other priorities." Let other people do it.

When my draft notice came in 1968, I was relieved in a way. Although I had deep doubts about the war, I had become troubled about how I had angled to avoid military service. My classmates from high school were in the war; my classmates from college were not - exactly the dynamic that exists today. But instead of reporting for service in the Army, on a whim I joined the Marine Corps, the last place on earth I thought I belonged.

My sacrifice turned out to be minimal. I survived a year as an infantry lieutenant in Vietnam. I was not wounded; nor did I struggle for years with post-traumatic stress disorder. A long bout of survivor guilt was the price I paid. Others suffered far more, particularly those who had to serve after the war had lost all sense of purpose for the men fighting it. I like to think that in spite of my being so unwilling at first, I did some small service to my country and to that enduring love of mine, the United States Marine Corps.

To my profound surprise, the Marines did a far greater service to me. In three years I learned more about standards, commitment and yes, life, than I did in six years of university. I also learned that I had had no idea of my own limits: when I was exhausted after humping up and down jungle mountains in 100-degree heat with a 75-pound pack, terrified out of my mind, wanting only to quit, convinced I couldn't take another step, I found that in fact I could keep going for miles. And my life was put in the hands of young men I would otherwise never have met, by and large high-school dropouts, who turned out to be among the finest people I have ever known.

I am now the father of a young man who has far more character than I ever had. I joined the Marines because I had to; he signed up after college because he felt he ought to. He volunteered for an elite unit and has served in both

Afghanistan and Iraq. When I see images of Americans in the war zones, I think of my son and his friends, many of whom I have come to know and deeply respect. When I opened this newspaper yesterday and read the front-page headline, "9 G.I.'s Killed," I didn't think in abstractions. I thought very personally.

The problem is, I don't see the images of or read about any of the young men and women who, as Dick Cheney and I did, have "other priorities." There are no immediate family members of any of the prime civilian planners of this war serving in it - beginning with President Bush and extending deep into the Defense Department. Only one of the 535 members of Congress, Senator Tim Johnson of South Dakota, has a child in the war - and only half a dozen others have sons and daughters in the military.

The memorial service yesterday for Pat Tillman, the football star killed in Afghanistan, further points out this contrast. He remains the only professional athlete of any sport who left his privileged life during this war and turned in his play uniform for a real one. With few exceptions, the only men and women in military service are the profoundly patriotic or the economically needy.

It was not always so. In other wars, the men and women in charge made sure their family members led the way. Since 9/11, the war on terrorism has often been compared to the generational challenge of Pearl Harbor; but Franklin D. Roosevelt's sons all enlisted soon after that attack. Both of Lyndon B. Johnson's sons-in-law served in Vietnam.

This is less a matter of politics than privilege. The Democratic elites have not responded more nobly than have the Republican; it's just that the Democrats' hypocrisy is less acute. Our president's own family illustrates the loss of the sense of responsibility that once went with privilege. In three generations the Bushes have gone from war hero in World War II, to war evader in Vietnam, to none of the extended family showing up in Iraq and Afghanistan.

Pat Tillman didn't want to be singled out for having done what other patriotic Americans his age should have done. The problem is, they aren't doing it. In spite of the president's insistence that our very civilization is at stake, the privileged aren't flocking to the flag. The war is being fought by Other People's Children. The war is impersonal for the very people to whom it should be most personal.

If the children of the nation's elites were facing enemy fire without body armor, riding through gantlets of bombs in unarmored Humvees, fighting desperately in an increasingly hostile environment because of arrogant and incompetent civilian leadership, then those problems might well find faster solutions.

The men and women on active duty today - and their companions in the National Guard and the reserves - have seen their willingness, and that of their families, to make sacrifices for their country stretched thin and finally

abused. Thousands of soldiers promised a one-year tour of duty have seen that promise turned into a lie. When Eric Shinseki, then the Army chief of staff, told the president that winning the war and peace in Iraq would take hundreds of thousands more troops, Mr. Bush ended his career. As a result of this and other ill-advised decisions, the war is in danger of being lost, and my beloved military is being run into the ground.

This abuse of the voluntary military cannot continue. How to ensure adequate troop levels, with a diversity of backgrounds? How to require the privileged to shoulder their fair share? In other words, how to get today's equivalents of Bill Clinton, George W. Bush, Dick Cheney - and me - into the military, where their talents could strengthen and revive our fighting forces?

The only solution is to bring back the draft. Not since the 19th century has America fought a war that lasted longer than a week with an all-volunteer army; we can't do it now. It is simply not built for a protracted major conflict. The arguments against the draft - that a voluntary army is of higher quality, that the elites will still find a way to evade service - are bogus. In World War II we used a draft army to fight the Germans and Japanese - two of the most powerful military machines in history - and we won. The problems in the military toward the end of Vietnam were not caused by the draft; they were the result of young Americans being sent to fight and die in a war that had become a disaster.

One of the few good legacies of Vietnam is that after years of abuses we finally learned how to run the draft fairly. A strictly impartial lottery, with no deferments, can ensure that the draft intake matches military needs. Chance, not connections or clever manipulation, would determine who serves.

If this war is truly worth fighting, then the burdens of doing so should fall on all Americans. If you support this war, but assume that Pat Tillman and Other People's Children should fight it, then you are worse than a hypocrite. If it's not worth your family fighting it, then it's not worth it, period. The draft is the truest test of public support for the administration's handling of the war, which is perhaps why the administration is so dead set against bringing it back.

William Broyles Jr., the founding editor of Texas Monthly, wrote the screenplay for "Cast Away."

*Published on Thursday, June 2, 2005 by the [New York Times](#)*

## **Truth and Deceit**

**by Bob Herbert**

When he accepted the Republican nomination for president in 1968, Richard Nixon said, "Let us begin by committing ourselves to the truth - to see it as it is, and tell it like it is - to find the truth, to speak the truth, and to live the truth."

We've now learned, thanks to Vanity Fair, that a former top F.B.I. official, W. Mark Felt, was the legendary confidential source Deep Throat. I can't think of a better time to resurrect the Watergate saga.

The trauma of Watergate, which brought down a president who seemed pathologically compelled to deceive, came toward the end of that extended exercise in governmental folly and deceit, Vietnam. Taken together, these two disasters, both of which shook the nation, provided a case study in how citizens should view their government: with extreme skepticism.

Trust, said Ronald Reagan, but verify.

Now, with George W. Bush in charge, the nation is mired in yet another tragic period marked by incompetence, duplicity, bad faith and outright lies coming once again from the very top of the government. Just last month we had the disclosure of a previously secret British government memorandum that offered further confirmation that the American public and the world were spoon-fed bogus information by the Bush administration in the run-up to the invasion of Iraq.

President Bush, as we know, wanted to remove Saddam Hussein through military action. With that in mind, the memo damningly explained, "the intelligence and facts were being fixed around the policy."

That's the kind of deceit that was in play as American men and women were suiting up and marching off to combat at the president's command. Mr. Bush wanted war, and he got it. Many thousands have died as a result.

Even in Afghanistan, where the U.S. had legitimate reasons for going to war, the lies have been legion. Pat Tillman, for example, was a popular N.F.L. player who, in a burst of patriotism after Sept. 11, gave up a \$3.6 million contract with the Arizona Cardinals to join the Army Rangers. He was sent first to Iraq, and then to Afghanistan, where he was shot to death by members of his own unit who mistook him for the enemy.

Instead of disclosing that Corporal Tillman had died tragically in a friendly fire incident, the Army spun a phony tale of heroism for his family and the nation. According to the Army, Corporal Tillman had been killed by enemy fire as he stormed a hill. Soldiers who knew the truth were ordered to keep quiet about the matter. Corporal Tillman's family was not told how he really died until after a nationally televised memorial service that recruiters viewed as a public relations bonanza.

Mary Tillman, Corporal Tillman's mother, [told The Washington Post](#):

"The military let him down. The administration let him down. It was a sign of disrespect. The fact that he was the ultimate team player and he watched his own men kill him is absolutely heartbreaking and tragic. The fact that they lied about it afterward is disgusting."

At a press conference on Tuesday, President Bush, speaking about detainees who had complained of being abused, said they were "people that had been trained in some instances to disassemble - that means not tell the truth." Mr. Bush meant, of course, to say dissemble, which really means to deliberately mislead or conceal. Nevertheless, he knew what he was talking about. The president may have stumbled over the



pronunciation, but he's proved time and again that he's a skillful practitioner of the art.

The lessons of Watergate and Vietnam are that the checks and balances embedded in the national government by the founding fathers (and which the Bush administration is trying mightily to destroy) are absolutely crucial if American-style democracy is to survive, and that a truly free and unfettered press (which the Bush administration is trying mightily to intimidate) is as important now as it's ever been.

There you have it in a nutshell. Lyndon Johnson and Richard Nixon, drunk with power and insufficiently restrained, took the nation on hair-raising journeys that were as unnecessary as they were destructive. Now, in the first years of the 21st century, George W. Bush is doing the same.

Congress and an aggressive press ultimately played crucial roles in bringing the truth about Vietnam and Watergate to light.

A similar challenge exists today. We'll see how it plays out.

© 2005 New York Times, Co.

## The Mysterious Death of Pat Tillman

By [FRANK RICH](#)

IT would be a compelling story," Patrick Fitzgerald said of the narrative Scooter Libby used to allegedly mislead investigators in the Valerie Wilson leak case, "if only it were true."

"Compelling" is higher praise than any Mr. Libby received for his one work of published fiction, a 1996 novel of "murder, passion and heart-stopping chases through the snow" called "The Apprentice." If you read the indictment, you'll see why he merits the critical upgrade. The intricate tale he told the F.B.I. and the grand jury - with its endlessly clever contradictions of his White House colleagues' testimony - is compelling even without the sex and the snow.

The medium is the message. This administration just loves to beguile us with a rollicking good story, truth be damned. The propagandistic fable exposed by the leak case - the apocalyptic imminence of Saddam's mushroom clouds - was only the first of its genre. Given that potboiler's huge success at selling the war, its authors couldn't resist providing sequels once we were in Iraq. As the American casualty toll surges past 2,000 and Veterans Day approaches, we need to remember and unmask those scenarios as well. Our troops and their families have too often made the ultimate sacrifice for the official fictions that have corrupted every stage of this war.

If there's a tragic example that can serve as representative of the rest, it is surely that of Pat Tillman, the Arizona Cardinals defensive back who famously volunteered for the Army in the spring after 9/11, giving up a \$3.6 million N.F.L. contract extension. Tillman wanted to pay something back to his country by pursuing the enemy that actually attacked it, Osama bin Laden and Al Qaeda. Instead he was sent to fight a war in Iraq that he didn't see coming when he enlisted because the administration was still hatching it in secret. Only on a second tour of duty was he finally sent into Taliban strongholds in Afghanistan, where, on April 22, 2004, he was killed. On April 30, an official Army press release announcing his Silver Star citation filled in vivid details of his last battle. Tillman, it said, was storming a hill to take out the enemy, even as he "personally provided suppressive fire with an M-249 Squad Automatic Weapon machine gun."

It would be a compelling story, if only it were true. Five weeks after Tillman's death, the Army acknowledged abruptly, without providing details, that he had "probably" died from friendly fire. Many months after that, investigative journalists at The Washington Post and The Los Angeles Times reported that the Army's initial portrayal of his death had been not only bogus but also possibly a cover-up of something darker. "The records show that Tillman fought bravely and honorably until his last breath," [Steve Coll wrote in The Post in December 2004](#). "They also show that his superiors exaggerated his actions and invented details as they burnished his legend in public, at the same time suppressing details that might tarnish Tillman's commanders."

This fall [The San Francisco Chronicle uncovered still more details](#) with the help of Tillman's divorced parents, who have each reluctantly gone public after receiving conflicting and heavily censored official reports on three Army investigations that only added to the mysteries surrounding their son's death. (Yet another inquiry is under way.) "The administration clearly was using this case for its own political reasons," said Patrick Tillman, Pat Tillman's father, who discovered that crucial evidence in the case, including his son's uniform and gear, had been destroyed almost immediately. "This cover-up started within minutes of Pat's death, and it started at high levels."

His accusations are far from wild. The Chronicle found that Gen. John Abizaid, the top American officer in Iraq, and others in his command had learned by April 29, 2004, that friendly fire had

killed their star recruit. That was the day before the Army released its fictitious press release of Tillman's hillside firefight and four days before a nationally televised memorial service back home enshrined the fake account of his death. Yet Tillman's parents, his widow, his brother (who served in the same platoon) and politicians like John McCain (who spoke at Tillman's memorial) were not told the truth for another month.

Why? It's here where we find a repeat of the same pattern that drove the Valerie Wilson leak a year earlier. Faced with unwelcome news - from the front, from whistle-blowers, from scandal - this administration will always push back with change-the-subject stunts (like specious terror alerts), fake news or, as with Joseph Wilson, smear campaigns. Much as the White House was out to bring down Mr. Wilson because he threatened to expose its prewar hype of Saddam's supposed nuclear prowess, so the Pentagon might have been out to delay or rewrite a story that could be trouble when public opinion on the war itself was just starting to plummet.

It was an election year besides. Tillman's death came after a month of solid bad news for America and the Bush-Cheney re-election campaign alike: the publication of Richard Clarke's book about pre-9/11 administration counterterrorism fecklessness, the savage stringing up of the remains of American contractors in Falluja, the eruption of Sunni and Shiite insurgencies in six Iraqi cities, the first publication of illicit photos of flag-draped coffins. In the days just after Tillman's death, "60 Minutes II" first broadcast the Abu Ghraib photos, Ted Koppel read the names of the war's fallen on "Nightline," and the Pentagon's No. 2, the Iraqi war architect Paul Wolfowitz, understated by more than 200 the number of American casualties to date (722) in an embarrassing televised appearance before Congress.

Against this backdrop, it would not do to have it known that the most famous volunteer of the war might have been a victim of gross negligence or fratricide. Though Tillman himself was so idealistic that he refused publicity of any kind when in the Army, he was exploited by the war's cheerleaders as a recruitment lure and was needed to continue in that role after his death. (Even though he was adamantly against the Iraq war, according to friends and relatives interviewed by The Chronicle.)

"They blew up their poster boy," Patrick Tillman told The Post; he is convinced that "all the people in positions of authority went out of their way to script" the fake narrative (or, as he puts it, "outright lies") that followed. Pat Tillman's mother, Mary Tillman, was offended to discover that even President Bush wanted a cameo role in this screenplay: she told The Post that he had offered to tape a memorial to her son for a Cardinals game that would be televised shortly before Election Day. (She said no.)

[In an interview with The Arizona Republic](#), Mary Tillman added: "They could have told us upfront that they were suspicious that it was a fratricide but they didn't. They wanted to use him for their purposes. It was good for the administration. It was before the elections. It was during the prison scandal. They needed something that looked good, and it was appalling that they would use him like that."

Appalling but consistent. The Pentagon has often failed to give the troops what they need to fight the war in Iraq, from proper support in manpower and planning at the invasion's outset to effective armor for battle to adequately financed health care for those who make it home. But when it comes to using troops in the duplicitous manner that Mary Tillman describes, the sky's the limit.

Pat Tillman's case is itself a replay of the fake "Rambo" escapades ascribed to Pfc. Jessica Lynch a year earlier, just when Operation Iraqi Freedom showed the first tentative signs of trouble and the Pentagon needed a feel-good distraction. As if to echo Mary Tillman, [Ms. Lynch told Time magazine this year](#), "I was used as a symbol." But the troops aren't just used as symbols for the commander in chief's political purposes. They are also drafted to serve as photo-op props and extras, whether in an extravaganza like "Mission Accomplished" or a throwaway dog-and-pony

show like the recent teleconference in which the president held a "conversation" with soldiers who sounded as spontaneous as the brainwashed G.I.'s in "The Manchurian Candidate."

As Mr. Bush's approval rating crashes into the 30's, he and the vice president are so desperate to wrap themselves in khaki that on the day of the Libby indictment, they took separate day trips to mouth the usual stay-the-course platitudes before military audiences. If this was a ploy to split the focus of cable news networks and the public, it failed. Perhaps Scooter Libby is hoping that a so-called faulty-memory defense will save him from jail, but too many other Americans are now refreshing their memories of what went down in the plotting and execution of the war in Iraq. What they find are harsh truths and buried secrets that even the most compelling administration scenarios can no longer disguise.

### **Vedlegg 3: Tekstene fra The Nation**

## A Cover-Up as Shameful as Tillman's Death

by Robert Scheer

Once again it has taken grieving relatives to point out that the Bush Administration will exploit even a heroic death for its own partisan purposes.

As with the widows of September 11 who demanded that our obfuscating leaders investigate what went wrong on that terrible day, or the wounded Army Pfc. Jessica Lynch, who resisted efforts to make her into some kind of Rambo figure, so relatives of late NFL star Pat Tillman are demanding to know why their celebrated war hero son's death in 2004 was exploited for public relations purposes by the US military and the administration.

"They blew up their poster boy," Tillman's father, Patrick, a San Jose lawyer, told the Washington Post last week. He joined his former wife to demand accountability for the latest military cover-up to happen on Commander in Chief Bush's watch. High-ranking Army officials, he said, told "outright lies."

"After it happened, all the people in positions of authority went out of their way to script this," Tillman said. "They purposely interfered with the investigation.... I think they thought they could control it, and they realized that their recruiting efforts were going to go to hell in a handbasket if the truth about his death got out."

A devastating series of investigations and Post stories has shown that the Army's command structure was eager to cover up the embarrassing truth: that Pat Tillman, who turned down a \$3.6-million contract with the Arizona Cardinals to join the Army Rangers after 9/11, was accidentally killed by his fellow Rangers while on patrol in Afghanistan a year ago.

Last spring, after months of increasingly damaging reports exposing the Abu Ghraib prison scandal and cover-up, the administration found some public relations relief in the sad, patriotic tale of a man who spurned fame and fortune to make "the ultimate sacrifice in the war on terror," in the words of a White House spokesman at the time. A nationally televised memorial service and a Silver Star commendation cemented Tillman's place as the nation's first war hero since the story of Lynch's capture and phony details of her rescue were foisted on the public in 2003.

Now, thanks to the reporting of the Post and the fury of Tillman's parents, we know that the military's top commanders were covering up the truth to protect their image, and that of the Bush Administration's costly and deadly "nation-building" exercises in Afghanistan and Iraq.

Although "soldiers on the scene said they were immediately sure Tillman was killed by a barrage of American bullets," according to the Post, and "a new Army report on the death shows that top Army officials, including the theater commander, Gen. John P. Abizaid, were told that Tillman's death was fratricide days before the service," Army officials decided not to inform Tillman's family or the public until weeks after the memorial. And even then, they provided no details and answered no questions, saying only that friendly fire "probably" killed Tillman.

"The fact that he was the ultimate team player and he watched his own men kill him is absolutely heartbreaking and tragic," Tillman's mother, Mary, told the Post. "The fact that they lied about it afterward is disgusting."

The soldiers on the ground said they burned Tillman's bullet-riddled uniform and body armor, the Post reported, because they considered them a biohazard, and because, as one said, "we knew at the time, based on taking the pictures and walking around it, it was a fratricide.... so we weren't thinking about proof or anything."

So, given all this, why has nobody high in the Army chain of command, such as Abizaid, been held accountable for this cover-up?

Did President Bush know about it? If not, why not? After all, this was the most prominent soldier to die since Bush took office four years earlier, a prize recruit for his controversial spate of foreign invasions.

In any case, the White House has refrained from making any public apologies for the cover-up. Indeed, Mary Tillman said she was particularly offended that even after the facts were known, Bush exploited her son's death with a message played before an Arizona Cardinal game last fall before the election.

"Maybe lying's not a big deal anymore," Patrick Tillman said. "Pat's dead, and this isn't going to bring him back. But these guys should have been held up to scrutiny, right up the chain of command, and no one has."

For the Tillmans, as with Pfc. Lynch and the 9/11 widows, the path to true patriotism means confronting your government when it lies.

This article can be found on the web at:

<http://www.thenation.com/doc/20050613/scheer0531>

## Pattern of Deception Persists in Tillman's Death

by Robert Scheer

On Saturday, Mary Tillman went to a graduation party, corrected essays written by her junior high school students and got the house ready for a visit from her mother. Life goes on, even though the "friendly fire" death in Afghanistan of her famous football-playing son never fully leaves her thoughts.

And how could it? Although Pat Tillman, 27, was shot to death on a mountain pass in Afghanistan on April 22, 2004, his family has been tortured ever since by a pattern of official deception over how he died--killed by US Army machine-gun fire--and why the family was kept in the dark.

That deception has continued with the latest and allegedly definitive government statement. Last week, the Army unconvincingly claimed that the suppression of field reports that Tillman was killed by friendly fire did not amount to an official cover-up but was merely the result of confusing regulations that should be changed--"an administrative error," in the words of Brig. Gen. Vincent Brooks, the head of Army public affairs.

Mary Tillman, however, begs to differ with this convenient conclusion to the investigation. When I met with her on Sunday near the Northern California suburb where she raised her three sons, she was measured but firm in rejecting the Army's report and latest statements.

"As far as our family is concerned, the case of Pat's death is not closed, as the Army suggests," she told me. "It concerns us that the documents we received state that Gen. [John P.] Abizaid knew on April 28 that Pat was absolutely killed by fratricide. Why were we not told prior to Pat's memorial service, which was nationally televised on May 3? We weren't told until five weeks later, and only because the troops that were with Pat came home from Afghanistan and the story was unfolding."

The documents that Mary Tillman is referring to are gathered in a six-volume record of the military's investigation, which were recently made available to the family but not to the media or public. Although heavily redacted, including one wholly censored volume, the files I have read make unmistakably clear that the true cause of Tillman's death was known in the field shortly after he was killed and reported as fratricide up through the military command. Yet those facts were systematically kept from the family--including Pat's brother and fellow Army Ranger, Kevin Tillman, who was serving in the same unit in Afghanistan--while a markedly inaccurate story played itself out in the world's media.

The publicly unreleased files also present major contradictions of fact and logic as to how this fratricide occurred, including questions about the decision to split Tillman's unit; why the shooting continued even after the identification of the target as friendly by the driver of the attack vehicle; what were the light conditions and distances involved; what was the medical treatment administered; and how was it decided to burn Tillman's clothes and body armor, which bore tell-tale markings of penetration by US ammunition.

The files also make plain that in the rush to honor Tillman with the Silver Star before a much-publicized memorial service, the Army deliberately obfuscated the fact that Tillman was a victim of friendly fire--implying in the official press release that he had been killed by Taliban or Al Qaeda forces while taking "the



fight to the enemy forces...on the dominating high ground." In fact, no physical evidence was ever found that proves enemy fighters were even in the area.

None of this, of course, lessens the fact that Tillman died acting heroically in what he initially believed to be a battle with an enemy he had forsaken fame and fortune to fight.

The specter that the military's shameful treatment of Pat Tillman, his family and the American public does raise, however, is what the White House knew as it played the Tillman story for maximum political benefit.

Certainly the White House was very interested in Tillman. One April 28, 2004, memo included in the Army's investigation describes a "request from a White House speechwriter" who needed information on Tillman before the president's appearance at the upcoming White House correspondents dinner, in which he paid tribute to Tillman as a fallen hero.

That Bush has not acknowledged the controversy over Tillman's death, yet was so quick to invoke Tillman's heroism in the midst of the Abu Ghraib scandal and on the campaign trail, speaks volumes about how politicians exploit soldiers, both the living and the dead.

This article can be found on the web at:

<http://www.thenation.com/doc/20050627/scheer0614>

## Pat Tillman, Our Hero

by Dave Zirin

"I don't believe it," seethed Ann Coulter.

Her contempt was directed at a September 25 San Francisco Chronicle story reporting that former NFL star and Army Ranger war hero Pat Tillman, who was killed in Afghanistan last year, believed the US war on Iraq was "f\*\*\*ing illegal" and counted Noam Chomsky among his favorite authors. It must have been quite a moment for Coulter, who upon Tillman's death described him in her inimitably creepy fashion as "an American original--virtuous, pure and masculine like only an American male can be." She tried to discredit the story as San Francisco agitprop, but this approach ran into a slight problem: The article's source was Pat Tillman's mother, Mary.

Mary and the Tillman family are relentlessly pushing for answers to the questions surrounding Pat's death in Afghanistan. They want to know why it took the Pentagon five weeks to tell them he died in a tragic case of friendly fire. They want to know why they were unwitting props at Pat's funeral, weeping while lies were told by eulogizing politicians. Mary is now hoping that a new Pentagon inquiry will bring closure. "There have been so many discrepancies so far that it's hard to know what to believe," she said to the Chronicle. "There are too many murky details."

The very private Tillmans have revealed a picture of Pat profoundly at odds with the GI Joe image created by Pentagon spinmeisters and their media stenographers. As the Chronicle put it, family and friends are now unveiling "a side of Pat Tillman not widely known--a fiercely independent thinker who enlisted, fought and died in service to his country yet was critical of President Bush and opposed the war in Iraq, where he served a tour of duty. He was an avid reader whose interests ranged from history books...to works of leftist Noam Chomsky, a favorite author." Tillman had very unembedded feelings about the Iraq War. His close friend Army Spec. Russell Baer remembered, "I can see it like a movie screen. We were outside of [an Iraqi city] watching as bombs were dropping on the town.... We were talking. And Pat said, 'You know, this war is so f\*\*\*ing illegal.' And we all said, 'Yeah.' That's who he was. He totally was against Bush." With these revelations, Pat Tillman the PR icon joins WMD and Al Qaeda connections on the heap of lies used to sell the Iraq War.

Tillman's transition from one-dimensional caricature to critically thinking human being is a long time coming. The fact is that in death he was far more useful to the armchair warriors than he had ever been in life. When the Pro Bowler joined the Army Rangers, the Pentagon brass needed a loofah to wipe their drool: He was white, handsome and played in the NFL. For a chicken-hawk Administration led by a President who loves the affectations of machismo but runs from protesting military moms, this testosterone cocktail was impossible to resist. The problem was that Tillman wouldn't play their game. To the Pentagon's chagrin, he turned down numerous offers to be its recruitment poster child.

But when Tillman fell in Afghanistan the wheels once again started to turn. Now the narrative was perfect: "War hero and football star dies fighting terror." The Abu Ghraib scandal was about to hit the press, so

the President found it especially useful to praise Tillman as "an inspiration on and off the football field, as with all who made the ultimate sacrifice in the war on terror." His funeral was nationally televised. Bush even went back to the bloody well during the presidential campaign, addressing his team's fans on the Arizona Cardinals' stadium Jumbotron.

We now know, of course, that this was all a brutal charade. Such callous manipulation is fueling the Tillman family's anger. As Mary Tillman said this past May, "They could have told us up front that they were suspicious that [his death] was a fratricide, but they didn't. They wanted to use him for their purposes.... They needed something that looked good, and it was appalling that they would use him like that." A growing number of military families, similarly angered, are criticizing the war in Iraq through organizations like Military Families Speak Out.

As for Chomsky, whom Ann Coulter would undoubtedly label "treasonous," Mary Tillman says a private meeting was planned between him and Pat after Pat's return--a meeting that never took place, of course. Chomsky confirms this scenario. This was the real Pat Tillman: someone who, like the majority of this country, was doubting the rationale for war, distrusting his Commander in Chief and looking for answers. The real Pat Tillman, the one with three dimensions, must stick in the throat of the Bush-Coulter gang, a pit in the cherry atop their bloody sundae.

This article can be found on the web at:

<http://www.thenation.com/doc/20051024/zirin>

